

10

Jak se mapuje sídelní
struktura

12

Kdo studuje,
žije déle

16

Pavel Skotnica:
Stále se učíme
za pochodu

31

Nikola Šrámková:
S daty se málo
pracuje

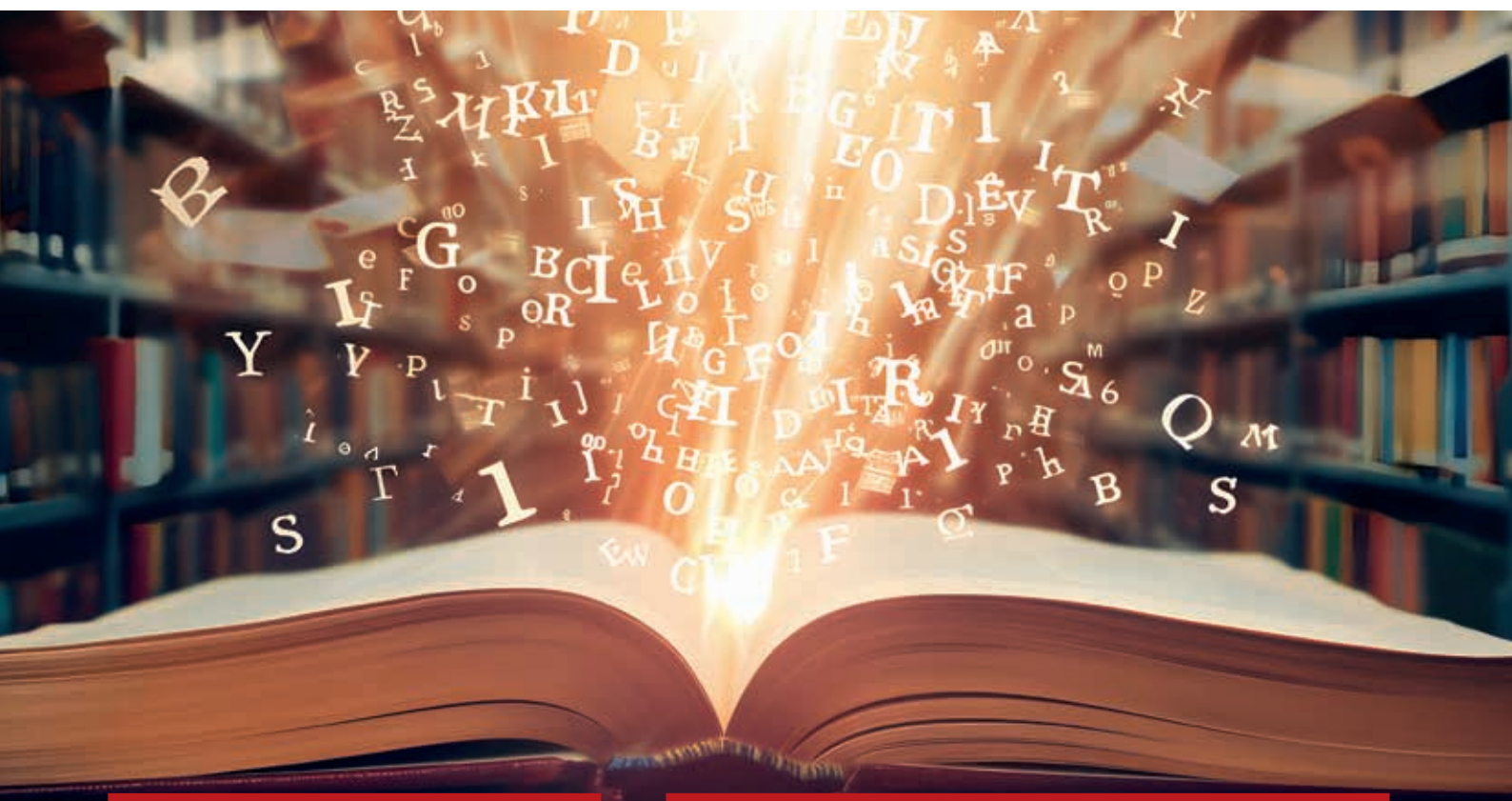
35

Jak se zajímáme
o komunální politiku

STATISTIKA&MY

ČASOPIS ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

09 | 2026 – ROČNÍK 16

TÉMA

Školy a vzdělávání v Česku

- Kde školy praskají ve švech
- Podíl vysokoškoláků je u nás nízký
- Růst mezd učitelů zpomalil
- Učitelské sbory stárnou

1 002 916 žáků

navštěvovalo základní školy v Česku
v minulém školním roce.

Oproti situaci před deseti lety se jedná o nárůst o 13,9%.
Žáci přibývají hlavně ve velkých městech a jejich blízkém okolí.

Statistická data pro všechny

Otevřená data ČSÚ

Aktuální
ekonomické údaje

.....

Data ze sčítání,
výsledky voleb

.....

Strojově čitelná,
ve velkém detailu

csu.gov.cz/otevrena_data

Zaměřeno na vzdělávání

Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,

prázdniny skončily a se začátkem září se žáci i studenti vracejí do škol. Není proto překvapením, že hlavním tématem tohoto vydání časopisu Statistika & My je školství a vzdělávání.

Tématu se věnuje především série článků Venduly Kašparové, která rozebírá jak situaci žáků a studentů, tak učitelů. O slabinách českého vzdělávacího systému i o možnostech, jak je napravit, jsme

hovořili s Nikolou Šrámkovou ze společnosti EDUin.

Význam vzdělání se promítá také do článku Terezie Štyglarové s výmluvným názvem Kdo studuje, žije déle. Analýza ukazuje, že střední délka života významně souvisí s dosaženou úrovní vzdělání. A v neposlední řadě se téma vzdělávání objevuje i v rozhovoru s Pavlem Skotnicou, který připomíná, že práce ve statistice je spojena s neustálým učením. Přechod na nové technologie a platformy přináší nové výzvy, ale také nové příležitosti k profesnímu rozvoji.

Ani Český statistický úřad nezůstává v oblasti vzdělávání stranou. Připomeňme například projekt Minisčítání, do něhož se v loňském roce zapojilo více než 80 tisíc žáků. Pravidelně také pořádáme přednášky pro studenty středních a vysokých škol a snažíme se jim přiblížit roli statistického úřadu jako zdroje důvěryhodných, nezávislých a ověřených informací. Schopnost kriticky pracovat s daty a orientovat se v informačních zdrojích je dnes důležitější než kdy dříve.

Kromě hlavního tématu však zářijové vydání přináší i řadu dalších zajímavých článků a statistik. Věřím, že si v něm každý najde něco, co ho zaujme.

Přeji vám příjemné čtení.

PETRA KUNCOVÁ

ředitelka odboru informačních služeb ČSÚ

ŠKOLY A VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKU

- 19** Kde školy praskají ve švech?
- 22** Podíl vysokoškoláků je v Česku stále nízký
- 25** Růst mezd učitelů výrazně zpomalil
- 28** Učitelé sbory stárnou

UDÁLOSTI

- 4** Statistická data opět dostupnější
- 4** Průběžné výsledky voleb budou dostupné online
- 5** Zemědělské šetření zahájeno
- 5** ČSÚ mění zastoupení v Názvoslovné komisi

ZE SVĚTA

- 6** Obyvatelstvo EU 2025
- 7** Otcovská dovolená v Nizozemsku
- 7** Jak je na tom Dánsko s digitalizací?

STATISTIKA ODVĚTVÍ

- 8** Tržby ve službách rostly

METODIKA

- 10** Mapování sídelní struktury

LIDÉ A SPOLEČNOST

- 12** Kdo studuje, žije déle

MAKROEKONOMIKA A FINANCE

- 15** Ropný šok se přelévá i do dalších odvětví

ROZHOVOR

- 16** Stále se učíme za pochodu
- 31** Dat máme dost, ale málo se s nimi pracuje

STATISTIKA V KRAJÍCH

- 35** Jak se zajímáme o komunální politiku

TRH PRÁCE A SOCIÁLNÍ STATISTIKY

- 40** Kdo se má bát nezaměstnanosti?

KRÁTCE

Na konci července proběhla úspěšná migrace webových stránek volby.cz na doménu volby.gov.cz. Uživatelé, kteří zadají adresu původní domény, budou na novou automaticky přesměrováni.

Český statistický úřad zpřístupnil své digitální a informační služby v elektronické podobě podle zákona o právu na digitální služby (12/2020 Sb.). Jedná se o statistické databáze a aplikace, registry a identifikátory, automatizovaný přístup k datům prostřednictvím geoportů, elektronický příjem žádostí o data pro účely vědeckého výzkumu a zveřejňování výsledků šetření a sčítání lidí ve strojově čitelných formátech.

Zástupci ČSÚ se zúčastnili workshopu v rámci spolupráce statistických úřadů zemí V4. Jednání se zaměřilo na výměnu zkušeností v oblasti šetření v domácnostech.

ČSÚ obdržel od MPSV první datové sady z Jednotného měsíčního hlášení zaměstnavatele a zahájil jejich zkušební zpracování pro účely statistiky pracovního trhu.

Statistická data opět dostupnější

Český statistický úřad publikoval nový online nástroj pro zveřejňování statistických informací.

Na začátku září byla uvedena do ostrého provozu nová verze aplikace DataStat, která uživatelům nabízí přehlednější rozhraní, jednodušší ovládání, nové funkce a rozšířené možnosti vizualizace i dalšího zpracování dat.

DataStat byl v uplynulých měsících dostupný v ověřovacím provozu. Během této fáze měli uživatelé možnost aplikaci vyzkoušet a poskytnout zpětnou vazbu, která byla využita při úpravách rozhraní, ovládání a jednotlivých funkcí aplikace. Cílem bylo vytvořit prostředí, ve kterém se všichni uživatelé dat rychle zorientují, snadno najdou potřebné údaje a budou s nimi moci dále pracovat podle svých potřeb. DataStat umožňuje nejen data vyhledávat a stahovat, ale také vytvářet vlastní datové výběry a zobrazovat vybrané údaje v grafech a kartogramech. Důležitá je i možnost přístupu prostřednictvím API, která se využívá pro automatický přenos dat mezi aplikacemi bez lidského zásahu.

DataStat se nyní stává hlavní branou ke statistikám ČSÚ. Nahrazuje Veřejnou databázi ČSÚ, která sloužila uživatelům pro přístup k datům více než 20 let a bude ukončena na konci roku 2026. Její roli pak plně přezve DataStat. Pro zájemce bude během podzimu připraven online webinář k detailnímu představení DataStatu a jeho funkcí.

Aplikace DataStat je dostupná zdarma na adrese csu.gov.cz

Průběžné výsledky voleb budou dostupné online

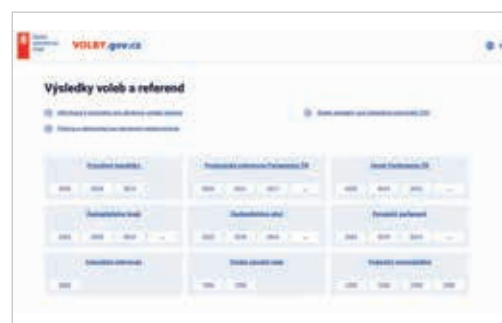
Český statistický úřad bude výsledky voleb do zastupitelstev obcí a jedné třetiny Senátu Parlamentu ČR průběžně zveřejňovat na webu volby.gov.cz. Zároveň poskytne vyhrazené připojení registrovaným hromadným sdělovacím prostředkům a umožní zástupcům akreditovaných médií návštěvu přebíracích míst.

Do prezentačního systému budou výsledky hlasování z okrsků ukládány postupně ihned po jejich převzetí od okrskových volebních komisí, tj. v sobotu 10. října 2026 po 14. hodině, v případě druhého kola senátních voleb pak v sobotu 17. října 2026 po 14. hodině.

Pro registrované zájemce z řad hromadných sdělovacích prostředků zřídí ČSÚ vyhrazený server oddělený od veřejného prezentačního systému. Novináři tak budou mít přístup k průběžným výsledkům i v případě technické poruchy či kybernetického útoku zaměřeného na server volby.gov.cz. Přidělení vyhrazeného přístupu a stahování dat jsou bezplatné.

Pro volby do obecních zastupitelstev se zaregistrovalo 190 153 kandidátů na 22 552 kandidátních listinách. Ženy tvoří 35 % registrovaných kandidátů. Do senátních voleb bylo zaregistrovalo celkem 154 kandidátů, z toho 34 žen. Zveřejněné registry se budou až do voleb průběžně aktualizovat podle pokynů registračních úřadů.

Pro volby do obecních zastupitelstev je vytvořeno 14 553 stálých volebních okrsků, volby do Senátu proběhnou v 5 021 volebních okrscích.

Zemědělské šetření zahájeno

V pátek 11. září začal sběr dat aktuálního Integrovaného šetření v zemědělství. Zemědělské subjekty, kterých se šetření týká, mají povinnost do 12. října vyplnit příslušné výkazy na webu ČSÚ. O této povinnosti jsou zemědělci informováni prostřednictvím oznámení o zpravodajské povinnosti, v němž dostávají veškeré potřebné informace. V případě potřeby se mohou obracet na kontaktní osoby na krajských pracovištích ČSÚ, které budou připraveny poskytnout odbornou podporu, metodickou pomoc i odpovědi na dotazy související s vyplněním výkazu.

Šetření probíhá na základě požadavků Evropské unie a jeho výsledky budou využity pro tvorbu a hodnocení zemědělské politiky v České republice i v EU.

Základní informace k Integrovanému šetření v zemědělství 2026 najdete na:

 csu.gov.cz/isz-2026

ČSÚ mění zastoupení v Názvoslovné komisi

Členství v Názvoslovné komisi Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK) ukončil Jiří Halásek, který zde jako zástupce ČSÚ působil od roku 2001. Na jeho místo nastoupil Pavel Hájek, který v ČSÚ vykonává funkci vedoucího oddělení informačních služeb Krajské správy ČSÚ pro Středočeský kraj. Názvoslovná komise je poradním orgánem ČÚZK ve věcech standardizace geografického názvosloví užívaného ve státních mapových dílech.

Předáváme praktické znalosti

ČSÚ pomáhá zahraničním studentům vzdělávat se ve statistice.

Český statistický úřad bude v nadcházejícím semestru zajišťovat studijní stáž zahraničních studentů v rámci studijního

magisterského programu Statistika, který organizuje Fakulta informatiky a statistiky Vysoké školy ekonomické v Praze. Program získal prestižní mezinárodní akreditaci „European Master in Official Statistics“ (EMOS) od Eurostatu.

V rámci stáží se studenti seznámí s fungováním orgánů státní statistické služby a budou plnit konkrétní úkoly týkající se zpracování a prezentace statistických dat či přípravy statistických šetření.

SRPEN 2026

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Důvěra podnikatelů v ekonomiku v srpnu zůstala na červencové hodnotě 100,2. Důvěra spotřebitelů klesla o 3,3 bodu na 102,3. Souhrnný indikátor se snížil o 0,6 bodu na 100,5. Meziročně je celková důvěra v ekonomiku nižší.

-0,6
bodu

+0,3
bodu

PRŮMYSL

Důvěra podnikatelů v průmyslu se mezi měsíčně mírně zvýšila. Indikátor důvěry podruhé za sebou vzrostl o 0,3 bodu, tentokrát na 98,1. Meziročně je důvěra v průmyslu vyšší.

-0,6
bodu

STAVEBNICTVÍ

Mezi podnikateli ve stavebnictví se důvěra v ekonomiku meziměsíčně mírně snížila. Indikátor klesl o 0,6 bodu na 112,6. V meziročním srovnání je důvěra ve stavebnictví nižší.

-1,1
bodu

OBCHOD

V odvětví obchodu se důvěra podnikatelů v ekonomiku meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 1,1 bodu na 92,2. Meziročně je důvěra v obchodu nižší.

-0,2
bodu

SLUŽBY

Důvěra podnikatelů ve vybraných odvětvích služeb se mezi měsíčně mírně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 0,2 bodu na hodnotu 102,2. Meziročně je důvěra ve službách nižší.

-3,3
bodu

SPOTŘEBITELÉ

Mezi spotřebiteli se důvěra v ekonomiku oproti červenci snížila. Indikátor důvěry poklesl o 3,3 bodu na hodnotu 102,3. V meziročním srovnání je důvěra spotřebitelů vyšší.

KRÁTCE

Japonské domácnosti v roce 2025 vydávaly na potraviny nejvyšší podíl svých rozpočtů za posledních 44 let. Takzvaný Engelův koeficient, který bývá považován za signál zhoršující se kupní síly obyvatel, tedy podíl výdajů na potraviny na celkové spotřebě domácnosti, dosáhl 28,6%. To je nejvyšší hodnota od roku 1981. Přestože celkové reálné výdaje domácností meziročně vzrostly jen o 0,9%, vysoké ceny potravin zatěžovaly rodinné rozpočty stále výrazněji.

 bit.ly/4h03iBz

Indický statistický úřad v roce 2024 zkoumal, jak obyvatelé země tráví svůj čas během běžného dne. Výsledky ukazují, že ženy stále vykonávají většinu neplacené práce v domácnosti. Ženy ve věku 15 až 59 let věnovaly domácím pracím v průměru 305 minut denně (více než 5 hodin), zatímco muži pouze 88 minut. Také pečují o členy domácnosti zajišťovaly převážně ženy, které jí věnovaly v průměru 140 minut denně, oproti 74 minutám u mužů.

 bit.ly/4x5KvcM

Obyvatelstvo EU 2025

Počet obyvatel EU v roce 2025 opět vzrostl, byť jen nepatrně, a to z 451,3 mil. k 1. lednu 2025 na 452,0 mil. k 1. lednu 2026 (+0,2%). Záporný přirozený přírůstek byl více než vyvážen kladnou čistou migrací.

EVA HENZLEROVÁ
odbor komunikace

Z širšího pohledu vzrostl počet obyvatel dnešních zemí EU z 354,5 milionu v roce 1960 na 452,0 milionu k 1. lednu 2026. To představuje nárůst o 97,5 milionu lidí. Tempo růstu počtu obyvatel se v posledních desetiletích postupně zpomalovalo. V 60. letech 20. století činil průměrný nárůst přibližně 3 miliony lidí ročně, v období 2005–2025 se počet obyvatel EU zvyšoval v průměru o přibližně 0,8 milionu osob za rok.

Čistá migrace v EU se od poloviny 80. let výrazně zvýšila a od 90. let je hlavním faktorem ovlivňujícím růst počtu obyvatel. Počet živě narozených dětí mezi lety 1960 a 1995 postupně klesal, zatímco počet úmrtí rostl. Rozdíl mezi počtem živě narozených dětí a počtem úmrtí v EU se od roku 1961 výrazně zmenšil, a v roce 2012, kdy počet úmrtí převýšil počet narozených, se přirozený přírůstek obyvatelstva stal záporným.

V roce 2025, stejně jako v předchozích letech, byl počet úmrtí (4,81 mil.) v EU nadále vyšší než počet živě narozených dětí (3,46 mil.), což vedlo opět k zápornému přirozenému přírůstku obyvatelstva (–1,35 mil.). Celkový nárůst počtu obyvatel EU o přibližně 0,7 milionu osob zaznamenaný v roce 2025 způsobila tedy výlučně kladná čistá migrace (+2,05 mil. osob).

V NĚKTERÝCH ZEMÍCH OBYVATEL PŘIBÝLO

Počet obyvatel jednotlivých zemí EU k 1. lednu 2026 se pohyboval od 0,6 milionu na Maltě po 83,5 milionu v Německu. Německo, Francie a Itálie

představovaly k začátku roku 2026 téměř polovinu (47%) celkového počtu obyvatel EU.

Jak již bylo uvedeno výše, počet obyvatel EU jako celku v průběhu roku 2025 mírně vzrostl (míra růstu 1,6 na 1 000 obyvatel). Nárůst však nebyl rovnoměrně rozložen mezi jednotlivé země EU: v 16 zemích došlo ke zvýšení počtu obyvatel, zatímco v 11 zemích počet obyvatel poklesl. Nejvyšší míry růstu počtu obyvatel zaznamenaly loni Malta (míra růstu 24,1 na 1 000 obyvatel), Kypr (13,7) a Lucembursko (13,1). Zeměmi s nejvýraznějšími poklesy byly Lotyšsko (–8,3), Estonsko (–6,8) a Maďarsko (–5,4).

Z 16 zemí EU, v nichž v roce 2025 došlo k nárůstu počtu obyvatel, zaznamenalo 6 zemí (Dánsko, Irsko, Kypr, Lucembursko, Malta a Švédsko) jak přirozený přírůstek, tak kladnou čistou migraci. V 10 zemích (Belgie, Česko, Španělsko, Francie, Chorvatsko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko, Slovinsko a Finsko) byla hnací silou růstu počtu obyvatel kladná čistá migrace, jelikož přirozený populační vývoj byl záporný.

Z 11 zemí EU, které loni zaznamenaly pokles počtu obyvatel, mělo 9 (Bulharsko, Německo, Řecko, Itálie, Litva, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko) sice kladnou čistou migraci, ale ta nestačila na vykompenzování záporné přirozené změny. Pouze v Estonsku a Lotyšsku došlo k záporné přirozené změně i záporné čisté migraci.

 bit.ly/4wtLdkp

Otcovská dovolená v Nizozemsku

V roce 2025 si 92 % mužů s pracovní smlouvou vzalo po narození dítěte otcovskou dovolenou. Přibližně 10 % otců čerpalo otcovskou dovolenou v délce maximálně jednoho týdne, 46 % otců využilo maximální délku otcovské dovolené, tedy šest týdnů.

Od roku 2019 má v Nizozemsku otec nárok na jeden týden placené otcovské dovolené, kterou je nutné čerpat do čtyř týdnů od narození dítěte. Pokud otec tuto dovolenou v roce 2025 čerpal, tak nejčastěji (91 %) v jednom souvislém úseku.

V roce 2020 zavedlo Nizozemsko doplňkovou otcovskou dovolenou, což znamená, že do šesti měsíců od narození dítěte si otcové mohou jako rodičovskou dovolenou vyčerpat až pětinasobek průměrného počtu týdenních pracovních hodin. Doplňková otcovská dovolená se v jednom souvislém úseku čerpá méně často: vloni tak učinilo jen 38 % otců.

Zaměstnanci s dětmi mladšími 8 let mají ze zákona nárok na rodičovskou

dovolenou. Každý z rodičů může čerpat 26 pracovních týdnů rodičovské dovolené. V loňském šetření uvedlo, že si někdy vzalo rodičovskou dovolenou, 37 % zaměstnaných mužů s dítětem ve věku 8 let a 53 % zaměstnaných žen.

Ať už čerpají rodičovskou dovolenou či nikoli, zaměstnaní lidé mohou také upravit svůj pracovní rozvrh, aby lépe skloubili pracovní povinnosti s péčí o děti. Žádné změny ve svém pracovním

rozvrhu v uplynulém roce neprovedlo bezmála 60 % otců a matek. U otců, kteří si rozvrh upravili, je nejvíce používanou možností častější práce z domova, zatímco matky si zkracují pracovní dobu. Téměř 40 % otců a matek dětí mladších 8 let v uplynulém roce nečerpalo rodičovskou dovolenou ani neprovedlo úpravy svého pracovního rozvrhu.

bit.ly/3RLw0f4

Jak je na tom Dánsko s digitalizací?

S rozšiřováním kapacity širokopásmového připojení v Dánsku se využívání internetu mezi obyvatelstvem stává stále intenzivnějším.

Většina domácností má přístup k internetu nepřetržitě. Dochází k prudkému nárůstu datového provozu, který se za šest let více než zdvojnásobil – z 3,3 mil. TB v roce 2018 na 8,9 mil. TB v roce 2024.

Stejně jako digitální infrastruktura i využívání veřejných digitálních služeb dobře odráží stav digitálního rozvoje dané země. Aby digitalizace veřejných služeb fungovala optimálně, je důležité zapojit co nejvíce občanů.

Z populace ve věku 15 až 89 let využívalo v roce 2025 veřejné digitální služby alespoň jednou týdně 82 %, méně než jednou

měsíčně pak pouze 5 %. Nejméně aktivní jsou lidé ve věku 85–89 let, ale i v této věkové skupině využívá 73 % tyto služby alespoň jednou týdně. Na jednu stranu je

nepřekvapivý podíl uživatelů ve věku 15–24 let, z nichž minimálně jednou za týden tyto služby využívalo 89 %. Ovšem když si uvědomíme, že součástí digitalizace jsou i různé školní informační systémy, pak bychom možná očekávali podíl ještě vyšší.

Rozsáhlá digitalizace veřejného sektoru s sebou přinesla značnou zranitelnost vůči digitálním hrozbám. Obecně má obyvatelstvo Dánska velkou důvěru v to, že stát je schopen ochranu svých systémů zvládnout. V průzkumu „Využití informačních a komunikačních technologií v domácnostech a jednotlivci“ 83 % respondentů souhlasí nebo rozhodně souhlasí s tvrzením „Obecně důvěřuji veřejným digitálním řešením“. Jen 4 % obyvatelstva nesouhlasí nebo rozhodně nesouhlasí.

bit.ly/4wByYcm

Tržby ve službách rostly

Tuzemský meziroční nárůst tržeb ve službách v letošním prvním čtvrtletí překonal vývoj v Evropské unii.

TOMÁŠ HARÁK

vedoucí oddělení datové podpory statistiky obchodu, služeb a životního prostředí

V prvním čtvrtletí letošního roku se tržby ve službách zvýšily o 4,6 % (v běžných cenách, očištěné o kalendářní vlivy). Jen o málo nižší výsledek zaznamenalo odvětví služeb i v rámci Evropské unie, kde tempo růstu dosáhlo 3,5 %. Meziroční nárůst byl v evropské sedmadvacítce zaznamenán ve všech členských zemích kromě Dánska, přičemž nejvyšší vykázalo Estonsko (+14,8 %). V době psaní článku nebyly dostupné údaje za Irsko a Portugalsko.

NEJRYCHLEJI ROSTLO UBYTOVÁNÍ, STRAVOVÁNÍ A POHOSTINSTVÍ

V Česku zaznamenaly meziroční zvýšení tržeb všechny ekonomické sekce služeb. Nejrychleji rostlo

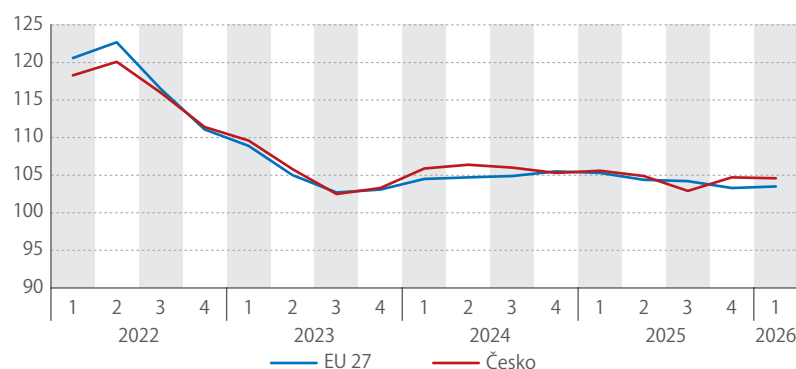
ubytování, stravování a pohostinství (CZ NACE sekce I), kde se tržby v prvním kvartálu roku 2026 meziročně zvýšily o 5,9 %, a překonaly tak evropský průměr (+3,8 %). Podílela se na tom obě dílčí odvětví, tedy ubytování (oddíl 55, +5,6 %) i stravování a pohostinství (oddíl 56, +6,0 %).

Druhého nejvyššího navýšení napříč ekonomickými sekcemi služeb dosáhly profesní, vědecké a technické činnosti (sekce M), kde český růst tržeb (+5,8 %) taktéž překonal průměr za Evropskou unii (+3,8 %). Nárůst se týkal všech sledovaných odvětví této sekce, tedy právních a účetnických činností (oddíl 69, +7,6 %), architektonických a inženýrských činností, kam spadají také technické zkoušky a analýzy (oddíl 71, +6,8 %), reklamy a průzkumu trhu (oddíl 73, +2,8 %) i ostatních profesních, vědeckých a technických činností (oddíl 74, +5,5 %), mezi něž se spolu s návrhářskými, fotografickými a překladatelskými činnostmi řadí například činnosti stavebního dozoru, služby uměleckých agentů nebo technické poradenství.

TRŽBY VYDAVATELSKÝM ČINNOSTEM KLESLY

Růst v evropské sedmadvacítce (+5,3 %) překonaly i české informační a komunikační činnosti (sekce J), kde se tržby v prvním kvartálu roku 2026 meziročně zvýšily o 5,5 %. Nejrychleji rostoucím odvětvím sekce J byly v tuzemsku činnosti v oblasti filmů, videozáznamů a televizních programů, pořizování zvukových nahrávek a hudební vydavatelské činnosti (oddíl 59),

MEZIROČNÍ INDEXY TRŽEB ZA SLUŽBY

Zdroj: Eurostat

ČERVEN 2026

kde se tržby zvýšily o 33,9 %. Jedná se o nejlepší výsledek v rámci EU. Na dvouciferný nárůst (+11,9 %) u nás dosáhla ještě tvorba programů a vysílání (oddíl 60). Naproti tomu pokles (−1,9 %) v této sekci ekonomických činností postihl vydavatelské činnosti (oddíl 58), které v rámci EU27 rostly o 4,2 %.

Pozitivně se vyvíjely i administrativní a podpůrné činnosti (sekce N), u nichž došlo ke zvýšení tržeb o 4,9 %, přičemž v celé EU růst dosáhl +3,1 %. V rámci této sekce bylo v tuzemsku nejvyšší tempo růstu zaznamenáno u činností souvisejících se zaměstnáním (oddíl 78), a to o 6,7 %, což byl nejlepší výsledek za posledních dvanáct kvartálů. Následovaly činnosti související se stavbami a úpravou krajiny (oddíl 81) a administrativní, kancelářské a jiné podpůrné činnosti pro podnikání (oddíl 82), mezi které se mj. řadí každodenní sekretářské služby, činnosti zprostředkovatelských středisek po telefonu, pořádání konferencí a hospodářských výstav nebo balicí činnosti. Oba tyto oddíly NACE dosáhly růstu 5,5 %, což byl v porovnání s ostatními zeměmi EU nadprůměrný výsledek. Jen mírně za vývojem v Evropské Unii (+5,1 %) zaostaly tuzemské bezpečnostní a pátrací činnosti, kde tržby narostly o 5,0 %.

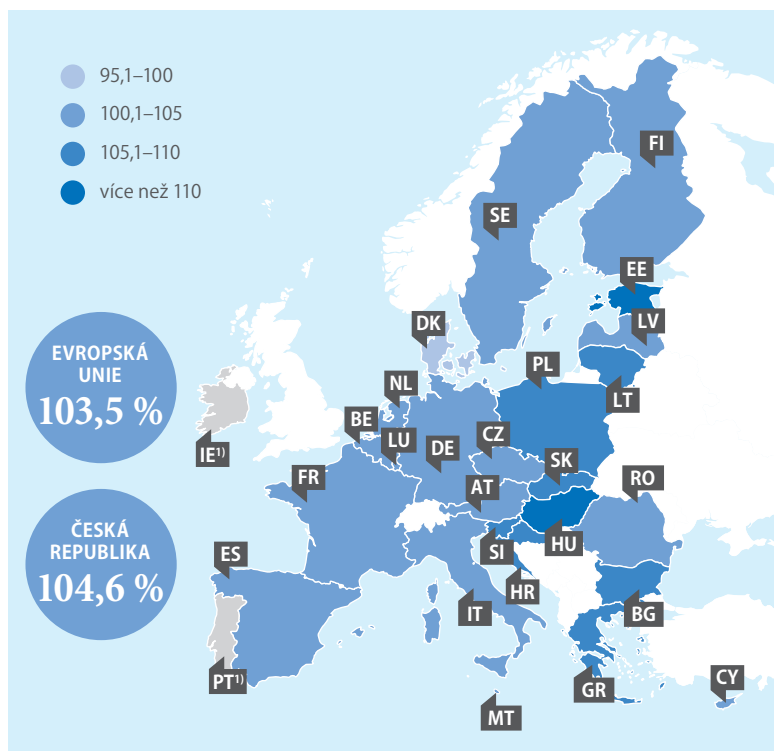
Cestovní agentury, kanceláře a jiné rezervační a související činnosti (oddíl 79) vykázaly u nás i v EU27 shodných +3,5 %.

Činnostem v oblasti nemovitostí (sekce L), pod které spadají nákup a prodej nemovitostí, jejich pronájem a správa nebo činnosti realitních agentur, se v Česku tržby zvýšily o 3,9 %, v zemích evropské sedmadvacítky pak o 3,5 %.

NEJPOMALEJI ROSTLA DOPRAVA

Nejpomaleji rostoucím odvětvím služeb bylo to objemově nejvýznamnější, tedy činnosti v oblasti dopravy a skladování (sekce H). Ty v Česku vykázaly

MEZIROČNÍ INDEXY TRŽEB ZA SLUŽBY V 1. ČTVRTLETÍ 2026

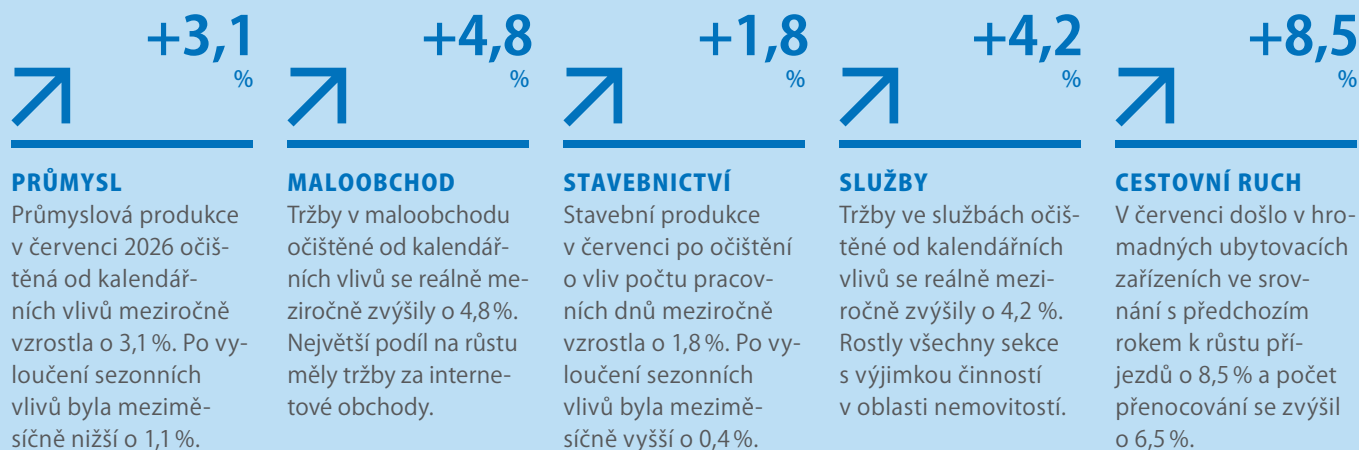

¹⁾ Data nejsou k dispozici.

Zdroj: Eurostat

růst o 2,2 %, přičemž evropský průměr činil +2,0 %. Nejlepšího dílčího výsledku bylo dosaženo v letecké dopravě (oddíl 51), a to jak v tuzemsku (+4,4 %), tak v EU27 (+3,5 %). Naopak nejhůře si meziročně vedla vodní doprava (oddíl 50), která v Česku vykázala pokles o 5,0 % a v evropském průměru o 5,6 %. Objemově největší oddíl sekce dopravy a skladování, tedy pozemní a potrubní doprava (oddíl 49), dosáhl v Unii i u nás shodných +3,1 %.

ČERVENEC 2026

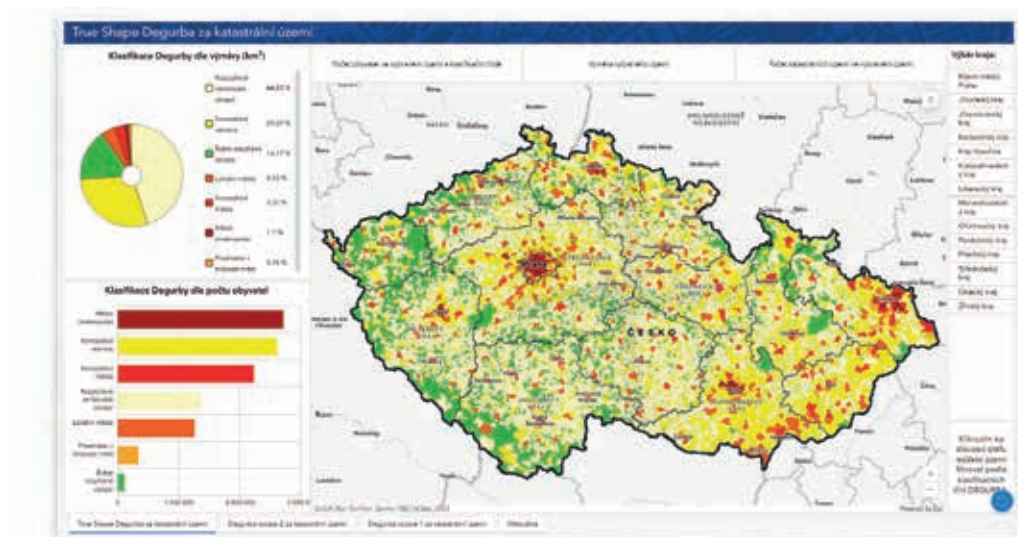
Mapování sídelní struktury

Čeští odborníci vylepšili zpracování geoprostorových dat pro statistické účely.

PAVEL MOSKALJUK

oddělení statistiky
cestovního ruchu
a životního
prostředí

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Jako součást projektu Selected SDG indicators processed using modern approaches with subsequent provision of output descriptive and geospatial data in the Czech and European scope (101260155 — 2025-CZ-GEOS).

ČSÚ je zapojen do evropského projektu, jehož součástí je i vývoj nové metodiky pro vymezení urbanizovaného prostoru v České republice, která přináší výrazně přesnější výsledky než dosud používané postupy.

VÝHODY A NEVÝHODY RASTRU

Klíčový metodický standard Evropské unie pro definování městského a venkovského prostoru představuje klasifikace stupně urbanizace DEGURBA (Degree of Urbanisation), která slouží jako základ pro územní plánování a socioekonomický výzkum. Zkoumané území je v této klasifikaci pokryto čtvercovou sítí o rozměrech 1x1 km, a každému čtverci jsou přiřazeny údaje jako hustota osídlení, typ zástavby apod. Podle zjištěných hodnot jsou pak čtverce (tzv. gridy) zařazeny do příslušné kategorie či subkategorie.

První úroveň klasifikace pracuje s kategoriemi „městská jádra“, „městské oblasti“ a „venkov“. Druhá úroveň rozšiřuje uvedený základní rámec o další typy území, jako například „předměstí“, „lokální menší města“ či „rozptýlená zástavba“.

Ačkoliv gridový přístup nabízí výhodu snadné výpočetní zpracovatelnosti, naráží v zemích se silně fragmentovanou sídelní strukturou, jako je Česká republika, na zásadní analytické limity. Fixní kilometrová mřížka často vede k plošnému zkreslení. Dále je charakteristická necitlivým zahrnováním rozsáhlých neobydlených oblastí (zemědělské půdy, lesů či vodních ploch), zatímco jemný charakter obydlené zástavby nebo fenomén předměstské suburbanizace se v hrubém rozlišení rastru zcela ztrácí.

Z tohoto důvodu začal český tým pod vedením ČSÚ zhruba před půl rokem vyvíjet novou metodiku, která eliminuje nevýhody rastrového modelu, zpřesní výstupy z více fragmentovaných území a zároveň zůstane kompatibilní s mezinárodním srovnáním prostřednictvím klasifikace DEGURBA. V rámci tohoto úkolu byla vytvořena třetí úroveň zobrazení území, která již nepracuje s čtvercovými gridy, ale s pomocí specifických hustotních algoritmů nad adresními body ohraničuje jednotlivé územní typy nepravidelnou křivkou, která lépe vykresluje skutečný tvar dané lokality a eliminuje nadhodnocení způsobené

ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY PODLE KATEGORIÍ DEGURBA 2

Kategorie	Počet admin. jednotek	Populace (absolutní)	Plocha (km ²)	Podíl na ploše (%)	Hustota (ob./km ²)
Město	125	2 412 104	675,9	0,9	3568,7
Menší město	222	2 245 929	2 276,8	2,9	986,4
Lokální města	465	1 261 889	3 932,6	5,0	320,9
Předměstí v blízkosti měst	96	287 171	421,2	0,5	681,8
Vesnice	1 230	1 693 287	11 266,70	14,3	150,0
Rozptýlená venkovská oblast	5 693	1 939 018	34 400,8	43,6	56,0
Převážně neobydlené oblasti	5 276	652 876	25 892,8	32,8	25,2
Celkem	13 107	10 492 274	78 866,8	100,0	ø133

Zdroj: ČSÚ

promítáním výsledků do rastrové mřížky. Výsledný model je plně automatizovaný od počátečního stažení vstupních dat až po generování a publikování tabulkových výstupů, čímž se výrazně omezila možnost vzniku chyby při manuálním zásahu.

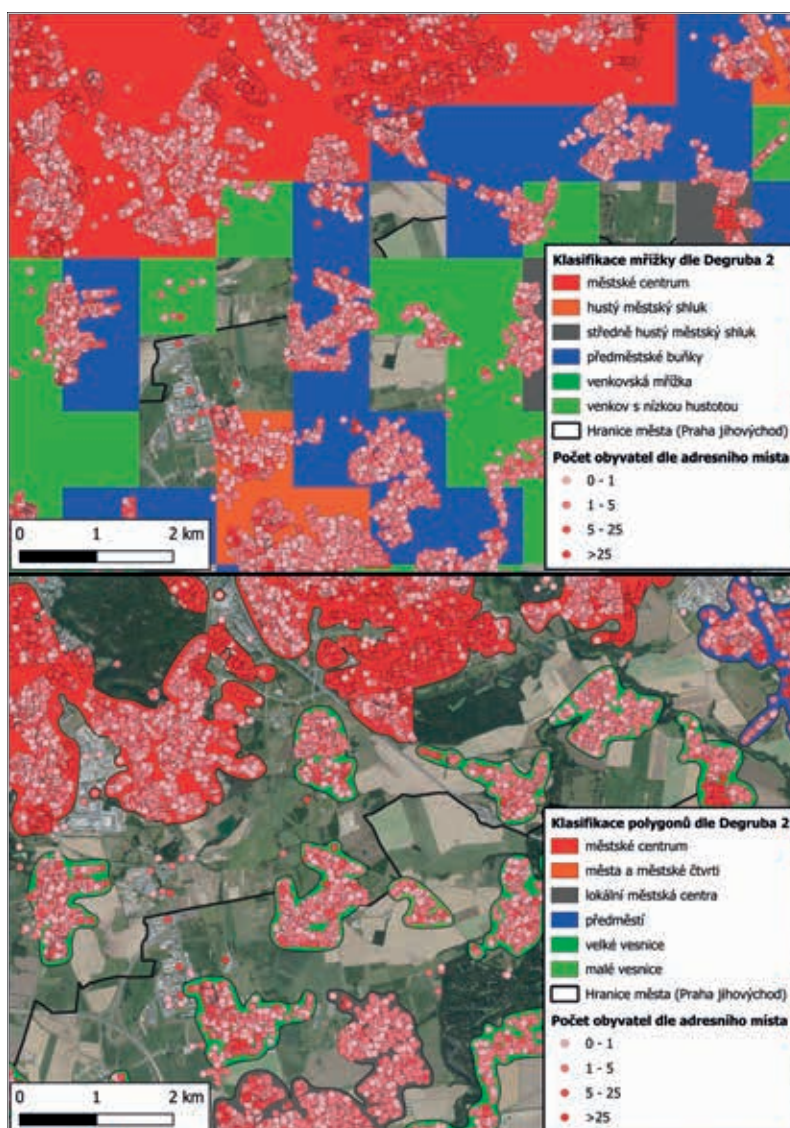
ZPŘESNĚNÍ ÚDAJŮ

Výsledkem nasazení modelu na reálná data z Česka bylo zpřesnění dosud používaných údajů Eurostatu. Ukázalo se například, že v úrovni 1 je v Česku v kategorii městských center (>1 500 obyv./km², min. 50 000 obyv.) ve skutečnosti soustředěno 21,3 % populace oproti Eurostatem uváděným 28,5 %. Tato kategorie zaujímá 0,78 % plochy státu.

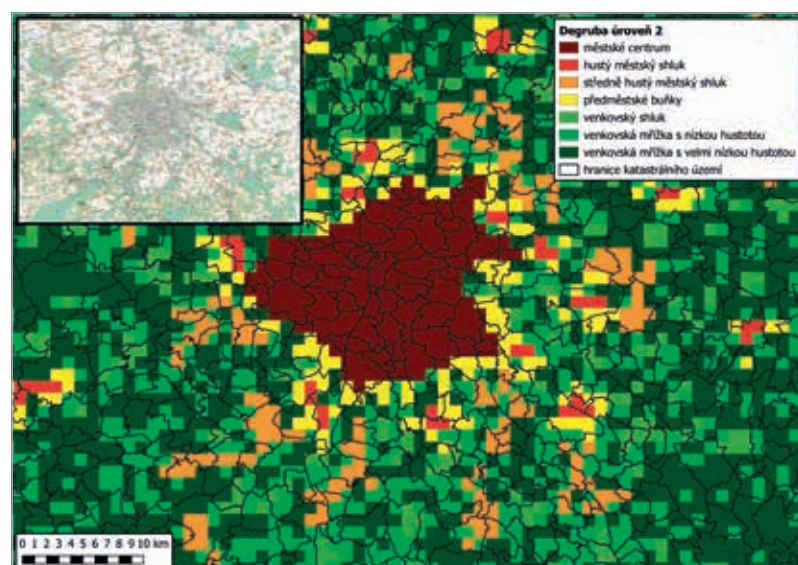
Rozšířená klasifikace úrovně 2 následně strukturovala osídlení do sedmi podkategorií a prokázala, že první dvě kategorie „městská centra“ a „menší města“ soustřeďují 44,4 % obyvatel na 3,8 % území. „Kompaktní předměstí“ v bezprostřední blízkosti velkých měst (vzdálenost do 2 km od jádra) tvoří pouze 0,5 % plochy státu a obývá je 287 tisíc lidí. Naproti tomu samotná „lokální města“ (prostorově izolované shluky s populací nad 5 000 obyvatel) pokrývají 5 % území a žije v nich přes 1,26 milionu obyvatel. Více než tři čtvrtiny rozlohy státu (76,4 %) se nachází v podkategoriích „venkov“ (50–300 obyv./km²) a „převážně neobydlené oblasti“ (≤ 50 obyv./km²). V těchto nejdříve osídlených zónách žije 6,2 % celkové populace Česka (téměř 653 tisíc obyvatel).

Využitím českého modelu na úrovni 2, která namísto čtvercové sítě pracuje s polygonálními hranicemi jednotlivých typů území, klesla vykazovaná plošná výměra kompaktních metropolitních center oproti rastrovému modelu o 8,3 % a u malých vesnic a rozptýlené zástavby došlo k redukci dokonce o více než 92 %.

Ačkoliv tento model vyžaduje pečlivou regionální kalibraci parametrů, výsledné plošně očištěné polygony otevírají nové možnosti, například v dopravním modelování, analýzách dostupnosti služeb či zkoumání fragmentace zástavby.

Nahoře: převod hustoty osídlení z adresních bodů do rastrové mřížky
Dole: převod hustoty osídlení z adresních bodů do polygonů

Území Prahy a blízkého okolí převedené do rastrové mřížky

Veškeré vytvořené geoprostorové vrstvy a detailní analytické výstupy včetně zdrojových Python skriptů jsou plně k dispozici k prohlížení i ke stažení na Statistickém geoportálu ČSÚ.

<https://geodata.csu.gov.cz>

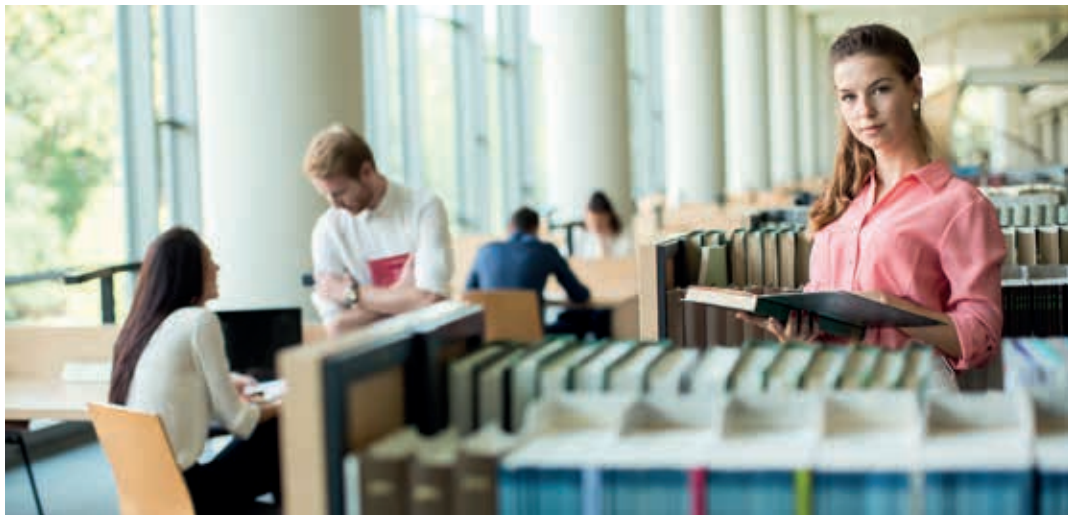
Tento projekt je financován Evropskou unií. Prezентované názory a stanoviska jsou však výhradně názory a stanoviska autora a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie nebo Eurostatu. Evropská unie ani poskytovatel grantu za ně nenesou odpovědnost.

Kdo studuje, žije déle

Střední délka života významně souvisí s dosaženou úrovní vzdělání.

TEREZIE ŠTYGLEROVÁ
vedoucí oddělení
demografické
statistiky

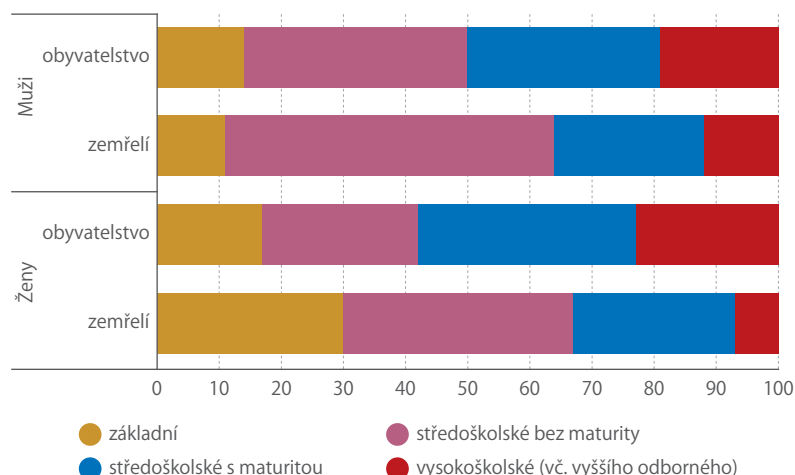

Vysokoškolsky vzdělaní lidé mají ve srovnání s osobami s nižším stupněm dosaženého vzdělání v průměru nejdelší naději dožití (střední délku života). Naopak osoby, které získaly pouze základní vzdělání, mají střední délku života nejkratší. Samotné vzdělání přitom nelze chápat jako přímou příčinu těchto rozdílů, a navíc nepůsobí izolovaně. Spíše představuje charakteristiku zemřelého, kterou lze interpretovat jako tzv. proxy ukazatel širšího socioekonomického postavení jednotlivce.

S vyšším vzděláním bývá zpravidla spojena lepší ekonomická situace, vyšší zdravotní gramotnost, odpovědnější přístup k využívání zdravotní péče i obecně zdravější životní styl. Většinou lze vyšší

vzdělání spojit i s méně náročnými profesemi z hlediska zdravotního zatížení (práce ve zdravějším, méně rizikovém prostředí). Tyto faktory se mohou odrážet ve vyšší kvalitě života a příznivě ovlivňovat zdravotní stav v průběhu celého životního cyklu. Naproti tomu nižší úroveň vzdělání bývá často spojena s méně příznivými socioekonomickými podmínkami, fyzicky náročnějším zaměstnáním v horším prostředí, vyšší mírou zdravotních rizik i rizikovějším chováním v rámci životního stylu a také omezenějším přístupem ke zdrojům (informace, finance apod.), které vlastní zdraví podporují. Rozdíly v naději dožití tak nelze redukovat pouze na samotné vzdělání, ale je nutné je vnímat jako výsledek komplexního působení sociálních, ekonomických a behaviorálních faktorů, které jsou se vzděláním úzce provázány.

ORIENTAČNÍ SLOŽENÍ OBYVATEL (k 31. 12. 2025) A ZEMŘELÝCH (2025) VE VĚKU 15+ PODLE VZDĚLÁNÍ (%)

Zdroj: ČSÚ

Pozn.: Nejištěné údaje byly rozpuštěny poměrově do ostatních kategorií podle struktury zjištěných údajů.

JAK SE ZJIŠTUJE VZDĚLÁNÍ ZEMŘELÝCH

Pro hodnocení rozdílů v úmrtnosti obyvatel podle jejich vzdělání je třeba mít k dispozici jak údaje o vzdělání zemřelých osob, tak o vzdělanostní struktuře obyvatel (exponované populace). Data o složení obyvatel Česka podle vzdělání se plošně získávají pouze při sčítání lidu, které se koná jednou za deset let, přičemž až do sčítání 2011 se údaj zjišťoval pouze na základě vlastního sdělení ve sčítacím formuláři. Při posledním populačním cenzu v roce 2021 byla v případě neuvedení dosažené úrovně vzdělání do dotazníku nově využita také data MŠMT (údaje ze školských matrik a matriky vysokoškolských studentů od roku 2011) a údaje z evidence uchazečů a zájemců o zaměstnání MPSV. Nejištěné vzdělání zůstalo v úhrnu u 6 % obyvatel.

V případě úmrtí osoby se údaj o nejvyšším dosaženém vzdělání sbíral až do roku 2023 u všech zemřelých prostřednictvím statistického hlášení o úmrtí.

Nevyplněnost této charakteristiky však od druhé poloviny nultých let strmě rostla, což ještě v roce 2013 podpořilo zavedení nového Listu o prohlídce zemřelého (LPZ), který slouží jako podklad matičním úřadům pro vyplnění statistického hlášení o úmrtí a zápis do evidence obyvatel. V roce 2023 dosáhl podíl nezjištěného údaje o vzdělání zemřelé osoby ve věku 15 a více let až 84 %, přičemž obecně lze považovat za vysoké riziko zkreslení údaje pro analýzu již neúplnost mezi 20 až 30 %. Ovšem pod 30 % nezjištěného vzdělání mezi zemřelými bylo u nás naposledy zaznamenáno v roce 2009.

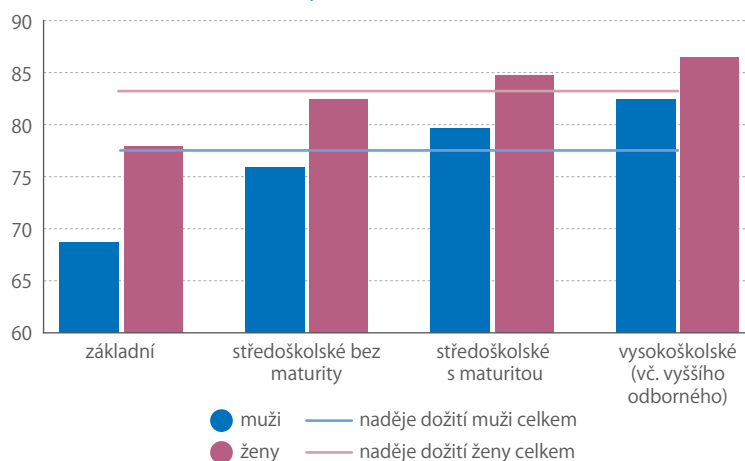
Rozdíly v úmrtnosti podle vzdělání tak bylo možné spolehlivě hodnotit naposledy kolem přelomu 20. a 21. století, s vyšší mírou nejistoty pak ještě kolem roku 2011, resp. spíše před ním (s využitím dat ze sčítání 2011 o struktuře obyvatel podle vzdělání). Zásadní změnu přinesl zákon o sčítání lidu 2021, který umožnil pro další využití v populační statistice uchovat individuální data o nejvyšším ukončeném vzdělání (spolu s údaji o obvyklém pobytu v rozhodný okamžik a obvyklém pobytu v době narození) včetně nezbytných identifikátorů osob. Kombinací základních demografických informací o obyvatelích ze základního registru, vzdělání zjištěného při sčítání lidu 2021 a datových zdrojů MŠMT (a Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání) a MPSV byla v rámci práce odboru statistiky obyvatelstva ČSÚ nově zpracována pohlavně-věková struktura osob vedených v základním registru obyvatel podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Konkrétně šlo nejprve o data ke konci roku 2024 a poté o aktualizaci k 31. prosinci 2025. Zatím se však nejedná o plnohodnotná statistická data o populaci Česka, neboť kmen obyvatel ze základního registru neodpovídá definici obyvatelstva používané ČSÚ v běžné demografické statistice.

Informace o úmrtí českých občanů jsou od roku 2024 získávány ze základního registru obyvatel, kde sice údaj o vzdělání není veden, ale ČSÚ jej doplňuje z výše uvedeného zdroje. Pro cizince se nadále využívá statistické hlášení o úmrtí a případně chybějící údaj o vzdělání je následně zjišťován z dat ze sčítání a dalších datových zdrojů.

DATA ZA ROK 2025

Pro prvotní výpočty rozdílů v úmrtnosti obyvatelstva Česka podle vzdělání v členění do čtyř hlavních vzdělanostních kategorií – základní, středoškolské bez maturity, středoškolské s maturitou, vysokoškolské včetně vyššího odborného – byl stav obyvatel „očištěn“ o osoby, které v době sčítání lidu v březnu 2021 nesplňovaly statistickou definici obyvatele (zejména jde o osoby žijící v zahraničí), a upraven na pohlavně-věkovou strukturu obyvatel Česka, získanou bilancí obyvatel (oficiální údaje ČSÚ). Podíl obyvatel ve věku 15+ bez údaje o vzdělání dosahoval 9 % ke konci roku 2024 a 8 % ke konci roku 2025. V evidenci zemřelých nebylo v roce 2025 zjištěno vzdělání u necelých 7,5 % případů. Záznamy s nezjištěnými údaji o vzdělání byly

NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ PODLE NEJVYŠŠÍHO DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ V ROCE 2025 (roky)

Zdroj: ČSÚ

pro další zpracování poměrově rozpuštěny do ostatních kategorií ve struktuře obyvatel podle pohlaví a věku se zjištěným vzděláním.

Na základě takto zpracovaných údajů o vzdělání obyvatel pak byly standardní metodikou používanou ČSÚ vypočteny za rok 2025 úmrtnostní tabulky pro jednotlivé vzdělanostní kategorie. Z výše uvedených důvodů je však třeba výsledky považovat spíše za odhady, resp. údaje z nich nelze interpretovat „doslovně“. Při výpočtu byla dále u obyvatel ve věku do 20 let včetně ve všech kategoriích vzdělání uvažována úroveň úmrtnosti celé populace, pro osoby s vysokoškolským vzděláním byla ve věkovém intervalu 21–26 let aplikována úmrtnost osob se středoškolským vzděláním s maturitou.

NEJVĚTŠÍ ROZDÍL JE SKORO 14 LET ŽIVOTA

V roce 2025 dosahovala naděje dožití při narození pro všechny muže bez ohledu na jejich vzdělání 77,5 roku, pro ženy 83,2 roku. U obou pohlaví se potvrdila všeobecně známá souvislost mezi stupněm dosaženého vzdělání a střední délkou života, přičemž větší rozdíly se vyskytují u mužů. Nejvíce se vymykají muži s dosaženým pouze základním vzděláním, jejichž naděje dožití při narození (68,7 roku) byla o 8,8 roku nižší než průměr pro celou mužskou populaci. Oproti vysokoškolsky vzdělaným mužům s nadějí dožití 82,5 roku byla nižší dokonce o 13,8 roku. Středoškoláci bez maturity měli naději dožití také podprůměrnou (75,9), avšak jen o 1,6 roku. Středoškoláci s maturitou naopak o 2,1 roku nadprůměrnou (79,6).

U žen jsou rozdíly v úmrtnosti podle vzdělání méně výrazné, přesto také podstatné. Ženy se základním vzděláním měly naději dožití 77,9 roku, což je o 5,3 roku méně než průměr za všechny ženy a o 8,6 roku méně, než měly vysokoškolsky vzdělané ženy (86,5). Naděje dožití pro ženy se středoškolským vzděláním bez maturity (82,4) byla od průměrné hodnoty nižší o 0,8 roku, ženy s maturitou již měly naději dožití nadprůměrnou (84,7) o 1,5 roku. Ženy vysokoškolačky pak mohly očekávat střední délku

života o 3,3 roku delší, než činila průměrná hodnota pro celou populaci žen.

Výsledky tak pro obě pohlaví ukazují, že už jen získáním středoškolského vzdělání bez maturity se naděje dožití významně prodlužuje. Druhé největší prodloužení je spojeno s dosažením o jeden stupeň vyššího vzdělání, tedy středoškolského s maturitou. Nejmenší rozdíl v naději dožití při narození mezi osobami dvou po sobě jdoucích vzdělanostních stupňů je mezi středoškoly s maturitou a osobami s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním. Stále je však nezanedbatelný: na vysokoškolsky vzdělaného muže ztrácí středoškoláci s maturitou ještě téměř tři roky, u žen pak hendikep dosahuje necelých dvou let.

ROZDÍLY JSOU PATRNÉ VE VŠECH VĚKOVÝCH KATEGORIÍCH

Osoby s nižším než vysokoškolským vzděláním mají vyšší úmrtnost ve všech fázích dospělého života. Patrné je to už v mladém věku (20–25 let), přičemž největší relativní rozdíly v míře úmrtnosti se v případě mužů vyskytují ve věkovém rozpětí 30–64 let, u žen ve věkovém intervalu 25–64 let. Od přibližně 50. roku věku se celkové rozdíly v míře úmrtnosti postupně snižují, v nejvyšším věku jsou již poměrně malé.

Srovnání měr úmrtnosti obyvatel se základním a vysokoškolským vzděláním ukazuje, že muži ve věku 30–64 let se základním vzděláním měli v roce 2025 míru úmrtnosti 6–9krát vyšší než muži s nejvyšším vzděláním (největší rozdíl platil pro úmrtnost 35–44letých), u žen šlo o 4–6násobek (s největším rozdílem u 25–44letých). Vysoká, skoro 5násobná, nadúmrtnost osob se základním vzděláním platí ještě pro 65–69leté muže. Ve věkovém intervalu 70–84letých mužů a 65–84letých žen dosahuje nadúmrtnost oproti vysokoškolákům 2–3násobku, přičemž s věkem postupně klesá. Ve věku 85 a více let byla míra úmrtnosti osob se základním vzděláním oproti míře úmrtnosti obyvatel s nejvyšším vzděláním 1,3násobná u mužů a 1,5násobná u žen.

O 8,8 roku

nižší naději dožití při narození, než je průměr, mají muži s pouze základním vzděláním.

Na rozdíly ve výši naděje dožití při narození má však největší vliv úmrtnost ve věkovém intervalu, kdy lidé umírají nejčastěji. U mužů nižších vzdělanostních stupňů oproti vysokoškolákům tvoří polovinu rozdílu naděje dožití při narození jejich vyšší úmrtnost ve věku 55–74 let. Dále pak platí, že čím nižšího stupně vzdělání muž dosáhl, tím větší vliv na jeho kratší očekávanou délku života má i úmrtnost ve věku pod 55 let. U žen způsobuje největší ztrátu oproti naději dožití vysokoškolaček vyšší úmrtnost žen 70letých a starších, s výjimkou žen se základním vzděláním. Těm střední délku života nejvíce zkracuje jejich vyšší úmrtnost ve věku 55–79 let.

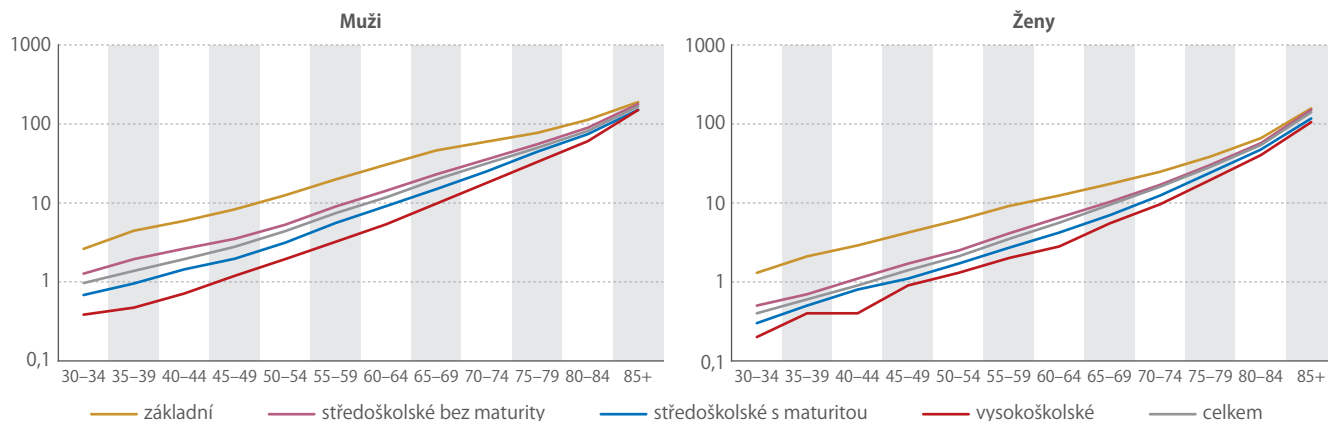
SROVNÁNÍ S MINULOSTÍ

Výsledky rozdílu v úmrtnosti podle dosaženého vzdělání za rok 2025 jsou podobné údajům z roku 2001 (dle výpočtů K. Zemana prezentovaných v časopise Demografie v roce 2006), s výjimkou výraznějšího odlišení úmrtnosti žen se základním vzděláním v roce 2025. To lze vysvětlit zejména zásadní změnou ve struktuře zemřelých žen podle vzdělání za uplynulé čtvrtstoletí. Postupem času totiž stále více žen dosahovalo vyššího vzdělání, což se později projevilo i v nárůstu podílu více vzdělaných žen mezi zemřelými. V roce 2001 mělo zhruba 60 % zemřelých žen pouze základní vzdělání, takže bychom mezi nimi jistě našli mnohem více různých životních stylů než v roce 2025, kdy tuto úroveň vzdělání mělo už jen 30 % zemřelých žen.

Celková naděje dožití při narození se mezi lety 2001 a 2025 prodloužila o 6 % (ženy) až 7 % (muži), resp. o 5,5 a 4,7 roku. U žen se základním vzděláním ovšem došlo k prodloužení pouze o 1 % (0,7 roku). Pro muže se základním vzděláním se naopak naděje dožití prodloužila nejvíce, skoro o 8 % (téměř o 5 roků). Zlepšení u ostatních vzdělanostních kategorií dosáhlo 4 až 5 % u obou pohlaví, přičemž nejmenší bylo u vysokoškolsky vzdělaných mužů i žen.

Navazující článek, který bude zveřejněn v jednom z následujících vydání časopisu, se zaměří na rozdíly v úmrtnosti jednotlivých vzdělanostních kategorií podle příčin smrti.

MÍRY ÚMRTNOSTI PODLE ÚROVNĚ VZDĚLÁNÍ (počet zemřelých na 1 000 obyvatel dané věkové skupiny, logaritmické měřítko)

Zdroj: ČSÚ

Ropný šok se přelévá i do dalších odvětví

Ceny průmyslových výrobců napříč EU rostou.

**KAROLÍNA
ZÁBOJNÍKOVÁ**
analytička ČSÚ

Prudké zvýšení cen ropy, ke kterému došlo na přelomu února a března v souvislosti se začátkem války v Íránu, se velmi rychle promítlo do cen výrobců a spotřebitelů. Zatímco u spotřebitelů se zvýšení zatím omezilo na ceny pohonných hmot, u výrobců se přelilo i do dalších odvětví.

Reakce cen průmyslových výrobců v EU (bez služeb souvisejících s odpady a odpadními vodami) na ropný šok přišla v březnu, kdy ceny meziměsíčně vzrostly o 3,1 %. Na to navázalo ještě mírnější dubnové zvýšení o 0,8 %. Následně ceny v zásadě stagnovaly na dosažené úrovni. Celkově ve druhém čtvrtletí ceny průmyslových výrobců v EU mezičtvrtletně vzrostly o 2,7 % a meziročně byly vyšší o 5,1 %.

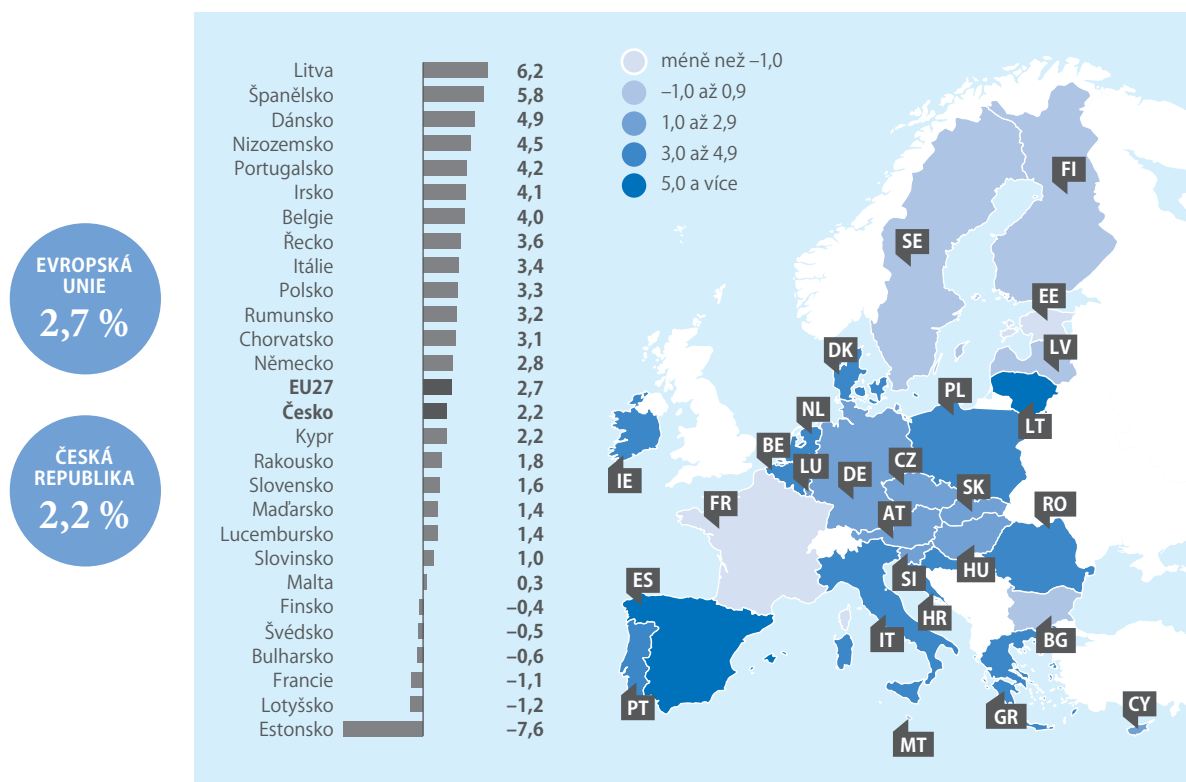
Růst se ale neomezil jen na oblast paliv – ceny průmyslových výrobců bez energií byly ve druhém čtvrtletí mezičtvrtletně vyšší o 1,7 % a meziročně o 2,6 %.

Bezprostředně po začátku války byla pozorovatelná reakce cen těžby ropy (v březnu meziměsíčně 19,9 %) a výroby koksu a rafinovaných ropných produktů (36,8 %). Tento březnový nárůst stačil na ovlivnění jejich mezičtvrtletního navýšení za celý první kvartál. Až v dubnu se nákladový šok projevil také v jiných odvětvích. Ve druhém čtvrtletí mezičtvrtletně vzrostly ceny těžby ropy a zemního plynu o 21,2 % a výroby koksu a rafinovaných ropných výrobků o 27,8 %. Zároveň ale výrazně mezičtvrtletně

vzrostly ceny chemických látek a produktů (10,3 %) a rovněž ceny výroby gumových a plastových výrobků (4,7 %). Zvýšení cen ropy se nedotklo celého energetického sektoru. Ceny elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu mezičtvrtletně klesly o 1,7 %.

Dynamika cen průmyslových výrobců v rámci EU byla ve druhém čtvrtletí rozmanitá. Nejvíce ceny mezičtvrtletně vzrostly v Litvě (6,2 %), ve Španělsku (5,8 %) a v Dánsku (4,9 %). V šesti zemích EU ve druhém čtvrtletí ceny průmyslových výrobců mezičtvrtletně klesly. Ve všech ale došlo k prudkému navýšení už v prvním kvartálu, a růst se na rozdíl od jiných členů EU neudržel.

CENY PRŮMYSLVÝCH VÝROBCŮ V EU VE 2. ČTVRTLETÍ 2026 (% , mezičtvrtletně)

Zdroj: Eurostat

Stále se učíme za pochodu

Práci statistických metodiků nám přiblížil ředitel odboru metodiky realizace statistických zpracování Pavel Skotnica.

Foto: Tereza Koutecká

Kolik lidí pracuje v odboru metodiky realizace statistických zpracování a jaké činnosti vykonávají?

Při plném stavu je nás třicet. Naše práce začíná definováním statistické úlohy. Základem bývá požadavek na nějaký výstup. Třeba sledování výkonů určitého odvětví, hodnoty skladových zásob a podobně. Naším úkolem je vypracovat postup, jak tento požadavek naplnit, abychom maximálně využili informace, které už máme k dispozici nebo je můžeme získat z administrativních zdrojů. Pokud potřebná data nemáme, zjišťujeme, jestli pro jejich získávání můžeme využít nějaké již existující šetření, které bychom třeba doplnili o pár otázek, nebo zda bude třeba připravit šetření úplně nové. Vše se dělá s ohledem na to, aby se minimalizovala zátěž respondentů, kteří vyplňují naše výkazy

a odpovídají na otázky. Je to vlastně neustálé vyvažování mezi tím, jak přesný potřebujeme výsledek, a tím, jak obtížné a nákladné bude získání potřebných údajů.

Zároveň je třeba zajistit kontinuálnost a dlouhodobou udržitelnost navrženého postupu, aby celý proces mohl být spravován, ve srovnatelné nebo lepší kvalitě, i když dojde k obměně zaměstnanců, kteří data získávají a zpracovávají.

Mnoho našich statistik je harmonizovaných s ostatními zeměmi EU, aby se jejich výsledky daly porovnávat. Vycházíte tedy z nějakých společných evropských metodik?

Harmonizace zpravidla určuje, co se má sledovat a jakou formu má mít výstup. V tom, jak se konkrétní data získávají, bývají mezi různými zeměmi

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

Zároveň s přechodem na nové platformy také vyvíjíme několik nových nástrojů, třeba pro přebírání administrativních dat nebo pro napojení na Informační systém sdílených služeb, prostřednictvím kterého by mělo docházet k předávání dat veřejné správy.

Jaké další úkoly v současné době řešíte?

Velkou část našich kapacit věnujeme transformaci procesů publikování dat. V souladu se strategií úřadu usilujeme o to, aby veškeré výstupy byly k dispozici ve veřejně dostupné databázi DataStat. Historicky máme mnoho datových sad, které jsou uloženy v různých formátech a podobách podle toho, kdy vznikly a jaké technologie se tehdy používaly. My je teď musíme sjednotit, aby si uživatelé mohli prostřednictvím DataStatu sestavovat výstupy podle vlastních požadavků, data kombinovat, tvořit z nich časové řady nebo výběry podle svých kritérií. K mnohým datovým sadám je také třeba doplnit metadata, aby vše zůstalo přehledné a byl srozumitelný konkrétní obsah údajů.

Dalším aktuálním úkolem je zavádění nové klasifikace ekonomických činností NACE. Po přechodnou dobu musíme zajistit dva typy výstupů – podle původní i nové NACE včetně zpětných přepočtů časových řad.

Ovlivní vaši práci aktuálně nabíhající Jednotné měsíční hlášení zaměstnavatele?

Ano, a významně. Namísto informací od vybraného vzorku firem budeme mít díky Jednotnému hlášení data o všech zaměstnancích. To je obrovské navýšení objemu dat a my musíme zajistit dostatečné kapacity pro jejich zpracování a ochranu. Změní se samozřejmě i některé statistické postupy, protože už nebudeme dělat odhady, ale budeme mít přesné skutečné údaje. Na druhou stranu už nebude třeba posílat firmám některé mzdové výkazy a žádat je o vyplnění.

To vše ale přijde nejdříve až od příštího roku. Teď jsme zatím na úplném začátku, ve fázi technologických příprav. Ministerstvo práce a sociálních věcí, které celý systém zastřešuje, zatím řeší hlavně operační problémy se získáváním dat od firem a my zůstáváme trochu v pozadí. Už se ale uskutečnily první testovací přebírky dat a naši experti je analyzují a zkoušejí různé varianty jejich dalšího zpracování pro účely statistiky.

Zajišťujete také ochranu dat před hackery?

Nedostupnost citlivých dat z externího prostředí ČSÚ zabezpečuje metodicky odbor bezpečnosti. Ten stanovuje pravidla, která vlastníci příslušných informačních aktiv ve spolupráci se sekci IT dodržují. Vedle toho v rámci zpracování se musíme postarat o to, aby nebyly zveřejněny citlivé individuální údaje nebo takové informace, z nichž lze individuální údaje odvodit. Podniká-li v Česku v příslušném odvětví málo firem a například z krajského členění by se daly vyhledat ekonomické ukazatele vypovídající o jednom konkrétním ekonomickém

odlišnosti, protože v každé jsou k dispozici trochu jiné zdroje, mají tam jiné zvyklosti, legislativu nebo rozdílné institucionální uspořádání.

Když jsme na konci devadesátých let zahajovali proces přistoupení k EU, byl nám jako mentor přidělen francouzský statistický úřad právě proto, že podmínky ve Francii jsou dost podobné našim. Francouzi nám tedy předali své zkušenosti a my jsme je využili a postupně upravili pro české prostředí.

Jak jste v rámci ČSÚ zapojeni do zavádění nového informačního systému SIS 5.0?

To je obrovský úkol, na jehož plnění se podílí téměř celý úřad. Našeho odboru se týká zejména přechod na nové technologie. Nemění se tolik metodiky nebo průběh zpracování statistických úloh, jako spíš technologické platformy, na kterých celý proces běží. Taková změna je vždycky spojena s řadou obtíží a nečekaných komplikací, a my musíme zajistit, aby se to neprojevovalo na kvalitě výstupů. Zatím jsme na žádný velký problém nenarazili, tak věřím, že vše zvládneme dobře. Ještě toho ale máme hodně před sebou, v každém případě to pro nás budou nové zkušenosti.

»

Naším cílem je, aby firmy poskytovaly jen ta data, která skutečně nelze získat jinak.

Ing. Pavel Skotnica

Vystudoval obor matematické inženýrství na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT v Praze. V ČSÚ pracuje od září 1995, kdy nastoupil jako odborný referent odboru metodiky statistiky. V roce 1997 byl jmenován vedoucím oddělení statisticko-matematických metod a v roce 2002 ředitelem odboru matematicko-statistických metod. Agenda odboru se postupně rozšířila a došlo k jeho přejmenování na odbor metodiky realizace statistických zpracování.

subjektu, pak je nutné data agregovat do hrubšího, méně detailního členění, aby nebylo zřejmé, jak velkými příspěvky se na celkové hodnotě podílely jednotlivé subjekty.

V ČSÚ už pracujete řadu let a za tu dobu jste se jistě musel potýkat s řadou výzev a úkolů. Které z nich byste označil jako nejnáročnější?

Přijde mi, že složité úkoly přináší každá doba. Náročné bylo třeba období před vstupem do EU, kdy jsme harmonizovali naše statistiky s evropskými a Eurostat nás kontroloval, zda děláme vše metodicky správně a v dostatečné kvalitě. Rozsah našich výstupů se hodně rozšířil a zároveň jsme šli do většího detailu.

Možná ještě obtížnější byla doba v polovině devadesátých let, kdy jsem do ČSÚ nastoupil. Po sametové revoluci se počet ekonomických subjektů rychle rozrostl ze zhruba sto tisíc na více než milion. Ze získávání dat od všech se muselo přejít na výběrové metody, a to mimo jiné znamenalo i nasazení složitějších statistických metod. Už nestačilo čísla jenom sečíst, bylo nutné vytvářet reprezentativní vzorky výběrů a zvažovat jak požadavky na přesnost, tak i možnosti rozpočtu ČSÚ.

A do třetice bych za velmi náročný úkol označil překonávání nedůvěry k administrativním datům. Tato data nevznikají primárně pro statistické účely, a mohou tedy z tohoto hlediska mít určité „statistické“ vady. Jsem však přesvědčený, že jejich důležitost ve statistice bude jenom narůstat, a pokud se vhodně využijí, mohou se stát velkým přínosem.

Jak těžké je získat kvalitní lidi do vašeho týmu?

Zájem samozřejmě kolísá. Když se ekonomice daří, hlásí se nám do výběrových řízení na uvolněné pozice uchazečů málo, naproti tomu v době krize v roce 2009 jsme vybírali ze stovky zájemců. Ale zatím se nám ve velké většině případů podařilo vybrat správně. Náš tým je tak poměrně stabilní, a doplňování stavu nepředstavuje nějak zásadní problém. Myslím, že nabízíme docela rozmanitou a tvůrčí práci, a už při pohovoru se pozná, jestli uchazeče zaujala a jestli ho bude bavit. Nicméně je nutné podotknout, že pokles reálných mezd ve státní správě je značný. I v druhé polovině devadesátých let nabízel ČSÚ oproti současnosti pro absolventy i zkušenější uchazeče podmínky, které lépe konkurovaly možnostem v privátní sféře. Na pražské pracoviště proto hlásí jen zaopatření nadšenci. Bohužel, tento problém se netýká jen ČSÚ, ale většiny ústředních orgánů státní správy. Získat lidi se znalostí tvorby a implementace informačních systémů bývá mnohdy hodně obtížné.

Co všechno musí zájemce o práci ve vašem odboru umět?

Určitě nemáme nijak přehnané požadavky. Adept by měl mít logické myšlení a matematický základ z vysoké školy technického, ekonomického nebo přírodovědného směru. Také by měl být schopen naprogramovat si nějakou malou aplikaci. Ostatní získá praxí. I my se stále učíme za běhu. Tím, jak přecházíme na nové platformy a technologie, musíme řešit nové problémy a objevovat nové cesty. Důležité je, aby uchazeče práce naplňovala a nebral ji pouze jako životní nutnost.

Kde školy praskají ve švech?

Vývoj počtu dětí a žáků na českých školách je regionálně značně nerovnoměrný.

**VENDULA
KAŠPAROVÁ**

oddělení statistiky
vzdělávání,
zdravotnictví,
kultury a sociálního
zabezpečení

V posledních deseti letech přibývalo dětí a žáků nejvíce kolem velkých měst, naopak v příhraničních oblastech dětí v mateřských a základních školách často ubývalo.

MATEŘSKÉ ŠKOLY

Ve školním roce 2025/26 navštěvovalo mateřské školy celkem 347 798 dětí. Oproti předchozímu školnímu roku je to o 12 622 (3,5 %) dětí méně a již potřetí za sebou tak počet dětí ve školkách klesá. Od školního roku 2022/23, kdy byl počet dětí ve školkách v tomto tisíciletí nejvyšší, se snížil o 21 407, tj. o 5,8 %. Historicky nejvyšší počet dětí ve školním roce 2022/23 podpořily děti ukrajinských uprchlíků. Po propuknutí války na Ukrajině došlo mezi školními roky

2021/22 a 2022/23 k navýšení počtu dětí o 8 715. Následný pokles počtu dětí ve školách je pak ovlivněn demografickou situací.

Oproti stavu před deseti lety, tj. ve školním roce 2015/16, byl počet dětí ve školkách v září 2025 o 5,3 % nižší. Značné rozdíly se však projevují mezi regiony. K největšímu úbytku docházelo zejména v pohraničních oblastech, naproti tomu v okresech kolem Prahy i dalších okresech Středočeského kraje, v okolí Plzně, Brna a v okrese Pelhřimov se počet dětí zvýšil.

ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Počet žáků na základních školách (tj. na 1. a 2. stupni) se od školního roku 2022/23 udržuje nad jedním

Ve statistikách je zahrnuta docházka pouze do institucí předškolního vzdělávání, které jsou vedené v rejstříku škol a školských zařízení podle § 144/1a školského zákona. Nespádají sem např. dětské skupiny či kluby, popř. mateřské školy, které se nezaregistrovaly do rejstříku škol a školských zařízení, a nemají tudíž oprávnění poskytovat vzdělávání v rámci povinné předškolní přípravy.

ŠKOLY A VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKU

OBSAH

19

Kde školy praskají ve švech?

V posledních letech přibývají žáci nejvíce kolem velkých měst. V příhraničních oblastech naopak dětí ve školách často ubývá.

22

Podíl vysokoškoláků je v Česku stále nízký

Přestože počty studentů vysokých škol v Česku postupně rostou, ve vzdělanostní struktuře populace zůstáváme za většinou zemí EU pozadu.

25

Růst mezd učitelů výrazně zpomalil

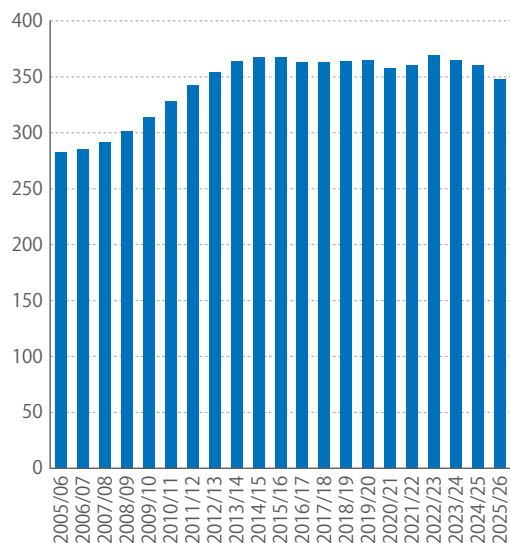
Po překročení hranice 130 % průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství v roce 2021 se nárůst učitelských mezd začal opět snižovat.

28

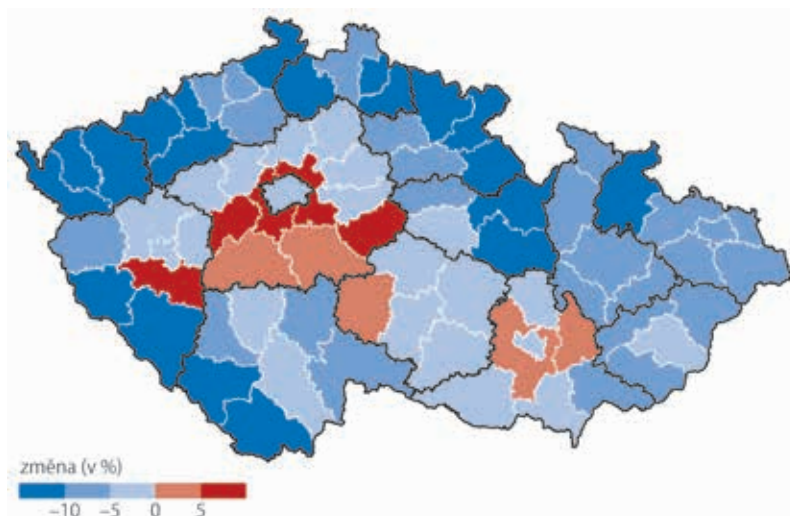
Učitelské sbory stárnou

Mezi roky 2011 a 2025 vzrostl podíl učitelů základních škol ve věku 60 a více let 3,5krát.

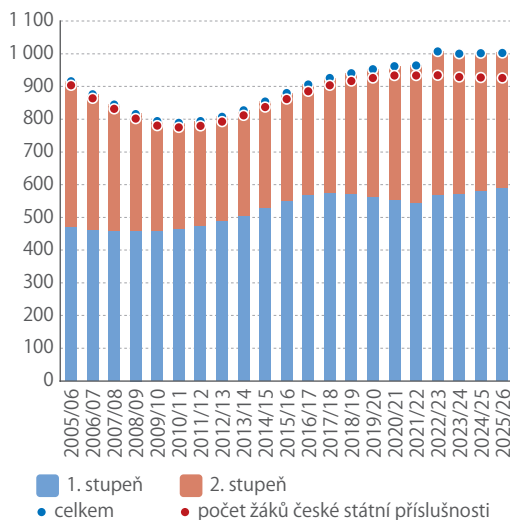
POČTY DĚTÍ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH (tis.)

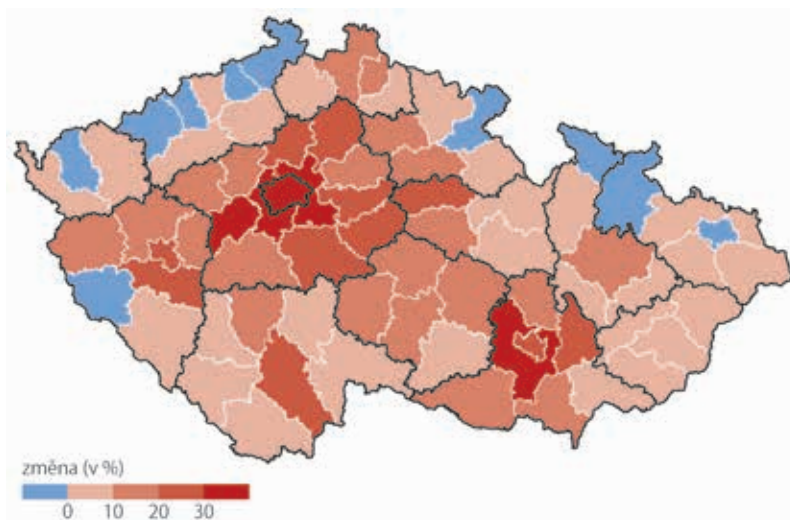
ZMĚNY V POČTU DĚTÍ MŠ MEZI ŠKOLNÍMI ROKY 2015/16 A 2025/26 PODLE OKRESŮ

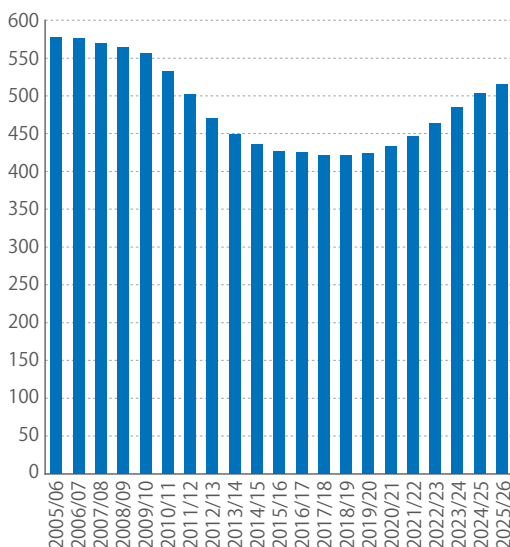
POČTY ŽÁKŮ NA 1. A 2. STUPNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL (tis.)

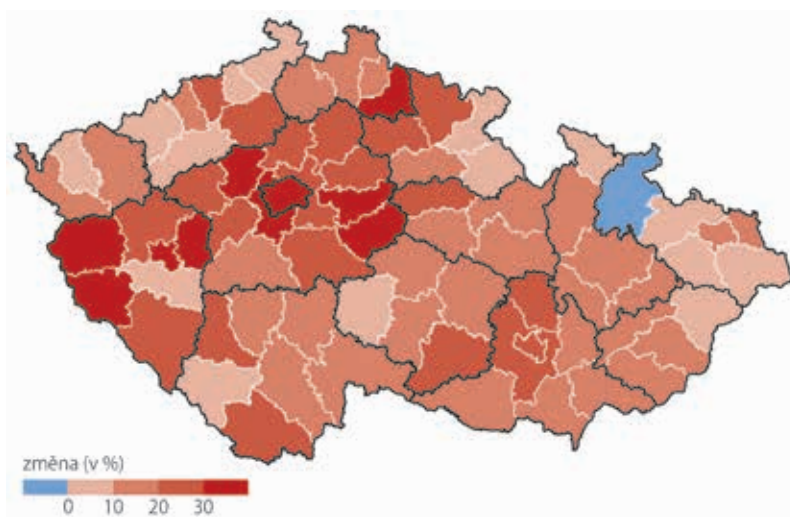
ZMĚNY V POČTU ŽÁKŮ ZŠ MEZI ŠKOLNÍMI ROKY 2015/16 A 2025/26 PODLE OKRESŮ

POČTY ŽÁKŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH (tis.)

ZMĚNY V POČTU ŽÁKŮ SŠ MEZI ŠKOLNÍMI ROKY 2015/16 A 2025/26 PODLE OKRESŮ

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

CO PODLE VÁS NEJVÍCE CHYBÍ
ČESKÉMU ŠKOLSTVÍ?

**EGLE
HAVRDOVÁ**
ředitelka Schola
Empirica

“

Myslím, že českému školství dnes nechybí nové nápady, ale především větší důraz na to, aby rozhodování ve vzdělávání vycházelo z kvalitních výzkumných dat a vědeckého poznání. Ve školách vzniká mnoho inspirativních projektů a iniciativ, ale často nemáme dostatek informací o tom, jaký mají skutečný dopad na učení, wellbeing nebo rozvoj dětí. Přitom právě systematické využívání výsledků kvalitních studií může školám i tvůrcům vzdělávací politiky pomoci investovat čas i prostředky tam, kde mají největší přínos.

Potřebujeme také více rozvíjet kulturu průběžného vyhodnocování. Nestačí sledovat pouze akademické výsledky žáků. Stejně důležité je pravidelně monitorovat jejich wellbeing, pocit bezpečí, vztahy ve škole i spokojenost a profesní pohodu učitelů. Jen pokud budeme tato data systematicky sbírat a vyhodnocovat, můžeme lépe porozumět tomu, co školám skutečně pomáhá. Stejně důležitá je schopnost pracovat s daty na všech úrovních vzdělávacího systému – od ministerstva a dalších institucí přes vedení škol až po samotné učitele. Data by neměla sloužit pouze ke kontrole, ale především jako nástroj pro společné učení, plánování a zlepšování kvality vzdělávání. Věřím, že právě propojení výzkumných dat, profesní expertizy učitelů a průběžného vyhodnocování dopadů je jednou z cest k dlouhodobému rozvoji českého školství.

”

miliónem. Tuto hranici přitom v dřívějším období přesáhl naposledy ve školním roce 2002/03. V září 2022 (pozn. statistiky jsou vedené k 30. září daného školního roku) do lavic zasedlo bezmála 1 008 tisíc dětí. Příčinou tohoto nárůstu byla zejména imigrace dětí z Ukrajiny a jejich začlenění do našich škol. V září 2023 počet žáků zapsaných do základních škol poklesl na 1 000 346, a poté opět začal mírně stoupat až na 1 002 916 v září 2025.

13,9%

**činil nárůst počtu
žáků základních
škol mezi školními
roky 2015/16
a 2025/26.**

Oproti situaci před deseti lety, tj. ve školním roce 2015/16, byl počet žáků základních škol v září 2025 o 13,9 % vyšší.

Mezi zářím 2015 a 2021 se počet žáků základních škol zvyšoval díky přibývajícimu počtu žáků druhého stupně, zatímco žáků prvního stupně pozvolna ubývalo. Ve školním roce 2022/23 vzrostly počty žáků na prvním (o 4,4 %) i druhém stupni (o 4,5 %). Od září 2022 do září 2025 přibýlo 3,6 % žáků prvního stupně, žáků druhého stupně naopak o 5,8 % ubylo.

Z regionálního pohledu je opět patrné, že za posledních deset let se počet žáků nejvíce navýšil na základních školách v Praze a ve Středočeském kraji, v Plzni a přilehlých okresech, v okrese České Budějovice a v Brně a okolí. V řadě pohraničních oblastí žáků základních škol ubývalo.

STŘEDNÍ ŠKOLY

Na rozdíl od základních škol, ve středních školách počet žáků od školního roku 2015/16 do školního roku 2018/19 klesal, následně se však začal zvyšovat a ve školním roce 2025/26 dosáhl hodnoty 514 881. Růst byl ovlivněn především přesunem početnějších ročníků narozených po roce 2005 ze základních škol. Po propuknutí války na Ukrajině v roce 2022 přibýly rovněž děti ukrajinských uprchlíků.

Nejvíce středoškoláků se vzdělávalo na středních školách v Praze (16,1 % z celku). Více než desetina ze všech žáků také navštěvovala střední školy v krajích Jihomoravském (10,8 %), Moravskoslezském (10,5 %) a Středočeském (10,2 %). Naopak méně než 4 % ze všech žáků docházely do středních škol v Karlovarském kraji (2,4 %) a v kraji Libereckém (3,8 %). V ostatních krajích se vzdělávalo mezi 4,9 % a 7,4 % z celkového počtu žáků středních škol v Česku.

Oproti situaci před deseti lety, tj. ve školním roce 2015/16, se počet žáků středních škol o 20,6 % zvýšil. K největšímu nárůstu počtu žáků za posledních deset let (nad 30 %) došlo ve školách v okrese Praha-západ, ale též v dalších okresech Středočeského kraje a v Praze. Dále v Tachově, Rokycanech, Domažlicích a Semilech. Jediným okresem, kde se počet žáků na středních školách za deset let snížil, byl Bruntál, a sice o 14,9 %.

KONZERVATOŘE A VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLY

Do regionálního školství patří také konzervatoře a vyšší odborné školy, přestože již nezahrnují tak vysoký počet žáků a studentů. Konzervatoře navštěvovalo ve školním roce 2025/26 celkem 3 839 žáků, na vyšší odborné školy docházelo 22 900 studentů.

V uplynulém desetiletí byl počet žáků konzervatoří poměrně stabilní a pohyboval se mezi 3 733 ve školním roce 2015/16 a 3 902 ve školním roce 2020/21. Počet studentů vyšších odborných škol se v prvních čtyřech letech posledního desetiletí snížil z 24 786 na 17 954, což je výraznější pokles než v případě středních škol. Poté však začal počet studentů vyšších odborných škol růst až na 22 900 ve školním roce 2025/26.

Podíl vysokoškoláků je v Česku stále nízký

Přestože počty osob studujících vysokou školu v Česku postupně rostou, ve vzdělanostní struktuře populace zůstáváme za většinou zemí EU pozadu.

VENDULA KAŠPAROVÁ

oddělení statistiky
vzdělávání,
zdravotnictví,
kultury a sociálního
zabezpečení

V letech 2001 až 2010 se počet studentů veřejných a soukromých vysokých škol v Česku každoročně zvyšoval, a sice z 203 449 v roce 2001 na 395 986 v roce 2010. Celkově se tedy téměř zdvojnásobil. Poté začal klesat až na 288 587 v roce 2019; mezi lety 2010 a 2019 tak poklesl o 27 %. Tento pokles by byl ještě výraznější, pokud by ho alespoň částečně nekompensovalo přibývání studentů ze zahraničí. Počet studentů s českým občanstvím se mezi lety 2010 a 2019 snížil o 116 tisíc, tedy téměř o třetinu. Od roku 2019 počet studentů veřejných a soukromých vysokých škol opět roste, a koncem roku 2025 jich bylo 330 547. Meziročně se přitom počet studentů zvýšil o pět procent, což je nejvíce od roku 2019, kdy začal počet studentů opět stoupat.

Poznamenejme, že úbytek absolutního počtu studentů vysokých škol ve druhé dekádě 21. století byl způsoben zejména celkovým snížením počtu obyvatel Česka ve věku 20–29 let o 23,6 %. Vhodnějším kritériem pro posuzování dostupnosti vysokoškolského vzdělání je proto podíl studujících vysokoškoláků k počtu obyvatel ve věku 20–29 let, tedy ve věku obvyklém pro studium vysoké školy. Na začátku tisíciletí (v roce 2001) studovalo vysokou školu v Česku 9 % osob ve věku 20 až 29 let s trvalým pobytem na našem území, o deset let později to bylo 20 %. V dalších letech došlo u tohoto podílového ukazatele k mírnému poklesu až na zhruba 17 % v letech 2016 až 2019. Poté opět stoupal a v roce 2025 dosáhl 20,2 %, čímž převýšil dosud rekordní hodnotu z roku 2011.

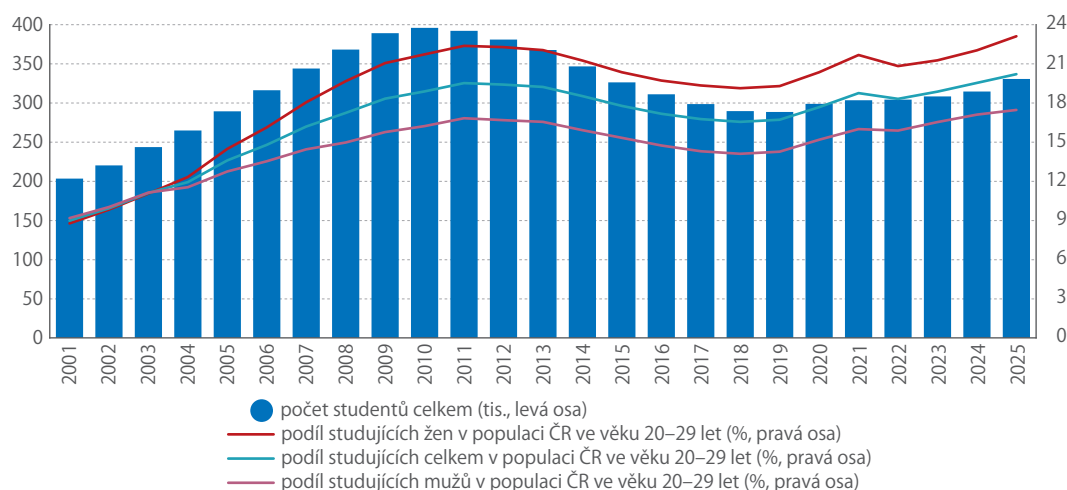

Při pohledu na rozdíly v dělení dle pohlaví lze obecně konstatovat, že ve větší míře vysokou školu studují ženy než muži. Z celkové populace žen a mužů ve věku 20–29 let v Česku studovalo u nás v roce 2025 vysokou školu 23 % žen a 17 % mužů, v roce 2003 to bylo v obou případech přibližně 11 %.

V KAŽDÉM KRAJI JE SITUACE JINÁ

Zajímavé je i srovnání podílu vysokoškoláků z obyvatel Česka ve věku 20–29 let podle krajů a okresů trvalého bydliště. Nejvyšší podíl najdeme v kraji Zlínském, nejnižší v Karlovarském. Úroveň 25 % a více byla v roce 2025 dosažena v okresech Praha-západ (30 %), Praha-východ (27 %) a České Budějovice (26 %), na Moravě v okresech Opava (27 %), Zlín

STUDENTI VYSOKÝCH ŠKOL V ČESKU K 31. 12.

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

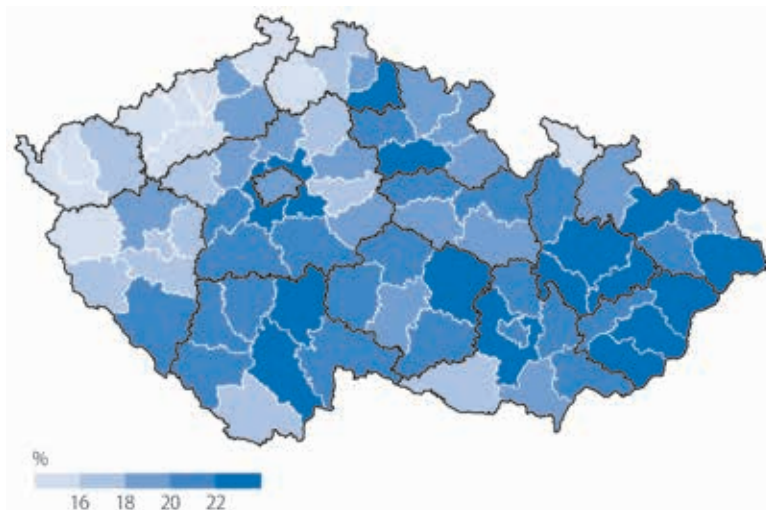
(25 %), Brno-venkov (25 %) a Frýdek-Místek (25 %). Naopak, zejména u západních hranic Česka je řada okresů, kde tento podíl v roce 2025 nedosáhl ani 15 %. Patří sem okresy Tachov (10,9 %), Sokolov (12,2 %), Cheb (12,9 %), Most (13,4 %) a Chomutov (14,6 %).

Při interpretaci rozdílů mezi jednotlivými kraji je třeba přihlídnout k faktorům, které mohou stát v pozadí. Základní podmínkou pro studium na vysoké škole je středoškolské vzdělání s maturitou. Ve školním roce 2025/26 byl ze všech krajů nejvyšší podíl žáků středních škol zapsaných do oborů s maturitní zkouškou mezi těmi vzdělávajícími se v Praze (87,2 %), následovaly kraje Zlínský (80,3 %) a Jihomoravský (80,1 %). Naproti tomu méně než tříčtvrtě podíl žáků v maturitních oborech najdeme v krajích Karlovarském (73,6 %), Ústeckém (73,7 %) a Libereckém (74,7 %).

Kraje se mezi sebou také liší v podílu studentů vysokých škol ve věku 30 a více let, kteří se do výše uvedeného ukazatele nezahrnují. V roce 2025 byl podíl studentů ve věku 30 let a více nejvyšší v Praze (16,3 %) a v krajích Karlovarském a Ústeckém (14,4 %). Nejnížší hodnoty dosáhl v krajích Zlínském (8,9 %), Pardubickém (9,0 %) a v Kraji Vysočina (9,1 %). V ostatních krajích se pohyboval mezi 10 až 12 %.

Značné rozdíly mezi kraji se objevují i v podílu cizinců, a to jak mezi obyvateli celkem, tak i mezi studenty. Zde je třeba poznamenat, že jen desetina vysokoškoláků s cizí státní příslušností na našich školách má ve statistikách školou hlášené trvalé bydliště v Česku. Mezi studenty vysokých škol, kteří měli v roce 2025 trvalé bydliště v Praze, je 7,5 % cizinců, ve Středočeském kraji ale už jen 1,9 %. Následují kraje Plzeňský, Jihomoravský a Karlovarský (shodně 1,8 % cizinců). Nejmenší podíl cizinců byl

PODÍL STUDENTŮ VŠ NA POPULACI VE VĚKU 20–29 LET V ROCE 2025

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

mezi studenty s trvalým bydlištěm v Kraji Vysočina (0,4 %) a ve Zlínském kraji (0,5 %).

V případě obyvatelstva celkem (tj. s přechodným i trvalým bydlištěm a bez ohledu na účast ve vzdělávání), největší zastoupení cizinců k 31. 12. 2025 vykazovala Praha (26,0 %). Na dalších místech se nacházely kraje Plzeňský (13,4 %) a Karlovarský (12,6 %). Méně než 5 % cizinců žilo v krajích Zlínském (4,8 %), Olomouckém (4,7 %) a Moravskoslezském (4,6 %).

Přestože více než polovinu cizinecké populace v Česku tvořili Ukrajinci (54,2 %), mezi studenty vysokých škol s cizím státním občanstvím jich bylo jen 14,3 %. Naproti tomu Slováků je mezi všemi cizinci u nás 11,1 %, ale na počtu studentů vysokých škol s cizím občanstvím se podílejí 40,7 %. Další pořadí

VE SROVNÁNÍ S JINÝMI STÁTY OECD A EU MÁ ČESKO VELMI NÍZKÝ PODÍL OSOB S TERCIÁRNÍM VZDĚLÁNÍM V POPULACI. JAKÉ KROKY JE TŘEBA UČINIT, ABYCHOM TUTO ZTRÁTU ZA OSTATNÍMI DOHNALI?

Nerad začínám u peněz, ale máme-li se srovnávat v rámci OECD a EU, je třeba se podívat, jaké výdaje jsou v těchto zemích na vysoké školství. A asi nepřekvapí, že v tomto srovnání je Česko výrazně pod průměrem. S rektorkami a rektory veřejných VŠ dlouhodobě upozorňujeme na podfinancovanost a chybějící střednědobý výhled, který by nám umožnil strategicky plánovat a řídit naše instituce. Změnu k lepšímu může přinést připravovaný zákon o VŠ, o kterém s ministerstvem intenzivně diskutujeme.

Nepochybně potřebujeme dále zvyšovat dostupnost vysokoškolského studia a odstraňovat překážky, které brání mladým lidem i dospělým v jeho zahájení nebo dokončení. To znamená posílit systém stipendií, rozvíjet flexibilní formy studia,

PETR KOPECKÝ

místopředseda České konference rektorů pro oblast vzdělávání

podporovat celoživotní vzdělávání a lépe využívat digitální technologie.

Vedle dostupnosti však nesmíme rezignovat na kvalitu. Česká republika potřebuje absolventy, kteří obstojí na rychle se proměňujícím trhu práce a budou připraveni učit se po celý život. Je třeba rozvíjet dovednosti, nejen prohlubovat znalosti. K tomu je nezbytné dlouhodobě investovat do vysokých škol, posilovat jejich personální kapacity a rozvíjet spolupráci s praxí.

Vysokoškolské vzdělání nevnímám jako výdaj, ale jako jednu z nejlepších investic do budoucnosti celé společnosti – do její konkurenceschopnosti, inovačního potenciálu i odolnosti demokratické společnosti.

mezi studenty s cizí státní příslušností na vysokých školách v Česku zaujímali občané Ruska (6,6%), Kazachstánu (5,9%), Indie (3,4%) a Vietnamu (2,3%).

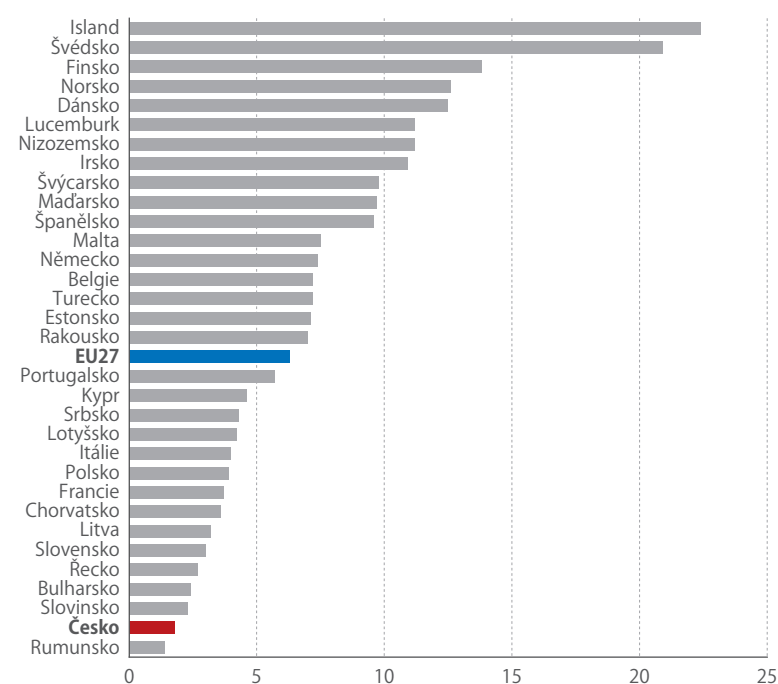
VE ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI SI NEVEDEME ŠPATNĚ

Přes rostoucí počet a podíl studentů vysokých škol mělo Česko v roce 2025 ve srovnání s jinými zeměmi Evropské unie jeden z nejnižších podílů terciárně vzdělaných mladých osob ve věku 25–34 let. Nižší hodnoty vykazovaly jen Rumunsko, Itálie a Maďarsko. Přitom před deseti lety byl podíl terciárně vzdělaných osob ve věku 25–34 let v Česku srovnatelný s Německem (31,0% vs. 29,6%). Od té doby se však v Německu tento ukazatel zvýšil na 40,9%, zatímco v Česku dosáhl jen 36,0%. Lze doplnit, že na konci žebříčku se Česko nachází i v podílu terciárně vzdělaných osob ve věku 25–64 let. S podílem 28,7% značně zaostávalo za průměrem EU (36,9%), nižší hodnoty dosahovaly už pouze Rumunsko a Itálie.

Nízká byla v roce 2022 v Česku také účast dospělých ve věku 25–64 let ve formálním vzdělávání. Dokládají to výstupy šetření Adult Education Survey (AES), které probíhá pod záštitou Eurostatu v zemích EU a u nás pro něj sbírá data ČSÚ. Účast Čechů byla v porovnání s jinými zeměmi druhá nejnižší (1,8%) a výrazně nižší, než činí průměr za země EU (6,3%). Nejvyšší účast dospělých na vzdělávání našli výzkumníci v severovýchodních zemích Evropy, tedy na Islandu, ve Švédsku, Finsku, v Norsku a Dánsku.

Vzdělávání formuje osobnost žáka či studenta a pomáhá mu na cestě k uplatnění ve společnosti. Jednou z nejdůležitějších kompetencí, kterou přitom rozvíjí, je čtenářská gramotnost. Ta byla součástí testování v rámci mezinárodního šetření dovedností dospělých PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) v roce 2023 provedeného na dospělých osobách v Česku a dalších zemích OECD ve věku 25–64 let (šetření zajišťuje OECD a u nás ho realizuje Národní pedagogický institut ČR). V případě osob s vyšším sekundárním

MÍRA ÚČASTI DOSPĚLÝCH VE VĚKU 25–64 LET VE FORMÁLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ V ROCE 2022 (%)

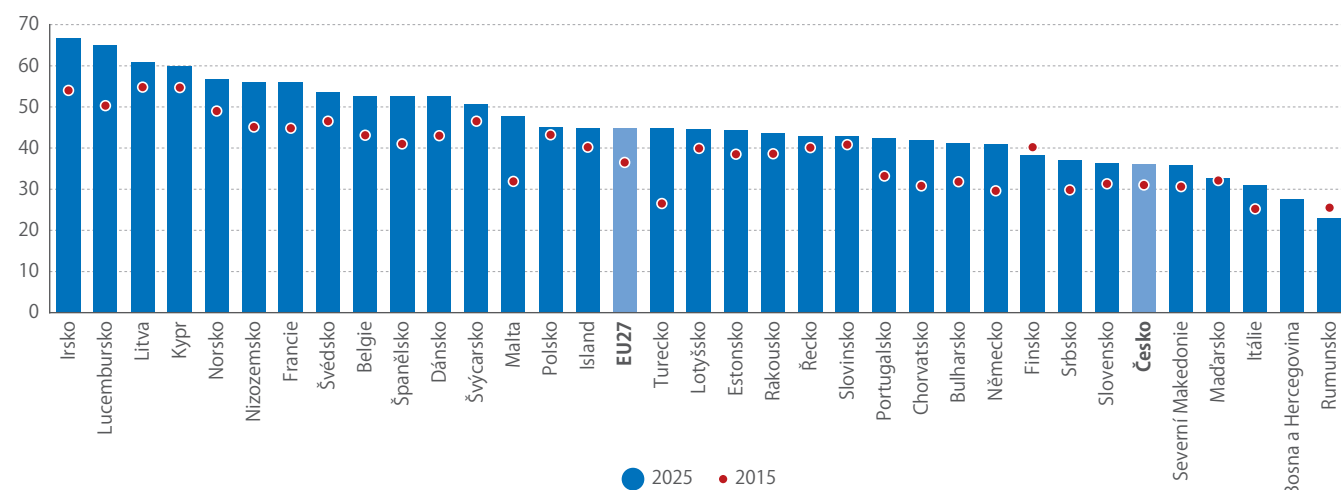

Zdroj: Eurostat, šetření AES

vzděláním (tzn. s dokončenou střední školou) se Česko umístilo jen velmi lehce nad mezinárodním průměrem. U osob, které středního vzdělání nedosáhly, jsme získali podprůměrné skóre a u osob s terciárním vzděláním (tj. s dokončenou vyšší odbornou či vysokou školou) bylo naše bodové skóre naopak nadprůměrné.

Na čele žebříčku čtenářské gramotnosti osob s vyšším sekundárním a terciárním vzděláním se umístily Finsko a Švédsko v případě terciárně vzdělaných osob se mezi ně vklínilo ještě Japonsko. Poměrně vysoké skóre u osob s vyšším sekundárním a terciárním vzděláním dosáhlo Nizozemsko a ze severovýchodních zemí také Dánsko a Norsko. Nejhuře ve všech vzdělávacích skupinách dopadlo Chile.

PODÍL TERCIÁRNĚ VZDĚLANÝCH OSOB V POPULACI VE VĚKU 25–34 LET V ROCE 2025 (%)

Zdroj: Eurostat, šetření LFS

Růst mezd učitelů výrazně zpomalil

Po překročení hranice 130 % průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství v roce 2021 se náskok učitelských mezd začal opět snižovat.

VENDULA KAŠPAROVÁ

oddělení statistiky
vzdělávání,
zdravotnictví,
kultury a sociálního
zabezpečení

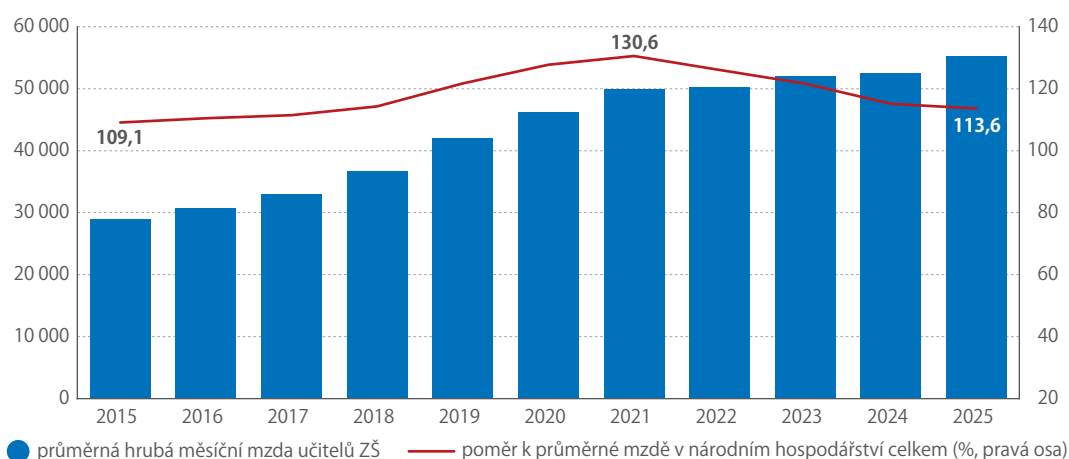
Ohodnocení učitelů má vliv na atraktivitu učitelské profese, může přitáhnout talentované uchazeče o studium na pedagogických fakultách a zároveň může snížit míru odchodů talentovaných učitelů mimo obor, případně je do profese, kterou vystudovali, přilákat. Motivovaní a talentovaní učitelé pak mohou zlepšit výuku na školách, což ve svém důsledku vede ke kvalitnějšímu vzdělání, lepšímu uplatnění absolventů na trhu práce a růstu ekonomiky země. Má-li se finanční motivace pro učitelskou dráhu podpořit, je však také důležité zajistit kontinuitu růstu učitelských platů a jejich konkurenceschopnost ve vztahu k jiným povoláním, zejména těm vyžadujícím vysokoškolské vzdělání. V souvislosti s tím je již řadu let jednou z deklarovaných politických priorit naší

země navyšování platů učitelů, přičemž stanoveným milníkem minulé vlády bylo, aby průměrný plat učitele činil 130 % průměrné mzdy v ekonomice. Tato úroveň vyjadřuje zhruba průměrnou hodnotu tohoto indikátoru za země OECD.

UČITELÉ A TI OSTATNÍ

Statistické údaje ukazují, že mezi lety 2015 a 2021 se finanční ohodnocení učitelů výrazně zlepšilo. V průběhu těchto šesti let stoupla průměrná měsíční mzda učitelů základních škol o 72,3 % (z 29 005 Kč na 49 975 Kč), neboli v průměru o 12 % ročně. V průběhu dalších čtyř let se pak zvýšila již jen o 10,6 % a za tempem růstu průměrné mzdy v národním hospodářství zaostávala. Poměr platů učitelů základních

PRŮMĚRNÁ HRUBÁ MĚSÍČNÍ MZDA UČITELŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL A JEJÍ POMĚR K PRŮMĚRNÉ MZDĚ V NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ V ČESKU (Kč)

Zdroj: MŠMT a ČSÚ

škol k průměrné mzdě v národním hospodářství se proto za poslední čtyři roky snížil ze 130,6 % v roce 2021 na 113,6 % v roce 2025.

Průměrné platy učitelů se v různých krajích Česka do jisté míry liší. Nejvyšší platy učitelů základních škol jsou v Praze a ve Středočeském kraji, nejnižší naopak na školách v krajích Moravskoslezském a Zlínském. Také v mateřských školách mají nejvyšší průměrnou mzdu učitelky a učitelé v Praze, nejnižší vykazují Kraj Vysočina a kraje Olomoucký s Moravskoslezským. V platech učitelů na středních školách se na vrchol žebříčku dostal kraj Karlovarský následovaný opět Prahou a krajem Středočeským, nejnižší průměrné mzdy učitelů středních škol dosáhl kraj Ústecký.

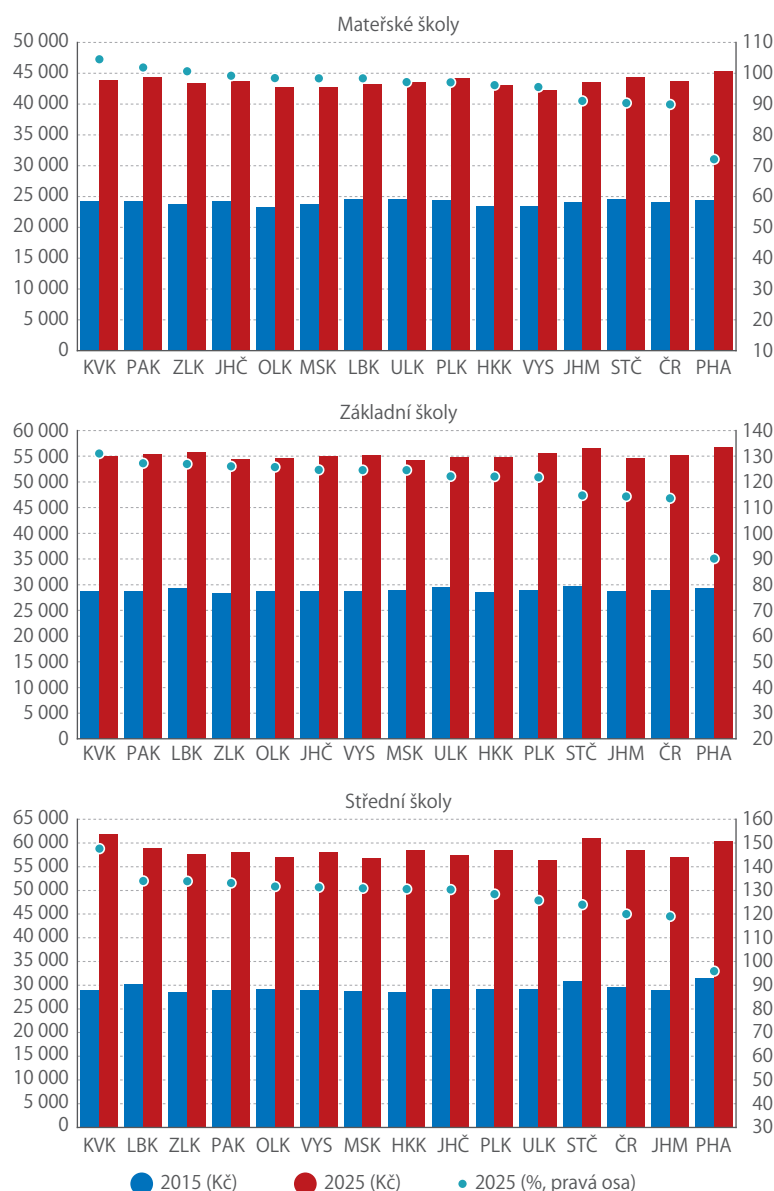
Praha se zároveň drží na vrcholu pomyslného žebříčku znázorňujícího, o kolik procent se zvýšil plat učitelů mateřských (o 86,6 %) a základních škol (o 93,9 %) za posledních deset let. K nejvýraznějšímu nárůstu průměrné mzdy učitelů středních škol došlo v kraji Karlovarském (o 113,1 %). Karlovarský kraj také zaujímá první pozici v podílu platů učitelů mateřských, základních i středních škol na průměrné mzdě v kraji. Nejnižší podíl učitelových platů k průměrné mzdě všech zaměstnanců najdeme v Praze, neboť zde se koncentrují profese s vysokými platy, které celkový průměr výrazně zvedají.

ČEŠTÍ UČITELÉ V MEZINÁRODNÍM SROVNÁNÍ

Průměrný podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP dosahoval v roce 2023 v zemích Evropské unie 4,7 %. V Česku to bylo jen 4,3 %. V čele evropského žebříčku stojí Švédsko, Finsko, Island, Belgie a Dánsko, které na vzdělávání vydávají více než 6 % svého HDP. Naopak nejmenší podíl HDP na vzdělávání ze zemí, za které byla v době psaní článku dostupná data, vydávaly Rumunsko, Řecko, Malta a Maďarsko. Naši sousedé Německo a Polsko se nacházejí v těsné blízkosti mezinárodního průměru. Za Slovensko v době publikování grafu nebyla dostupná data, ale v roce 2022 se tento ukazatel na Slovensku nacházel v úrovni průměru za země Evropské unie (tj. 4,7 %).

Organizace OECD rovněž zveřejnila průměrné roční platy učitelů a ředitelů v roce 2024 (včetně odměn a jiných bonusů) v ekvivalentu USD převedených na paritu kupní síly pro soukromou spotřebu. Na úrovni druhého stupně základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií (tj. ISCED 2 dle mezinárodní klasifikace) ve veřejných institucích vykázalo pouze šest zemí OECD, za něž jsou dostupná data, nižší hodnoty než Česko. Průměrný roční plat učitelů v Česku (42 165 USD) je výrazně nižší než průměr za sledované země OECD (59 896 USD) i než průměr za země EU (59 043 USD). Česko se řadí do skupiny zemí, v nichž průměrný učitelský plat zůstává výrazněji pod hranicí 50 000 USD. Na opačném konci žebříčku najdeme Německo, Nizozemsko a Rakousko, kde průměrný plat učitelů v přepočtu

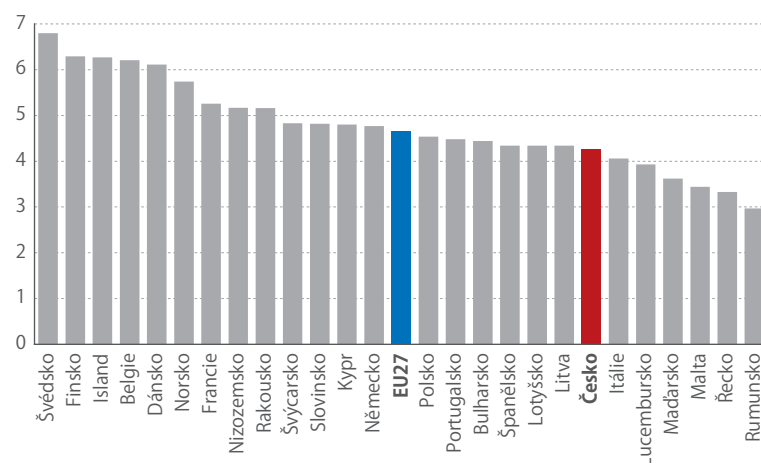
MĚSÍČNÍ MZDA UČITELŮ V KČ A PODÍL NA PRŮMĚRNÉ MZDĚ V DANÉM KRAJI

¹⁾ Bez učitelů odborného výcviku

Zdroj: MŠMT a ČSÚ

VEŘEJNÉ VÝDAJE NA ŠKOLSTVÍ JAKO PODÍL HDP V ROCE 2023 (%)

Zdroj: Eurostat

JAKÉ MOTIVAČNÍ FAKTORY KROMĚ VÝŠE MEZD BY PRO MLADÉ ADEPTY ČI ABSOLVENTY VŠ POMOHLY ZVÝŠIT ATRAKTIVITU UČITELSKÉHO POVOLÁNÍ?

**LUBOŠ
ZAJÍC**

prezident Asociace
ředitelů základních
škol ČR

“

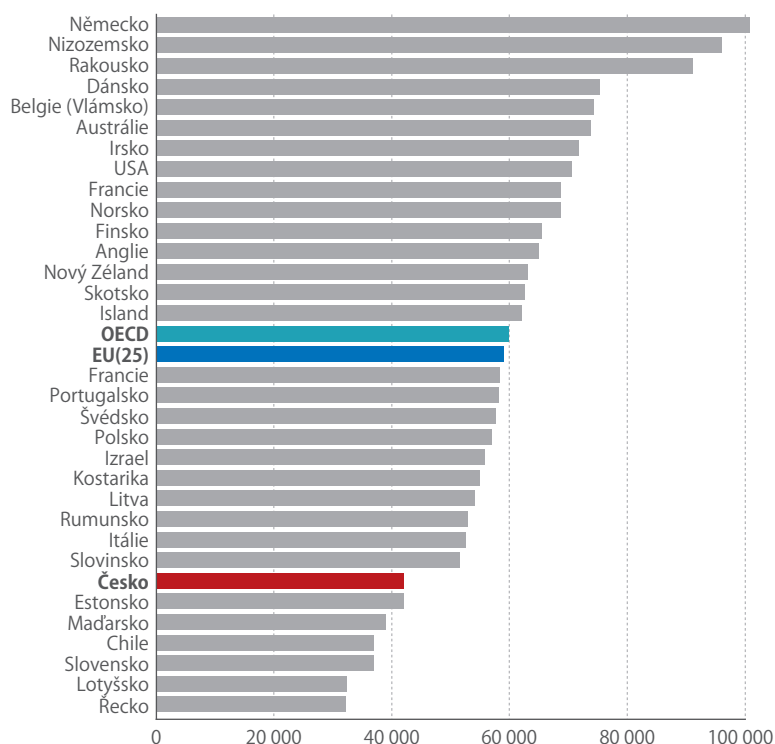
Výše platu je jistě důležitá, ale sama od sebe mladé lidi do škol nepřivede, a hlavně je v nich neudrží. Učitelské povolání musí znovu získat společenskou prestiž a mladý učitel musí cítit, že jeho práce má smysl, respekt a jasnou perspektivu. Klíčové jsou kvalitní podmínky pro začátek kariéry – skutečně fungující uvádějí učitel, menší administrativní zátěž a čas na přípravu i profesní rozvoj. Mladá generace také očekává moderní pracovní prostředí, možnost využívat technologie, spolupracovat v týmu a podílet se na směřování školy. Důležitá je i větší předvídatelnost změn ve vzdělávání. Neustálé reformy, nové povinnosti a nejistota atraktivitu profese snižují. Pokud chceme získat mladé učitele, musíme jim nabídnout profesi, v níž budou mít důvěru, podporu a prostor být skutečnými pedagogy, nikoli především administrátory. A musíme o učitelství začít mluvit jako o náročné, ale respektované a perspektivní profesi.

”

na paritu kupní síly dosahuje v porovnání s Českem více než dvojnásobné hodnoty.

OECD uvádí též platy učitelů vztažené k průměrné mzdě vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců dané země. V případě učitelů na druhém stupni základních škol a v nižších ročnících víceletých gymnázií (tj. opět ISCED 2) ve veřejných institucích se Česko nachází na třetí nejnižší příčce ze zemí OECD s dostupnými daty. Nižší podíl platů učitelů k vysokoškolsky vzdělaným zaměstnancům mají pouze USA a Itálie. Naproti tomu průměrný plat učitelů převyšující průměr celkové vysokoškolsky vzdělané populace najdeme v Kostarice, Turecku, Peru, Portugalsku, Rumunsku a mírně i v Anglii. Je však třeba uvést, že Rumunsko a Peru nepatří mezi země OECD a byly do šetření zařazeny jako kandidátské země.

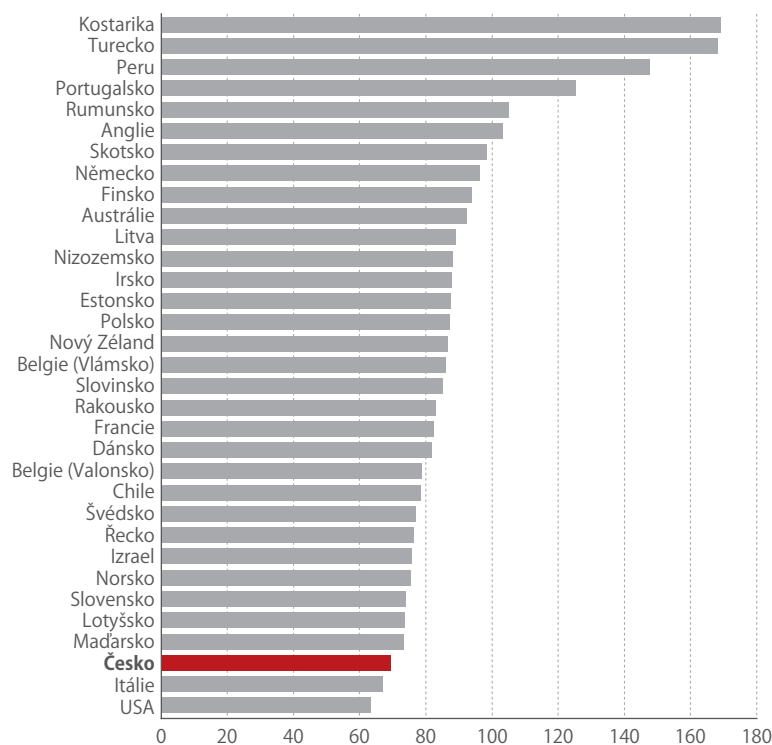
PRŮMĚRNÉ ROČNÍ PLATY UČITELŮ V ROCE 2024 (USD převedené na paritu kupní síly)

Pozn.: Platy učitelů ve věku 25–64 let působících na veřejných školách na úrovni ISCED 2 (odpovídá 2. stupni ZŠ), včetně odměn a jiných bonusů.

Zdroj: OECD, Education at a Glance

PODÍL PLATŮ UČITELŮ K PLATŮM TERCIÁRNĚ VZDĚLANÉ POPULACE DANÉ ZEMĚ VE VĚKU 25–64 LET V ROCE 2024 (%)

Pozn.: Platy učitelů ve věku 25–64 let působících na veřejných školách na úrovni ISCED 2 (odpovídá 2. stupni ZŠ). Referenční rok za Finsko, Belgii, Izrael a Itálii je 2023, za Francii 2022 a za Řecko 2018, u ostatních zemí 2024.

Zdroj: OECD, Education at a Glance

Učitelé sbory stárnou

Mezi lety 2011 a 2025 se zvýšil podíl učitelů ve věku 60 let a více na základních školách v Česku ze 4,2 % na 15,1 %.

VENDULA KAŠPAROVÁ

oddělení statistiky
vzdělávání,
zdravotnictví,
kultury a sociálního
zabezpečení

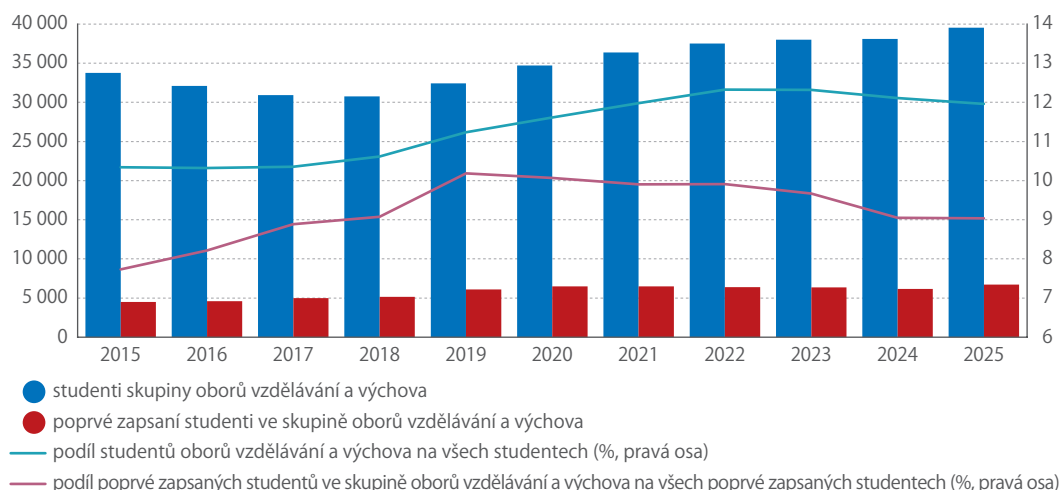

Atraktivita učitelského povolání je dána mnoha faktory. Významnou roli mezi nimi hraje také výše platů. Zde můžeme uvést, že mezi lety 2015 a 2021 se poměr průměrné hrubé měsíční mzdy učitelů k průměrné mzdě v národním hospodářství v Česku zvýšil ze 109,1 % v roce 2015 (resp. ze 114,3 % v roce 2018) na 130,6 %. Následně, do roku 2025 však opět poklesl na 113,6 %.

V časové návaznosti na to také počet vysokoškolských studentů v oborech z oblasti vzdělávání a výchova (kategorie ISCED-F) po roce 2018 stoupal a mezi lety 2018 a 2025 se celkově zvýšil o 28,5 % (tj.

o 8 779 studentů). Celkový počet studentů se v tomto období přitom zvýšil jen o 14,1 %. Po roce 2020 však tempo růstu počtu studentů vzdělávacích oborů začalo klesat, a v prosinci 2024 studovalo vzdělávací obory na vysokých školách již jen o 93 studentů více než v roce předchozím. Poté, do roku 2025, sice počet studentů vzdělávacích oborů opět poskočil vzhůru o 3,5 %, celkový počet studentů se ale zvýšil o 5,0 %. Podíl studujících vzdělávací obory ze všech studentů vysokých škol se tak mezi lety 2022 a 2025 snížil z 12,3 % na 12,0 %.

POČTY STUDENTŮ A POPRVÉ ZAPSANÝCH STUDENTŮ NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH VE SKUPINĚ OBORŮ VZDĚLÁVÁNÍ A VÝCHOVA

Zdroj: ČSÚ dle údajů MŠMT

JAKÉ MOTIVAČNÍ FAKTORY KROMĚ VÝŠE MEZD BY PRO MLADÉ ADEPTY ČI ABSOLVENTY VŠ POMOHLY ZVÝŠIT ATRAKTIVITU UČITELSKÉHO POVOLÁNÍ?

MARKÉTA SEIDLOVÁ

místopředsedkyně
ČMOS pracovníků
školství

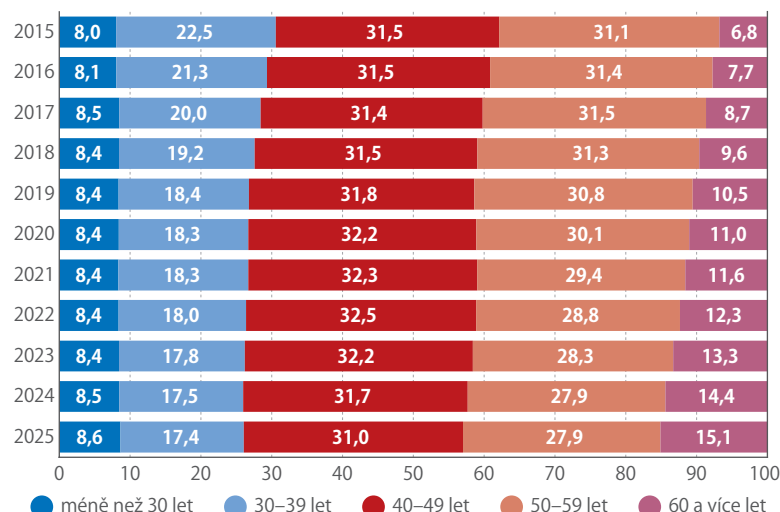
Mladí učitelé se stávají ohroženým druhem. Za posledních šest let klesl podíl začínajících učitelů, pro které bylo učitelství první volbou, na necelou polovinu (46 %). Velké procento absolventů odchází do dvou let od nástupu. Od ledna 2024 přinesla legislativní změna začínajícím učitelům velkou podporu. Každý z nich musí mít po dobu prvních dvou let ze zákona přiděleného zkušenějšího mentora – uvádějícího učitele. Začínající učitelé tuto podporu vítají jako zásadní pro zvládnutí začátku kariéry. Mladá generace klade velký důraz na rovnováhu mezi prací a životem. Začínající učitel v zahraničí má snížený úvazek; i v našich podmínkách je třeba umožnit flexibilní úvazky.

Českému školství chybí důležitý motivační kariérní řád, což výrazně snižuje atraktivitu učitelského povolání. Je třeba zavést kariérní systém, který umožní rychlejší postup v prvních letech praxe a který ukáže zájemcům o studium učitelství, kudy se jejich kariéra může ubírat. Mladí učitelé očekávají, že škola bude odpovídat 21. století – technicky, metodicky i vizuálně. Chtějí učit v moderním pracovním prostředí s dostupnými učebními pomůckami a v inspirativních pracovních podmínkách.

Počet poprvé zapsaných studentů (bez ohledu na obor), kteří dříve vysokou školu nestudovali, v posledních třech letech téměř ve všech skupinách oborů vzdělání soustavně stoupal. Celkově mezi lety 2022 a 2025 vzrostl z 64 428 na 74 373 (tj. o 15,5 %). Výjimku tvořily pouze obory zemědělské, lesnické či veterinární (–1,9 %) a obory z oblasti informačních a komunikačních technologií (–2,3 %). Podprůměrný přírůstek pak zaznamenaly obory ze skupiny

UČITELÉ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH PODLE VĚKU (%)

Zdroj: MŠMT, Genderová problematika zaměstnanců ve školství

vzdělávání a výchova (5,3 %) a umění a humanitní vědy (6,2 %). V posledním roce se však již podíl poprvé zapsaných studentů do vzdělávacích oborů ze všech poprvé zapsaných studentů udržel na úrovni 9 %, a meziročně tedy neklesl.

UČITELŮ PŘIBÝVÁ, ALE STÁLE JE TO MÁLO

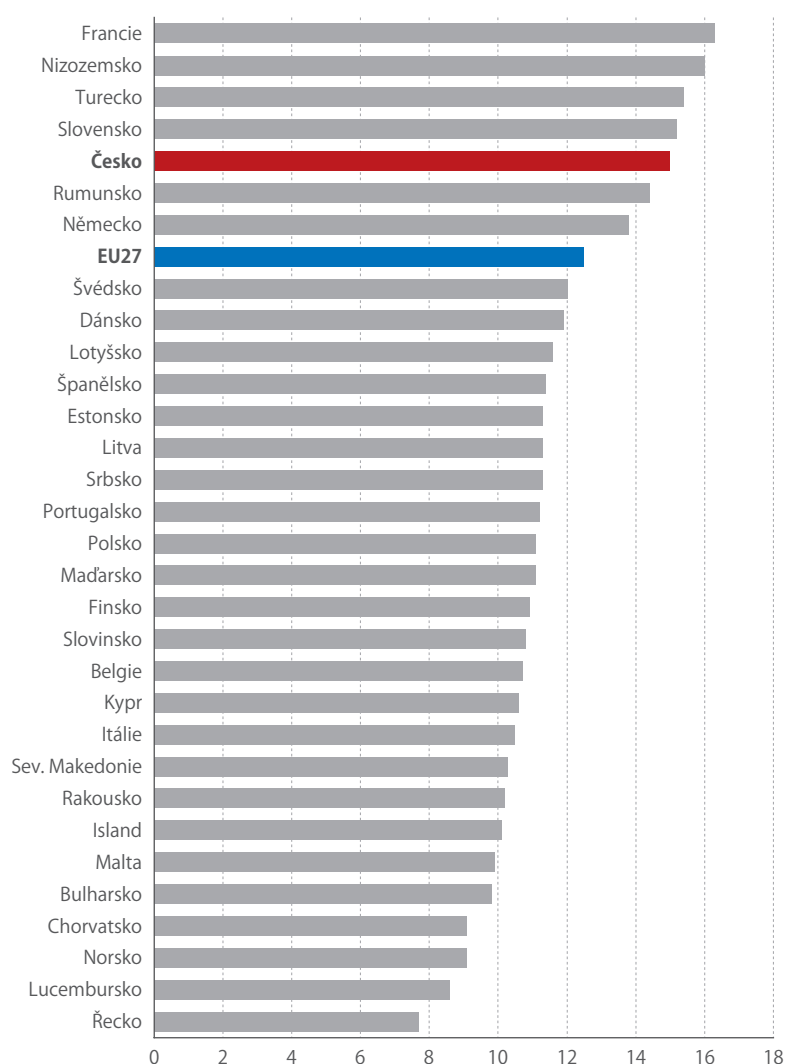
Na 1. a 2. stupni základních škol docházelo mezi školními roky 2016/17 až 2022/23 (tedy zhruba v letech prudšího zvyšování průměrné mzdy učitelů) k postupnému mírnému růstu podílu úvazků mužů mezi učiteli (celkově z 15,2 % na 16,3 %). Do školního roku 2025/26 se tento podíl opět lehce snížil na 16,0 %. Zároveň se mezi roky 2017 a 2023 zvýšil podíl mužů mezi všemi studenty zapsanými v oborech vzdělávání a výchova na vysokých školách v Česku z 18,4 % na 23,7 %, během dalších dvou let poklesl na 23,2 %.

Zájem o učitelskou profesi se může promítat i do věkového složení učitelského sboru, neboť nedostatek učitelů mohou vykrývat učitelé v již důchodovém věku. Statistická data ukazují, že podíl učitelů ve věku 60 a více let v čase výrazně narůstá. V roce 2025 působilo ve veřejných základních školách 8,6 % učitelů mladších 30 let a 15,1 % učitelů ve věku 60 let a více. Zatímco podíl učitelů mladších 30 let se v posledních deseti letech držel na úrovni okolo 8 %, podíl učitelů ve věku 60 let a více za poslední desetiletí vzrostl z 6,8 % na 15,1 %, a to zejména na úkor kategorie učitelů ve věku 30–39 let. Právě tato věková kategorie bývá spojena se zvýšenými výdaji a celkovým vytížením v souvislosti se zakládáním rodiny a péčí o vlastní děti.

Národní zpráva šetření TALIS 2024, které se realizuje pod záštitou OECD a u nás jej má v gesci Česká školní inspekce, se zaměřuje na učitele vyučující v nižším sekundárním vzdělávání (odpovídá úrovni 2. stupně základních škol) a uvádí, že v Česku zvažuje „dle svého vyjádření odchod z profese v horizontu následujících pěti let 19 % učitelů ve věku do 30 let, a to nejčastěji z osobních nebo rodinných důvodů

19%

učitelů ve věku
do 30 let zvažuje
odchod z profese
v následujících
pěti letech.

POČET ŽÁKŮ NA JEDNOHO UČITELE V PRIMÁRNÍM A NIŽŠÍM SEKUNDÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ V ROCE 2024¹⁾

¹⁾ Odpovídá úrovni výuky na 1. a 2. stupni ZŠ.
Zdroj: Eurostat

či kvůli odchodu do zaměstnání mimo vzdělávání.“
Průměr za země EU je 15 %.

Data MŠMT ukazují, že absolutní počet učitelů na našich školách se neustále zvyšuje a roste rychleji než počet žáků. Ovšem počet žáků základních škol na jednoho učitele v Česku je ve srovnání s jinými zeměmi EU stále relativně vysoký.

PROSTOR PRO NEKVALIFIKOVANÉ UČITELE SE ROZŠÍŘUJE

Z výše uvedených důvodů může být těžkým úkolem obsadit všechna učitelská místa kvalifikovanými učiteli. Podíl plných úvazků učitelů bez odpovídající kvalifikace ze všech úvazků učitelů působících na 1. a 2. stupni základních škol v září 2025 činil 10,3 %, přičemž v čase rostl (pro srovnání, v září 2015 činil 5,7 %). Podíl učitelů středních škol bez kvalifikace v září 2025 činil 6,8 %, přičemž v září 2017 byl 3,6 %. Koucký a tým z pedagogické fakulty provedli analýzu, ve které upozorňují, že podíl učitelů bez požadované kvalifikace „bez systémových opatření může do roku 2035 vzrůst až na 21 %.“ A to přesto, že vlivem demografického vývoje počtu dětí se celková potřeba učitelů v regionálním školství „sníží zhruba o desetinu.“

V tomto ohledu lze uvést, že 30. září 2025 vláda schválila program cílící na navýšení počtu studentů a absolventů učitelských, speciálně pedagogických a psychologických oborů v období let 2026–2037. Opatření reaguje na rostoucí nedostatek kvalifikovaných učitelů v regionálním školství, zejména na druhém stupni základních škol a na středních školách, a na nízkou dostupnost školních psychologů a zaměří se zejména na vybrané nedostatkové aprobace, jako jsou matematika, fyzika, informatika, chemie, angličtina či speciální pedagogika. Do roku 2037 se má počet studentů pro 2. stupeň základních škol a střední školy plošně zvýšit o 10 %, v některých nedostatkových aprobacích až o 20 %.

JAKÉ NEJVĚTŠÍ ZMĚNY VE ŠKOLSTVÍ ZPŮSOBÍ VYUŽÍVÁNÍ UMĚLÉ INTELIGENCE?

Nevíme! Ale co víme, je, že změny budou velké a hluboké. A jako u všeho, co se týká dopadů AI, nevíme, jaké přesně a kdy se to projeví. Už loni sedm z deseti českých žáků pravidelně využilo AI k přípravě do školy, ale do výuky ji zapojovala jen třetina učitelů – denně pouhé jedno procento (průzkum AI Kompas, Scio Research, 2025). Podle studie Ipsos a Vodafone používalo AI nástroje 87 % dětí ve věku 12–17 let. A škola je pro ně až čtvrtým zdrojem informací o AI za internetem, sociálními sítěmi a kamarády.

Rozšiřování AI otevírá nové nůžky mezi těmi, kdo AI využívají k vlastnímu rozvoji, a těmi, kdo její obsah jen pasivně konzumují. AI umí myslet a myšlení funguje jako svaly: když je necvičíte, ochabnou.

”

ONDŘEJ ŠTEFFL
zakladatel Scio

S AI to hrozí nám všem. U dětí hrozí něco horšího: nejenže jejich kognitivní schopnosti ochabnou, ale že si potřebné dovednosti vůbec nevytvoří, protože je za ně od začátku udělá stroj. Již dnes to učitelé u mnohých dětí vnímají.

Škola už není hegemonem vzdělávání. Učitelé přestávají být zdrojem správných odpovědí. Měli by se stát průvodci, kteří by děti měli učit ptát se, ověřovat informace a přemýšlet vlastní hlavou. To ale učitele nikdo neučil, mnozí to zvládnou, ale mám obavu, že těch ostatních bude nemálo.

Buď se s AI naučíme pracovat a naučíme to i děti, nebo bude AI pracovat s našimi dětmi podle svého a bez nás.

Dat máme dost, ale málo se s nimi pracuje

S analytičkou vzdělávací politiky společnosti EDUin Nikolou Šrámkovou jsme hovořili o slabinách českého vzdělávacího systému a o možnostech, jak je napravit.

Foto: Tereza Koutecká

Používáte při své práci statistická data?

Statistická data používám velmi často, nejčastějšími zdroji jsou Ministerstvo školství, ČSÚ, Česká školní inspekce, Cermat nebo mezinárodní srovnání OECD či Eurydice a Eurostat. Na základní popis je dostupných dat o školství dnes k dispozici poměrně hodně, ale lidé s nimi nedostatečně pracují. Data nejsou důkladně analyzována a nevyužívá se jejich potenciál.

Další problém je, že data z různých zdrojů mnohdy nelze vzájemně propojit. Kdybychom třeba propojili data ze školní matriky a z České správy sociálního zabezpečení, získali bychom přehled o tom,

jak odpovídá uplatnění osob na trhu práce jejich vzdělání, a mohli bychom například lépe přizpůsobit nabídku vzdělávacích oborů nebo nastavit vhodný systém rekvalifikací.

Chybějí nám rovněž data pro rozhodování v reálném čase. A zároveň nemáme zdroj, který by stabilně a dlouhodobě sledoval, jak lidé prostupují vzdělávacím systémem. Odkud kam přecházejí, kde a z jakých důvodů systém opouštějí, jak se jejich chování liší v různých regionech či oborech. Totéž bychom potřebovali vědět o pedagogických pracovnících. Pak by zřizovatelé, ministerstva a další instituce dokázaly

**PAVEL
ČERNÝ**
oddělení
marketingu a PR

rychleji reagovat na vznikající problémy nebo i účinněji přijímat preventivní opatření.

Mnohé z uvedených nedostatků by mohly vyřešit připravované registry ve vzdělávání. V současné době Poslanecká sněmovna projednává příslušný návrh zákona, a pokud ho schválí, získáme spoustu velmi cenných dat. Bude možné například sledovat v reálném čase regionální rozložení učitelů – kde je jich hodně, kde chybějí, jaké mají aprobase. Půjde porovnávat věk učitelů, jejich platy v regionech a další ukazatele. Když se s tím bude správně pracovat, může to pomoci vzdělávací systém hodně vylepšit.

Co statistická data, která dnes máme k dispozici, o českém školství vypovídají?

Statistika říká, že v průměru je na tom naše školství dobře. I v mezinárodních srovnáních se držíme nad průměrem OECD. Když ale jdeme hlouběji, zjistíme, že naší největší slabinou jsou nerovnosti v přístupu ke vzdělání. V Česku záleží na tom, kde a do jaké rodiny se narodíte, výrazně víc než v jiných zemích OECD. Část rozdílů vzniká i tím, jak jsou školy řízené, personálně zajištěné a jaké vzdělávací dráhy jsou dětem lokálně dostupné. Mezi další velké slabiny patří podfinancování a personální křehkost systému (stárnutí kabinetů, chybějící kvalifikovaní a aprobovaní učitelé v některých lokalitách). Nedaří se nám také implementovat vzdělávací strategie a další dokumenty, které sice umíme dobře napsat, ale uvedení do praxe už značně pokulhává.

Mezinárodní šetření PISA ukazuje, že u nás existují obrovské rozdíly mezi nejnižší a nejvyšší úrovní ve funkční gramotnosti. Okolo dvaceti procent žáků ve věku patnáct a šestnáct let nemá základní funkční gramotnost. To znamená, že se neorientují v základním fungování světa. Nejsou například schopni porozumět příbalovému letáku u léků nebo jednoduchému návodu k sestavení nábytku. Horší výsledky se mnohem častěji vyskytují v určitých regionech či školách a jiné regiony a školy, jejichž žáci mají dobré socioekonomické zázemí, táhnou výsledky zase nahoru. Takže průměr vypadá docela dobře. Přitom rozdíly mezi socioekonomicky znevýhodněnými a znevýhodněnými žáky třeba v matematice dosahují až tří školních roků. Socioekonomické zázemí má u nás vliv na variabilitu výsledku 22 procent, průměr zemí OECD je přitom 15 procent.

Čeští žáci se také moc netěší do školy. Ve srovnání s vrstevníky ze zemí EU a OECD hodnotí své vztahy s učiteli nejméně příznivě. Máme rovněž nejnižší podíl žáků, kteří mají pocit, že si jich učitelé váží. Až 21 procent českých žáků se cítí ve škole osaměle a 28 procent má pocit, že do ní nepatří.

Jak bychom to mohli napravit?

V prvé řadě je třeba podporovat kvalitní předškolní vzdělávání, protože rozdíly vznikají už od předškolního věku, a dál se mohou prohlubovat. Znevýhodněné děti by se měly předškolního vzdělávání účastnit ideálně alespoň dva roky. Jak uvádějí studie například

amerického ekonoma Jamese Heckmana, investice do dětí v předškolním věku má nejvyšší návratnost jak pro tyto děti, tak pro celou společnost.

Velmi důležitá je také včasná identifikace potřebných žáků a nabídka vhodné podpory. A to nejen jim samotným, ale i jejich rodinám. Vyřešit je třeba i financování škol, které mají náročnější podmínky pro vzdělávání. V tom už se nějaké kroky učinily, ale peněz je pořád málo a školy si je musejí každý rok vyjednávat znovu. Nejsou tedy stabilní a předvídatelné.

Vidíte už nějaký bod obratu, nebo se nerovnosti mezi školami a regiony stále prohlubují?

Výsledky PISA ukazují, že podíl žáků, kteří nedosahují základní úrovně gramotnosti, se postupně zvyšuje a zároveň se prohlubují rozdíly mezi žáky s vysokými a nízkými výsledky. Lepších výsledků dosahují žáci tradičně v Praze a Brně a nejhorších v Moravskoslezském, Karlovarském a Ústeckém kraji. Jedná se o kombinaci několika příčin, projevuje se zde historický kontext, sociální složení obyvatelstva, ekonomická skladba regionu, míra chudoby a segregace, dostupnost kvalifikovaných a aprobovaných kvalitních učitelů i podpůrných profesí, kapacit škol a také rozdílné schopnosti zřizovatelů školy podporovat. Horší vzdělávací výsledky se proto často koncentrují tam, kde se kumulují i další sociální a ekonomické problémy.

Tyto regiony nebo určité lokality v nich nenabízejí dobré podmínky pro život, takže se postupně vylidňují. Dlouhodobý odliv mladých a vzdělaných obyvatel má přitom závažné důsledky. Odcházející si s sebou neodnášejí pouze příjmy, ale také znalosti, nápady a schopnosti, a dochází k takzvanému odlivu mozků. Rozdílný socioekonomický rozvoj mikrorregionů tento proces dále prohlubuje.

Která země má podle vás vzdělávací systém nastavený tak dobře, že bychom si ji mohli vzít za vzor?

Mám-li vybrat jednu, zvolila bych Finsko. Žáci tam dosahují velmi dobrých výsledků a rozdíly mezi školami jsou jen malé. U nás hodně záleží na tom, do jaké základní školy nastoupíte, což je mimo jiné jeden z důvodů takzvané spádové turistiky. Rodiče si mění trvalé bydliště kvůli tomu, aby mohli umístit dítě do školy, která má dobrou pověst. Dříve bylo důležité hlavně to, že škola je blízko a dítě nebude muset daleko dojíždět. Dnes se rodiče mnohem víc zajímají o kvalitu školy, její pověst a pedagogický sbor a jsou ochotni každý den vozit děti poměrně daleko. Ve Finsku máte větší šanci, že dostanete srovnatelně kvalitní vzdělání všude.

Z demografické statistiky víme, že se rodí méně dětí, než jsme ještě před pár lety očekávali. Znamená to, že do budoucna bude potřeba méně škol a pedagogů?

Neznamená to automaticky, že budeme potřebovat méně škol a učitelů. Vývoj bude lokálně rozdílný.

V průměru je na tom naše školství dobře. Mezi školami a regiony však panují značné nerovnosti.

Zatímco někde počet dětí již nyní výrazně klesá, v jiných místech mohou kapacity dál chybět. V oblastech s rostoucím počtem dětí poroste tlak na nábor učitelů, což může vést ke zvyšování podílu nekvalifikovaných pedagogů. Rozdíly v kvalifikovanosti učitelů a míře aprobovanosti výuky jsou přitom patrné již dnes. V jiných územích naopak hrozí při výrazném poklesu počtu žáků přebytek učitelů nebo některých aprobací. Aby stát mohl na tyto změny reagovat včas a cíleně, je nezbytný funkční registr pedagogických pracovníků. Ten by umožnil průběžně sledovat, kolik kvalifikovaných učitelů v jednotlivých lokalitách chybí, které aprobace jsou kriticky nedostatkové a kde naopak začíná vznikat přetlak.

Ale skutečnost, že učitelů bude časem víc na méně dětí, nemusí být špatná zpráva. Může to být příležitost dělat věci lépe. Kvalifikované pedagogy nebudou muset zastupovat ti nekvalifikovaní, vznikne větší prostor pro individuální práci s dětmi i s rodinou, může se zkvalitnit výuka. Pedagogové budou mít také víc času na vlastní vzdělávání.

Rizik, která hrozí, pokud zřizovatelé situaci dobře neuchopí, je několik. Kromě uzavírání škol se mohou znovu objevit konkurenční boje o žáky, nespolupráce mezi školami a neochota sdílet zkušenosti a osvědčené postupy. Ovšem situaci lze uchopit také jako příležitost. Například prostřednictvím meziobecní spolupráce, která umožní udržet kvalitní školu i tam, kde by samostatně zanikla. Zvolené řešení však nesmí výrazněji snížit dostupnost škol. Škola musí zůstat v rozumné dojezdové vzdálenosti s ohledem na charakter osídlení a být dosažitelná v rozumném čase.

Existují nějaké hodnověrné odhady, jak se bude poptávka po různých typech škol a úrovních vzdělání vyvíjet v delším časovém horizontu?

Ministerstvo školství má predikci do roku 2035. Odhad vývoje dál do budoucnosti je dost nejistý. Kolem roku 2040 by měly родit ženy ze silnějších populačních ročníků narozených kolem roku 2010. Dnes si jen těžko můžeme představit, jaké v tu dobu bude nastavení společnosti. Zda bude pokračovat trend mít méně dětí, nebo se plodnost naopak zvýší. Záleží to na mnoha okolnostech typu dostupnosti bydlení, ekonomické a sociální situaci v zemi, dostupnosti zdravotní péče, možnosti sladit kariéru s rodinným životem, pozice rodičovství na hodnotovém žebříčku...

Nyní se nacházíme v období, kdy se rodí dětí méně, než demografové ve svých predikcích předpokládali, ale nikdo neví, jestli to bude pokračovat, nebo zda se ten trend třeba otočí.

Myslím si ale, že v oblastech, jako jsou okolí Prahy, Plzně a dalších velkých měst, kam se lidé stěhují z vyhlídnutího se venkova, bude tlak na kapacity ještě trvat.

Diskuze o směřování českého školství často provázejí nejednotné názory na to, zda potřebujeme více technicky, humanitně, či obecně zaměřených oborů, zda bychom měli

21 %

českých žáků se cítí ve škole osaměle.

více investovat do učňovského školství a výchovy kvalitních řemeslníků, nebo spíš rozšiřovat dostupnost vysokoškolského vzdělání. Jak to vidíte vy? Který směr bychom měli zvolit?

Podle mě je chyba stavět tuto volbu jako buď, anebo. Potřebujeme víc vysokoškolsky vzdělané populace, ale i kvalitní řemeslníky. Česko patří v OECD k zemím s nízkým podílem dospělých s terciárním vzděláním a mladší generace ten rozdíl nedohání tak rychle, jak bychom potřebovali. Nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí může Česko brzdit ekonomicky, oslabovat jeho schopnost reagovat na technologické změny a snižovat společenskou odolnost. Zároveň ukazuje, že vzdělávání u nás zatím není dostatečně silným „výtahem“ sociální mobility. V Česku dosahuje terciárního vzdělání 60 procent mladých dospělých, kteří měli alespoň jednoho z rodičů s terciárním vzděláním. Z potomků rodičů se středoškolským vzděláním je to 30 procent.

Vzdělání lidé jsou flexibilnější na pracovním trhu, dokážou lépe reagovat na měnící se potřeby zaměstnanců a snadněji si nacházejí uplatnění. Pokud chceme rozvíjet ekonomiku založenou na znalostech, s vysokou přidanou hodnotou, potřebujeme obyvatele s vysokou kvalifikací.

U nematuritního vzdělávání není hlavním problémem to, že by do učebních oborů nastupovalo málo žáků, ale spíše to, s jakou motivací a proč si je vybírají. Část mladých lidí do nich nastupuje proto, že se nedostali na obor, o který měli větší zájem, případně volí školu, která je blízko nebo má volná místa. Pod tíhou nedostatku kapacit v žádaných oborech ale nelze nutit mladé lidi studovat řemesla, která je nelákají.

Dlouhodobě tak víme, že o učební obory větší nově nejeví zájem talentovaní a motivovaní jedinci, ale spíše uchazeči ze slabšího socioekonomického prostředí.

Výsledkem je, že část žáků se připravuje na profesi, kterou už během studia neplánují vykonávat. Někteří pak ze vzdělávání předčasně odcházejí, zůstávají bez kvalifikace a jsou méně konkurenceschopní na trhu práce. Jiní po absolvování zamíří do jiného oboru. Vzhledem k tomu, že odborné vzdělávání je poměrně nákladné, dochází ke zbytečnému plýtvání finančními prostředky a kapacitami, které bychom mohli efektivněji využít jinde.

Systém je potřeba nastavit tak, aby si učební obory vybírali především žáci, kteří o danou profesi skutečně mají zájem, a aby měli při rozhodování dostatek informací o tom, co studium i následná práce obnášejí. Zároveň by měla nabídka oborů lépe odpovídat jak zájmu uchazečů, tak jejich dlouhodobému budoucímu uplatnění. V Česku je dnes možné studovat přibližně 300 oborů, jejich skladba je ale poměrně nepřehledná, řada oborů se překrývá a některé jsou velmi úzce zaměřené. Uchazeči navíc někdy až během studia zjistí, že obor neodpovídá tomu, co si pod ním představovali. Oborovou soustavu je proto potřeba zjednodušit a zpřehlednit a zároveň posílit kvalitní kariérové poradenství už před volbou střední školy.

Mgr. Nikola Šrámková

Vystudovala veřejnou politiku na UK a v současnosti pracuje jako analytička v informačním centru o vzdělávání EDUin. Věnuje se vzdělávací politice, hlavními oblastmi jejího zájmu jsou inovace oborové soustavy, přijímací řízení na SŠ, nerovnosti a kariérový rozvoj. Dříve se na MŠMT věnovala českému předsednictví v Radě EU. Od roku 2019 pomáhá moderovat diskuze v rámci festivalu dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět / Jeden svět na školách.

Usnadnit by se mohlo také vzdělávání dospělých. Část odborného vzdělávání by se mohla přesunout do center celoživotního vzdělávání pro dospělé při středních školách. Týkat by se to mohlo například oborů, o které mezi patnáctiletými není velký zájem, ale na trhu práce mají stále své uplatnění. Smyslem je nabídnout možnost získat danou kvalifikaci později těm, kteří se jí skutečně chtějí věnovat. Přínosem by mohlo být i setkávání žáků s dospělými, kteří se pro řemeslo rozhodli až v pozdějším věku a do studia přicházejí s velkou motivací. A odborným školám by to mohlo pomoci i finančně. Odborné vzdělávání by tak neztrácelo na významu, jen by se jeho část přesunula do pozdější fáze života.

Jak by se měly upravit přijímací zkoušky, aby byla větší pravděpodobnost, že lidé budou studovat to, co je baví, a pak v tomto oboru budou i pracovat?

Úprav by bylo potřeba víc a samotné přijímací zkoušky to nevyřeší. Důležité je především zlepšit kariérové poradenství tak, aby bylo kvalitní a dostupné pro každého žáka a provázelo ho delší dobu, ne jen ve chvíli, kdy si vybírá střední školu. Mělo by mladým lidem pomáhat poznat jejich silné stránky, zájmy, ambice a potenciál, zorientovat se v možnostech dalšího studia i budoucího uplatnění, a na základě toho se kvalifikovaně rozhodnout, jakou cestou se vydat.

Dále je třeba lépe přizpůsobit kapacity středních škol tomu, o jaké obory mají uchazeči zájem, a sladit nabídku oborů s poptávkou v místě bydliště uchazeče. S tím souvisí i už zmíněná proměna zastaralé a příliš roztržité oborové soustavy.

Diskutovat bychom měli také o podobě přijímacího řízení. Jednotná přijímací zkouška, kterou skládají pouze uchazeči o maturitní obory, dnes ověřuje především znalosti a dovednosti z češtiny a matematiky. Je otázka, zda by u některých oborů neměly

větší roli hrát také jiné znalosti, schopnosti nebo předpoklady uchazeče. Zároveň je potřeba přemýšlet o tom, jak velkou váhu má mít samotný výsledek jednotné zkoušky. U velmi žádaných škol dnes vzniká silný tlak na intenzivní přípravu, za kterou některé rodiny utrácí značné částky. Žáci se pak dlouhé měsíce připravují především na to, aby co nejlépe zvládli konkrétní typ testu. Přijímací řízení by přitom mělo hlavně zachytit předpoklady uchazeče pro další studium, ne jen to, jak dobře se dokázal připravit na přijímací test.

Jak se podle vás změní školství vlivem rozšíření nástrojů umělé inteligence?

Nejprve musím zdůraznit, že nejsem odborník na AI. Moje odpověď tedy bude jen obecná. Určitě není dobré před tímto fenoménem zavírat oči. Mladí lidé umělou inteligenci používají a budou používat.

Je rovněž zřejmé, že AI už dnes vzdělávání mění. Máme přístup k obrovskému množství informací, a o to důležitější je umět je třídit, ověřovat a kriticky o nich přemýšlet. Škola proto podle mě své místo neztratí. Naopak může být prostředím, kde se děti učí s informacemi pracovat, rozumět jim a posuzovat jejich důvěryhodnost. Škola bude centrem ověřených informací. Mnohem menší hodnotu budou mít úkoly založené na snadno reprodukovatelném textu, rutinním shrnutí nebo jednoduše „správně vyplněném“ výstupu. Naopak poroste význam schopnosti dobře formulovat otázku, definovat problém, ověřovat zdroje, argumentovat, vysvětlit vlastní postup nebo spolupracovat s ostatními. Větší význam tak může mít projektová práce, mluvený projev nebo průběžné hodnocení, při kterém učitel sleduje nejen výsledek, ale i to, jak k němu žák došel. Národní pedagogický institut už dnes nabízí školám řadu materiálů, jak s umělou inteligencí ve výuce pracovat.

Čeho se naopak obávám, je, že AI může prohloubit rozdíly mezi žáky. Stává se běžným nástrojem, ale není jedno, jak ji člověk používá. Nerovnosti mohou vznikat v přístupu k placeným a kvalitnějším nástrojům, ale především ve schopnosti AI správně zadávat úkoly, klást jí dobré otázky, ověřovat její odpovědi a využívat ji k vlastnímu učení. Školy proto mají podle mě několik důležitých úkolů. Především musejí žáky naučit používat AI smysluplně, tedy vědět, k čemu je vhodná a k čemu ne, jak ji správně zadávat úkoly, jak ověřovat její výstupy, jaká rizika s jejím používáním souvisejí a jaké informace jí naopak vůbec nesvěřovat. Současně je potřeba dál rozvíjet kritické myšlení, digitální a mediální gramotnost.

Důležité je také hlídat rovnost šancí, aby se další rozdíl mezi žáky nevytvářel podle toho, kdo má doma přístup k lepším nástrojům nebo rodiče, kteří mu umějí poradit, jak je využívat. A nutná je i podpora učitelů. I pedagogové potřebují další vzdělávání nejen v samotném používání AI, ale hlavně v tom, jak s ní pracovat didakticky, jak s ohledem na ni proměnit zadávání úkolů a hodnocení a jak řešit etické otázky nebo digitální wellbeing.

Nezkrácený rozhovor najdete na: bit.ly/4gXfVNV

Jak se zajímáme o komunální politiku

Brzy nás čekají komunální volby. Připomeňme si několik zajímavých údajů z těch předchozích.

**ONDŘEJ
JUNÁŠEK**

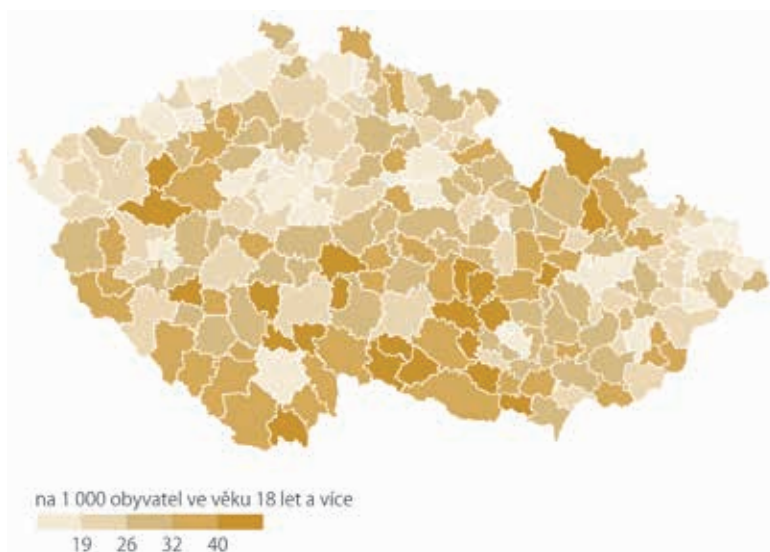
krajská správa ČSÚ
pro Středočeský
kraj

Letos v říjnu proběhnou v celé republice řádné volby do zastupitelstev obcí. Tento typ voleb se na území samostatného Česka bude konat podeváté, naposledy proběhly před čtyřmi lety v září 2022. Připomeňme si z pohledu regionální statistiky, kolik obyvatel tehdy mělo zájem ovlivnit dění ve své obci a vstoupit do komunální politiky nebo jak vysoká byla v různých

částech republiky účast voličů a zda korespondovala s počtem kandidujících osob a subjektů. V následujícím textu se pokusíme zjistit, kde měli kandidáti větší šanci na získání mandátu v místním zastupitelstvu, jaké mezi zvolenými byly podíly žen a mužů či starších a mladších osob nebo jak se lišila politická příslušnost zastupitelů v menších obcích a větších městech.

POČTY KANDIDÁTŮ VE VOLBÁCH DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ A MĚST V ROCE 2022 PODLE SO ORP NA 1 000 OBYVATEL VE VĚKU 18 LET A VÍCE

Zdroj: ČSÚ

NEJVÍC SE ZAPOJUJÍ OBYVATELÉ MALÝCH OBCÍ

V září 2022 kandidovalo ve volbách do obecních zastupitelstev v celém Česku 178 tisíc osob, což zhruba odpovídalo situaci při volbách o 20 let dříve. V období mezi lety 2002 až 2014 se počet kandidátů zvyšoval až na 211 tisíc. Poté následovaly poklesy, v roce 2018 téměř o 16 tisíc a v roce 2022 o dalších 17 tisíc osob. Na tisíc obyvatel ve věku 18 a více let připadalo v Česku v roce 2022 přibližně 20 kandidátů. V mezikrajském srovnání byl zaznamenán nejvyšší zájem o místa v zastupitelstvech v Kraji Vysočina, kde kandidovalo 35 osob na 1 000 obyvatel. Následoval Jihočeský kraj s 30 kandidáty. Z pohledu správních obvodů ORP dosahovaly nejvýraznějších hodnot Telčsko (68) a Nepomucko (58), tedy oblasti s převážujícím venkovským osídlením. Nejnižší podíly kandidátů na voličské populaci zaznamenala velká města a městské aglomerace (Karviná, Havířov, Most), kde hodnota tohoto ukazatele nepřekročila desítku.

Aktivita v komunálních volbách se lišila podle velikosti a typu obce. V malých obcích se díky početně nízké populaci, počtu přidělovaných mandátů a užšímu kontaktu s místní samosprávou obecně do voleb zapojuje větší podíl obyvatel. V obcích s menším počtem obyvatel (do 1 tisíce) připadalo na tisíc osob v dospělém věku přibližně 49 kandidátů, v obcích a městech o velikosti mezi 1 a 10 tisíci obyvateli vycházel počet kandidátů na 27 a ve městech nad 10 tisíc obyvatel to bylo v průměru jen 7 kandidátů na tisíc osob ve věku 18 a více let.

NÍZKÁ ÚČAST VOLIČŮ HLAVNĚ VE STRUKTURÁLNĚ POSTIŽENÝCH REGIONECH

Komunálních voleb v českých obcích a městech se v roce 2022 zúčastnilo 46 % voličů vedených na volebních seznamech. Volební účast přesahující 50 % byla z mezikrajského pohledu zaznamenána pouze v Kraji Vysočina, ale ve více než třetině správních obvodů ORP. Nejvyšší zájem volit projeví lidé na Nepomucku, kde k urnám dorazilo přes 59 % obyvatel, a na Telčsku (přes 58 %). Účast voličů zde korelovala s počty kandidátů usilujících o vstup do zastupitelstva. Opačná situace nastala v Ústeckém a Karlovarském kraji, kde volební účast nedosahovala ani 41 %. V typologicky městských obvodech Most (Ústecký kraj) a Orlová (Moravskoslezský kraj) účast dokonce nepřekročila ani 35 %. Podobné regionální rozdíly vykazovala rovněž účast v komunálních volbách v roce 2018. Tehdy rovněž dominoval Kraj Vysočina s téměř 54 % účastí. Přes 50 % dosahovaly i kraje Středočeský a Plzeňský. Mezi správními obvody ORP vynikaly s více než 60 % účastí Nepomucko a Konicko, a naopak nízká účast těsně nad 40 % byla zaznamenána taktéž v podkrušnohorské a moravskoslezské oblasti.

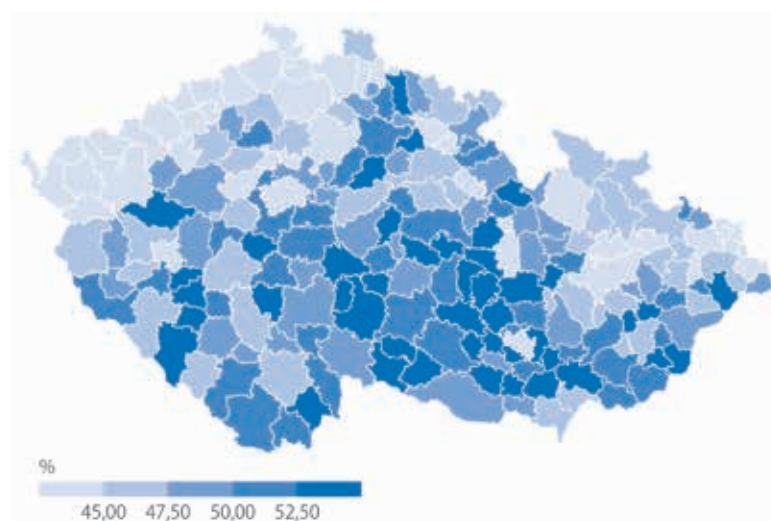
Jistě bude zajímavé sledovat, zda podobné regionální rozložení volební účasti nastane i v nadcházejících volbách a jak se na počtu voličů projeví posunutí termínu voleb až na druhý týden v říjnu.

ŠANCE ZÍSKAT MANDÁT KLESÁ S ROSTOUCÍ VELIKOSTÍ OBCE

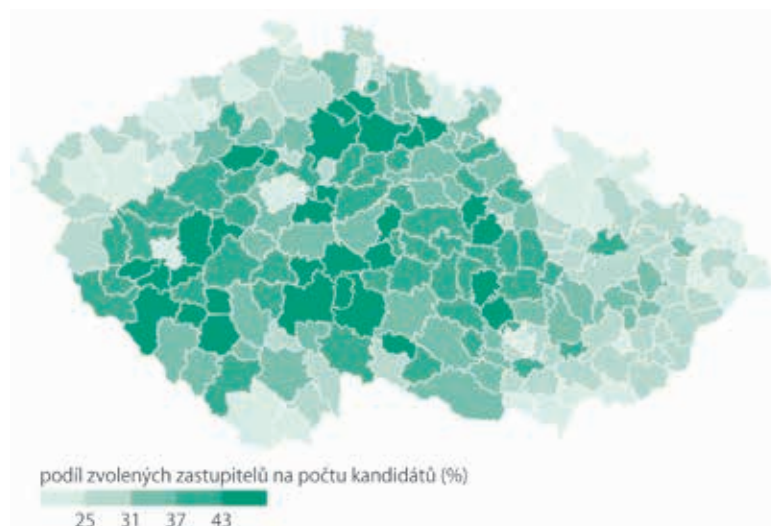
Do zastupitelstev obcí, městysů a měst bylo v roce 2022 zvoleno 59 tisíc zastupitelů. Mandát tak měl v průměru šanci získat každý třetí kandidát. Vyšší pravděpodobnost přeměnit kandidaturu na post v obecním zastupitelstvu měli především lidé v krajích s venkovským charakterem, tedy v Kraji Vysočina a ve Středočeském kraji. Zde „úspěšnost“ přesahovala 40 %. V šesti správních obvodech ORP (Horažďovice, Pacov, Mnichovo Hradiště, Vysoké Mýto, Turnov a Telč) se do zastupitelstva dostala dokonce více než polovina kandidátů. Horažďovicko jako jediné zároveň přesahovalo hranici 60 %.

Obecně byla šance kandidátů dostat se do komunální politiky závislá na velikosti obce. Zatímco v obcích do 1 tisíce obyvatel byla úspěšnost téměř 50 %, v obcích od 1 do 10 tisíc obyvatel již čtvrtinová a ve větších městech v průměru jen desetinová.

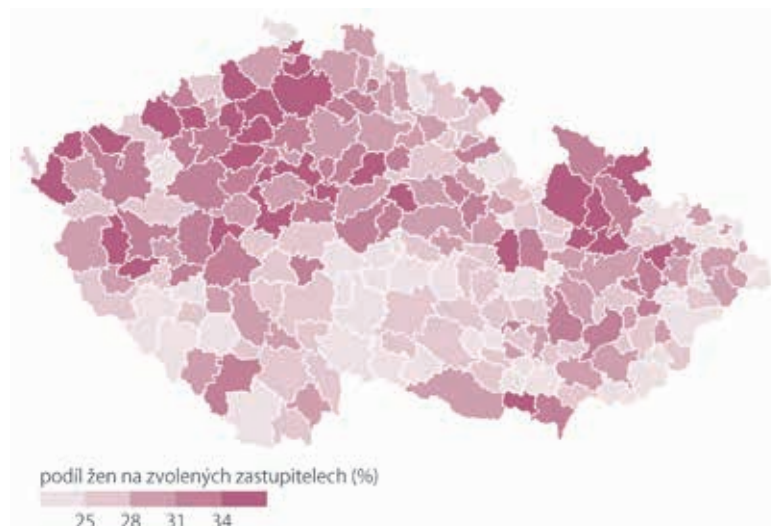
VOLEBNÍ ÚČAST VE VOLBÁCH DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ A MĚST V ROCE 2022 PODLE SO ORP (%)

PODÍL ZVOLENÝCH ZASTUPITELŮ NA POČTU KANDIDÁTŮ VE VOLBÁCH DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ A MĚST V ROCE 2022 PODLE SO ORP (%)

PODÍL ŽEN NA ZVOLENÝCH ZASTUPITELÍCH VE VOLBÁCH DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ A MĚST V ROCE 2022 PODLE SO ORP (%)

Zdroj: ČSÚ

MENŠÍ VOLEBNÍ ÚČAST ZVYŠUJE ŠANCI ŽEN

Zastoupení žen v komunální politice se dlouhodobě zvyšuje. Mezi lety 2002 a 2022 vzrostl podíl žen v obecních zastupitelstvech z 23 % na 29 %. Z regionálního pohledu byly ženy častěji zastoupeny v obcích paradoxně v oblastech s nižším zájmem o komunální politiku, tedy v krajích Ústeckém a Karlovarském. Tam představovaly ženy v zastupitelstvech téměř třetinu. Mezi správními obvody ORP dominovaly více než 40% podílem zastupitelů Roudnicko a Odersko. Na opačné straně se nacházel Kraj Vysočina (24 %), především pak Pelhřimovsko (20 %). Podíl žen mezi zvolenými zastupiteli byl nižší než na kandidátních listinách. Z toho vyplývá i menší úspěšnost žen při získávání mandátu v porovnání s muži. Ženy se staly zastupitelkami v 29 % případů, muži v 35 %. Nejvyšší úspěšnost zaznamenaly středočeské ženy (téměř 37 %) a muži v Kraji Vysočina (44 %).

KDE VOLILI MLADÉ A KDE SENIORY

Průměrný věk kandidáta i zvoleného člena zastupitelstva v roce 2022 byl 47 let. Mezi kraji se průměrný věk zvoleného zastupitele pohyboval od 46 let v Kraji Vysočina do 49 let v Karlovarském kraji. Kraj Vysočina jako region dominoval i v dalších věkových statistikách. Například v zastoupení osob do 30 let mezi zvolenými zastupiteli (6 %) nebo v úspěšnosti kandidátů stejné věkové kategorie (téměř 27 %). Správní obvod ORP s maximálními hodnotami za osoby do 30 let se však nenacházel na Vysočině, ale ve Středočeském kraji. Nejvíce mladých do 30 let zasedlo do zastupitelstev na Sedlčansku (9 %) a nejvyšší (nadpoloviční) úspěšnosti v získání mandátu dosáhli mladí kandidáti na Mnichovohradištsku.

Nejvyšší zastoupení seniorů ve věku 65 a více let mezi komunálními politiky zaznamenal Ústecký kraj (9 %). Ze správních obvodů ORP to bylo Žatecko (přes 15 %). Na první příčce žebříčku v úspěšnosti získat mandát se v seniorské kategorii s téměř 31 % umístil Středočeský kraj a mezi správními obvody ORP pak Dvůr Králové nad Labem a Horažďovice, kde se členy zastupitelstev stala více než polovina kandidátů ve věku 65 a více let.

KANDIDÁTI V OBCÍCH SE K POLITICKÝM STRANÁM MOC NEHLÁSÍ

Pro politické strany a politická hnutí nepatří volby do obecních zastupitelstev mezi nejdůležitější. Vzhledem k územní struktuře a velkému počtu malých a středně velkých obcí se rozložení sil podle příslušnosti k politickým stranám a hnutím na komunální úrovni často značně liší od krajských a celostátních zastupitelských sborů. Tradiční politické subjekty se prosazují na kandidátkách zpravidla jen ve větších městech. Dokazují to i výsledky posledních komunálních voleb, kdy v některých krajích (Královéhradecký, Plzeňský a Kraj Vysočina) a více než ve třetině obvodů ORP bylo přes 94 % zvolených zastupitelů bez politické příslušnosti.

ČLÁNEK DO TÉTO RUBRIKY PŘIPRAVILA KRAJSKÁ SPRÁVA ČSÚ PRO STŘEDOČESKÝ KRAJ

Tato správa zajišťuje:

- realizaci terénních šetření v domácnostech a šetření cen na území o rozloze 10 929 km²,
- poskytování informačních služeb a vydávání publikací s údaji zaměřenými na Středočeský kraj, charakteristický velmi rozdílným územím,
- zpracování výsledků voleb na území kraje s 55 přebíracími místy.

Na konci roku 2025 žilo ve Středočeském kraji 1 477 134 obyvatel, nejvíce ze všech krajů. Průměrným věkem (42,0 roku) a podílem dětí mladších 15 let (16,7 %) měl Středočeský kraj nejmladší obyvatelstvo u nás.

Podle Sčítání 2021 bylo v kraji 398,5 tis. domů, 16,9 % z nich bylo neobydlených. Mezi obydlenými domy převažovaly z 92,6 % rodinné domy. Bytový fond zahrnoval 681,9 tis. bytů, z toho 61,9 % v rodinných domech. Průměrná celková plocha obydleného bytu činila 99,3 m². V jednom bytě žilo průměrně 2,40 osoby.

OTÁZKY PRO:

**ŘEDITELKU KRAJSKÉ SPRÁVY
MONIKU BRAUNŠVEIGOVOU**

“

Které statistické údaje týkající se Středočeského kraje považujete za hodné pozornosti, přestože o nich mnoho lidí neví?

Třebaže se jedná o region s pátým nejvyšším podílem průmyslu na hrubé přidané hodnotě, podíl zaměstnaných ve službách byl třetí nejvyšší ze všech krajů. Průměrné mzdy jsou zde po Praze nejvyšší a oproti celorepublikové hodnotě mírně nadprůměrné. V HDP na obyvatele vykázal Středočeský kraj nejvyšší hodnoty po Praze a Jihomoravském kraji. V souhrnu od poloviny 90. let vzrostla krajská hodnota HDP ve stálých cenách nejvíce ze všech krajů. Středočeský kraj má také příznivou vzdělanostní strukturu obyvatel, podíl vysokoškolsky vzdělaných osob je třetí nejvyšší.

Jak byste prostřednictvím statistických údajů charakterizovala „průměrného“ obyvatele Středočeského kraje?

Průměrnému obyvatele Středočeského kraje je 42 let. Zastoupení svobodných osob je vyšší u mužů než mezi ženami, zatímco ovdovělých žen je téměř pětikrát více než mužů. Na svět průměrná Středočeška přivedla za svůj život 1,57 dítěte, v roce 2025 se jí první dítě narodilo ve věku 29,2 roku. Průměrný věk rodičky bez ohledu na pořadí porodu byl 30,8 roku. V téměř 46 % byla matka v době porodu neprovdaná. Narození chlapci mají naději, že se dožijí 77,8 roku, děvčata 83,2 roku. Pracující zaměstnanec pobíral letos v 1. čtvrtletí průměrnou hrubou měsíční mzdou 49 145 Kč, téměř každý 24. člověk ve věku 15 až 64 let byl registrován na úřadu práce. Ze sta zaměstnaných osob žijících ve Středočeském kraji pracovali 3 v zemědělství a lesnictví, 34 v terciálním sektoru průmyslu a stavebnictví a 63 v sektoru služeb.

”

Průmysl, který stojí za úspěchem Singapuru

Infografický přehled struktury singapurského průmyslu názorně ukazuje, která odvětví táhnou růst jedné z nejvyspělejších ekonomik Asie.

V roce 2025 dosáhla hodnota průmyslové produkce 479,1 mld. singapurských dolarů, což představovalo meziroční růst o 11,5 %. Největší podíl na tvorbě přidané hodnoty měl elektrotechnický průmysl, včetně výroby polovodičů a dalších elektronických součástek.

Zpráva zároveň ukazuje, jak významnou roli hraje zpracovatelský průmysl v ekonomice státu spojeného především s finančními službami. Vedle elektroniky se průmysl v Singapuru zaměřuje také na biomedicínskou výrobu, chemické obory, přesné strojírenství nebo dopravní techniku.

Infografika od singapurských statistiků představuje zajímavou možnost nahlédnout do fungování moderní průmyslové ekonomiky, jejíž konkurenceschopnost stojí především na technologiích s vysokou přidanou hodnotou.

 bit.ly/3RCCgpF

Káva v rostlinné produkci Keni

Keňský statistický úřad zveřejnil publikaci, která mapuje produkci hlavních plodin, vývoj osevních ploch, regionální rozdíly i postavení tamních tradičních exportních komodit na globálním trhu.

Publikace však neukazuje pouze výsledky sklizní. Věnuje se také problémům, kterým zemědělci čelí, například dopadům proměnlivého klimatu, rostoucím nákladům na vstupy nebo tlaku konkurence na domácích i zahraničních trzích.

Zvláštní pozornost je věnována kávě. Zpráva sleduje vývoj produkce, ploch osázených kávovníky i způsoby odbytu prostřednictvím aukcí a přímých prodeji. Vedle ekonomického významu tohoto odvětví upozorňuje rovněž na výzvy, s nimiž se pěstitelé potýkají, včetně vysokých výrobních nákladů, chorob rostlin a kolísání cen na světových trzích. Kapitola o kávě tak nabízí zajímavý pohled na odvětví, které významně přispívá k příjmům z exportu a je důležitou součástí keňského zemědělství.

 bit.ly/4pLJtQF

Jak tráví čas děti v Moldavsku?

Publikace moldavského statistického úřadu vychází z rozsáhlého průzkumu provedeného v roce 2025 a zaměřuje se především na kombinaci školní docházky, domácích prací a ekonomických aktivit nezletilých.

Na vzniku dokumentu spolupracovaly významné mezinárodní organizace, konkrétně UNICEF a Mezinárodní organizace práce, aby byla zajištěna globální srovnatelnost dat. Autoři upozorňují, že kvůli aktualizaci metodických standardů a národních předpisů nejsou tyto aktuální výsledky plně porovnatelné s daty z roku 2009.

Zájemci mají k dispozici nejen samotnou textovou zprávu v rumunštině, ale také přílohy s tabulkami ve formátu excel pro další analýzu.

bit.ly/3TpCS2t

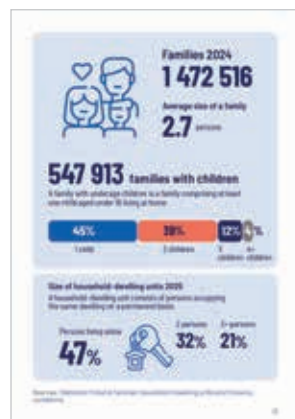
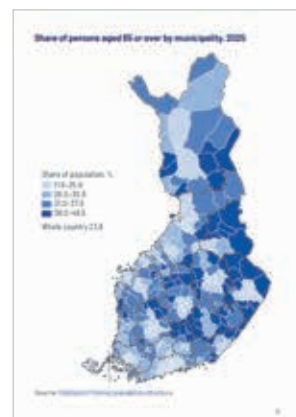

Jak vypadá současné Finsko?

Publikace Finsko v číslech 2026 přináší ucelený statistický pohled na aktuální stav a vývoj finské společnosti. Ústředním tématem dokumentu je probíhající demografická proměna spojená se stárnutím populace.

Ke konci roku 2025 tvořily osoby ve věku 65 let a starší 24% obyvatelstva, zatímco podíl dětí do 15 let klesl na 14%. Přirozený přírůstek zůstává záporný. Zpráva rovněž mapuje aktivity starších generací. Téměř polovina osob ve věku 65 až 74 let využívá sociální sítě a mnozí pracují i s umělou inteligencí.

Na trhu práce dominuje sektor služeb a veřejné správy, kde působí 75% zaměstnanců. Významným zjištěním je progres v ekologii. Podíl komunálního odpadu ukládaného na skládky klesl ze 45,3% v roce 2010 na pouhých 1,2% v roce 2024.

bit.ly/44YQVi2

Statistika rwandského zemědělství

Rwandský statistický úřad ve výroční zprávě nabízí podrobný pohled na vývoj zemědělství v jedné z nejhustěji osídlených afrických zemí.

Publikace zaujme nejen rozsahem sledovaných ukazatelů, ale také přehledným grafickým zpracováním s využitím map, grafů a infografik.

Zpráva ukazuje, že zemědělství zůstává pro Rwandu klíčovým odvětvím – přibližně 60% rozlohy země je využíváno

k zemědělským účelům. Statistici sledují nejen výměru a produkci hlavních plodin, ale také používání osiv, hnojiv, pesticidů či zavlažování. Zajímavé jsou například údaje o spotřebě organických a minerálních hnojiv nebo o rozdílech mezi jednotlivými zemědělskými sezonami.

Čtenáři v publikaci naleznou rovněž informace o produkci kukuřice, rýže, fazolí, manioku či sladkých brambor, které patří mezi nejvýznamnější plodiny v zemi.

bit.ly/4x6hrBU

Kdo se má bát nezaměstnanosti?

Míra nezaměstnanosti nemusí zůstat nízká věčně. Jaké se odehrály změny ve strukturách nezaměstnanosti v Česku i v EU v postcovidovém období?

DALIBOR HOLÝ

ředitel odboru
statistiky trhu
práce a rovných
příležitostí

Nezaměstnanost není fenomén, který by dnes v tuzemsku vzbuzoval velký mediální zájem. Je to dáno tím, že již po mnoho let patří Česko mezi země, kde je míra nezaměstnanosti jednou z nejnižších na světě. O příčinách lze spekulovat. Nepochybně mezi ně patří taková fakta, že naše země leží na výhodném místě uprostřed Evropy, že české mzdy jsou ve srovnání s produkcí (HDP) neadekvátně nízké, což k nám láká investory, a také to, že slabé ročníky z 90. let, vstupující na trh práce, nedokázaly v dostatečné míře nahrazovat silnější ročníky odcházející do starobního důchodu. Hlad po pracovní síle od podniků tak vysával nejen tu tuzemskou, ale byl rovněž motivem příchodu množství zahraničních pracovníků.

Na druhé straně se již objevují jisté náznaky, že období výrazně podprůměrné nezaměstnanosti nemusí trvat věčně. Během roku 2025 se míra nezaměstnanosti plíživě zvyšovala, a tento trend potvrdila i evidence Úřadu práce v podílu nezaměstnaných osob. Kromě nepředvídatelných ekonomických krizí vstupuje do hry také demografický faktor, kdy se do praceschopného věku postupně dostávají silnější ročníky narozené v druhé polovině první dekády. Pokud se bude nadále prodlužovat pracovní kariéra do vyššího věku, nepoměr mezi odcházejícími a přicházejícími na trhu práce se bude snižovat.

MLADÍ BEZ VZDĚLÁNÍ JSOU V NEVÝHODĚ

Obecná míra nezaměstnanosti je v Česku výrazně nižší, než je průměr za Evropskou unii. To platí i pro specifické míry za všechny věkové skupiny, nejvyšší rozdíly najdeme u kategorií středního věku. Mladší čtyřicátníci mají míru nezaměstnanosti v EU kolem 5 %, v Česku však jen 2 %. Při bližší analýze v třídění podle věku a vzdělání ale najdeme výjimky. Například u osob bez střední školy v nejmladší věkové skupině 15–24 let se česká míra za postcovidové roky 2023–25 přiblížila hodnotě 25 %, ale v EU zůstávala pod 21 %. Také mladší čtyřicátníci se základním vzděláním měli v EU průměrnou míru kolem 11 %, ale v Česku téměř 14 %. Podobně, jen méně výrazně, to bylo i u mladších padesátníků bez střední školy. Česko se tedy obecně potýká s problémem nezaměstnanosti lidí s nízkým stupněm vzdělání. Naopak kvalifikovanější lidé měli po všechny sledované roky v Česku míru nezaměstnanosti značně nižší, než byl průměr EU. Nejvýraznější rozdíl je vidět u vysokoškoláků, kteří mají v Česku míru nezaměstnanosti takřka zanedbatelnou, pod 1,5 % po všechny sledované roky.

Přitom u nejohroženější skupiny nejmladších lidí 15–24 let (bez ohledu na vzdělání) se situace poslední tři roky zhoršovala. Jejich míra nezaměstnanosti se v roce 2023 pohybovala kolem úrovně 8 %, v 2025 už vystoupala nad 10 %. U osob se základním

stupněm dosaženého vzdělání dokonce dlouhodobě překračovala 20 % a v roce 2025 se dostala až k 25 %. U středoškoláků se také zvýšila, ovšem jen z 6 % na necelých 8 %.

U další věkové skupiny 25–29 let již v obou vzdělanostních skupinách k nárůstu v čase nedošlo. Méně vzdělaní měli míry nezaměstnanosti mezi 10 až 15 %, středoškoláci pouze 3 %. Výrazné rozdíly jsou viditelné ještě u mladších čtyřicátníků (40–44 let): nekvalifikovaní měli násobně vyšší míru nezaměstnanosti, která se navíc postupně zvyšovala z 12 na 15 %, kvalifikovaní zůstávali stabilně na pouhých 2 %. Poslední pozoruhodnou věkovou skupinu tvořili lidé ve věku 60–64 let. Jejich míra nezaměstnanosti se zvyšovala stále rychleji z hodnot pod 2 % až nad 3 %. Tato změna se ovšem týkala jen osob se středním a vyšším vzděláním, neboť ti méně kvalifikovaní v případě ztráty zaměstnání typicky opouštějí trh práce, a míry nezaměstnanosti jsou za ně irelevantní.

NAJÍT PRÁCI TRVÁ DÉLE

Mladí lidé do 24 let jsou na trhu práce označováni jako ohrožená skupina především pro svou nedostatečnou praxi. Nicméně data ukazují, že jak v Česku, tak v celé EU si polovina těchto nezaměstnaných nějaké zaměstnání najde už do dvou měsíců. Výrazná sezonnost údajů naznačuje, že záleží na ročním období, kdy si práci hledají.

Dlouhodobá nezaměstnanost (delší než 1 rok) postihuje v Česku zhruba 15 % nezaměstnaných mladých lidí do 24 let, což představuje významný sociální problém – tito lidé mohou směřovat do nezaměstnatelnosti. Z přehledů Eurostatu je navíc zjevné, že trendy v Česku se od zbytku EU ztlačně odlišují. Zatímco celoevropské hodnoty ukazují snižování dlouhodobé nezaměstnanosti a zkracování času pro hledání zaměstnání, u nás se v případě mladých toto období prodlužuje.

Pro největší věkovou skupinu 25–49 let platí, že zaměstnání si najde do dvou měsíců zhruba třetina

nezaměstnaných. V EU byl tento podíl mírně vyšší než v Česku, navíc se zvyšoval. Dlouhodobá nezaměstnanost (delší než 1 rok) jak v EU, tak v Česku si v této věkové skupině držela mírně klesající trend, v Česku byla na nižší úrovni, hledání zaměstnání tu trvalo v průměru kratší dobu.

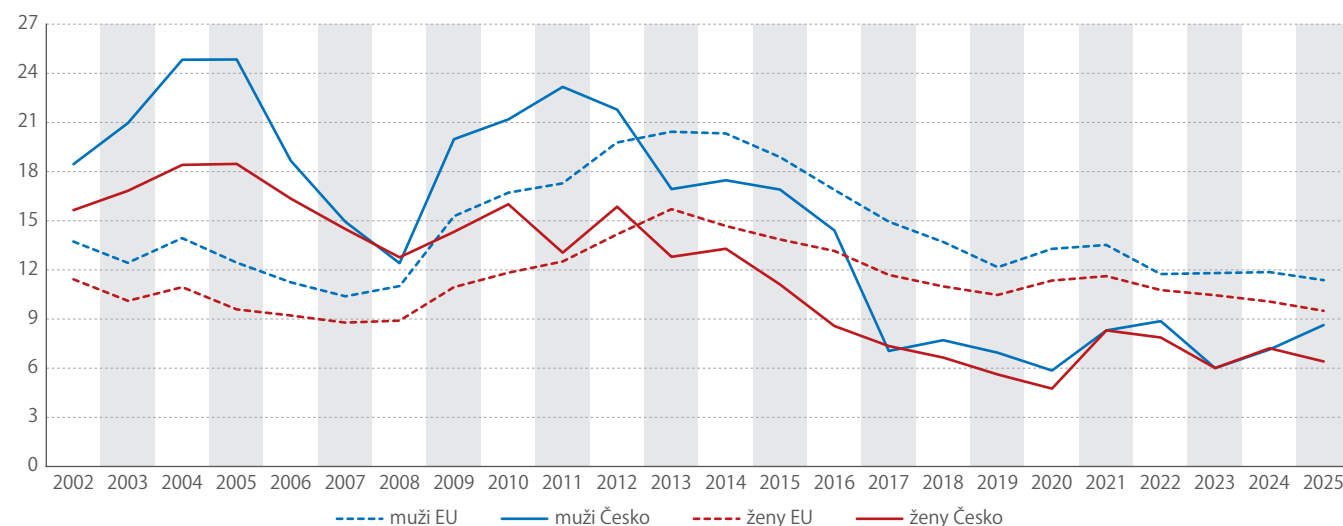
Také ve věkové skupině 50–59 let zůstávají lidé bez zaměstnání v Česku v průměru kratší dobu, než je hodnota za celou EU. Přibližně čtvrtina si našla v letech 2023–25 nové zaměstnání do dvou měsíců, což se od průměru EU nelišilo. Ovšem v EU zůstávalo více než 1 rok v nezaměstnanosti okolo 45 % nezaměstnaných, zatímco v Česku to bylo jen zhruba 35 %. Projevují se však rozdílné trendy: zatímco v EU se podíl dlouhodobě nezaměstnaných snižoval, v Česku jasně rostl, a celoevropské hodnotě se tedy přibližoval.

VYSOCE KVALIFIKOVANÉ PROFESE NEZAMĚSTNANOST NETRÁPÍ

V údajích výběrového šetření pracovních sil se lze podívat i na to, jaké bylo poslední zaměstnání u lidí, kteří si hledali práci. Ukazuje se, že profesní zařazení (dle klasifikace ISCO) mělo na míru nezaměstnanosti velký vliv. Vysoce kvalifikované pozice se v EU i v Česku vyznačovaly typicky nízkými hodnotami. V případě manažerských profesí bylo v Česku dokonce zastoupení těchto nezaměstnaných tak malé, že se téměř nedali zachycovat ve výběrovém zjišťování v domácnostech. Průměrná míra nezaměstnanosti manažerů v EU se za poslední desetiletí pohybovala mezi 1,8 a 2,7 %. U specialistů to v EU v roce 2025 bylo 2,3 %, v Česku pod 1 %. Technické profese vykazaly v EU míru nezaměstnanosti kolem 3 %, v Česku zhruba 1 %. Úřednické pozice měly v EU míru nezaměstnanosti přibližně 5 % s klesající tendencí, v Česku stabilně okolo 2 %.

U pracovníků ve službách a prodeji je již hrozba nezaměstnanosti vyšší. V Česku tolik ne, zde byla míra kolem 3 %, průměr EU se však ve sledovaném

SPECIFICKÉ MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI V HLAVNÍ TRÍDĚ „POMOCNÍ A NEKVALIFIKOVANÍ PRACOVNÍCI“ (%)

Zdroj: Eurostat

období pohyboval na trajektorii od 9 % do 7 %. Ve Španělsku se za desetiletí (od roku 2016) míra nezaměstnanosti těchto osob změnila z 19 % na 12 %. Podobně na tom ve Španělsku byly profese řemeslníků a opravářů, jejich míra nezaměstnanosti se snížila z 21 % na 8 %. Ještě výraznější trend najdeme v Řecku, kde tato míra spadla z 27 % na 4 %. V Česku za stejné období poklesla míra nezaměstnanosti řemeslníků a opravářů jen z 2,8 % na 1,6 %, v průměru za celou EU se dostala na úroveň kolem 5 %.

Hlavní třída klasifikace zaměstnání ISCO s označením „obsluha strojů a zařízení, montéři“ měla v EU míry kolem 5 % a v Česku mezi 2 až 3 %. Nejvyšší míry nezaměstnanosti se týkaly jednoznačně pomocných a nekvalifikovaných pracovníků. Za celou EU v posledním desetiletí sestupovaly od 15 % k 10 % a v Česku se pohybovaly mezi 6 a 8 %. Profesní pohled se tedy vcelku shoduje s údaji podle stupně dosaženého vzdělání, s nímž je pracovní kariéra velmi provázaná.

VAROVNÉ SIGNÁLY

Celkově lze shrnout, že situace nezaměstnaných se v Evropě po covidové krizi, tedy v posledních třech letech, zlepšovala. V Česku, jakkoli je na tom v hlavních ukazatelích výrazně lépe, se situace spíše zhoršuje, zejména v okrajových, více ohrožených skupinách,

z nichž vynikají lidé s pouze základním vzděláním. Zatímco čeští muži středního věku takřka nemusejí mít z nezaměstnanosti obavy, u mladých lidí do 24 let je riziko výrazně vyšší, a také starší lidé v předdůchodovém věku si nové zaměstnání v případě jeho ztráty hledají stále obtížněji.

V širším kontextu nejde jen o nezaměstnanost, ale o celkový stav trhu práce i společnosti. Připomeňme, že nezaměstnanost se u nás v roce 2025 zvyšovala i přes hospodářské oživení. To svědčí o rostoucím nesouladu na trhu práce. Podniky hledají zaměstnance s jinými dovednostmi, než které nabízí volná pracovní síla, a tato dlouhodobá neshoda se prohlubuje s nástupem nových technologií vyžadujících speciální dovednosti. Úsilí státu i zaměstnavatelů o rekvalifikaci či o zlepšení stávajících schopností (upskilling) zaměstnanců se nezdá být úměrné aktuálním požadavkům.

Strukturální změny v ekonomice vedou k vyššímu zájmu o kvalifikovanou pracovní sílu, zejména v sektoru služeb a v posledním období také ve stavebnictví. Regionálně je situace značně různorodá, česká pracovní síla má omezené možnosti stěhování za prací v důsledku nedostupného bydlení. Nedostatek pracovních sil je proto často podniky kompenzován ze zahraničních zdrojů, což však s sebou nese další celospolečenské důsledky.

Děláte vědu?

Využijte SafeCentrum ČSÚ

Možnost
práce
s mikrodaty

Za přesně
definovaných
podmínek

Pouze pro
výzkumné
a vědecké účely

safecentrum@csu.gov.cz

V PŘÍŠTÍM VYDÁNÍ:

Důchody v Česku

Kolik zde žije důchodců
 Jaký je průměrný důchod
 Kolik stát vydává na důchody
 Jak si lidé spoří na důchody

**Český
statistický
úřad**

STATISTIKA&MY

MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU 09/2026
 ROČNÍK 16, vychází 10x ročně
 ELEKTRONICKÁ VERZE ČASOPISU: statistikaamy.csu.gov.cz

ADRESA REDAKCE: Český statistický úřad,
 Na padesátém 81, 100 82 Praha 10
 telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@csu.gov.cz

REDAKCE: Michal Novotný (šéfredaktor), Pavel Černý (vedoucí redaktor), Eva Henzlerová, Karolína Zábojníková, Jan Cieslar, Jan Ernest, Dalibor Holý, Pavel Hortig, Jiří Kamenický, Petr Musil, Jaroslav Sixta

REDAKČNÍ RADA: Ing. Marek Rojíček, Ph.D. (předseda RR), Ing. Bc. Eva Krumpová, MBA, doc. Ing. Jaroslav Sixta, Ph.D., Ing. Pavla Trendová, Ing. Petr Musil, Ph.D., Ing. Jan Ernest, Ing. Mgr. Martin Zelený, Ph.D., Ing. Petr Böhm, Ph.D., Ing. Petra Kuncová, Egor Sidorov, Ph.D., JUDr. Veronika Zavoralová, MBA, Ing. Jaromír Makovec, Mgr. Jana Nechvátalová, Mgr. Marcela Ernest Jindrová, B.A., Ing. Michal Novotný, Mgr. Jan Cieslar

LAYOUT ČASOPISU: Veronika Wölfelová, Jana Chocholoušová

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Tomáš Kubašta, Veronika Wölfelová

JAZYKOVÁ KOREKTURA: Tamara Wölfelová

FOTOGRAFIE: archiv ČSÚ, shutterstock.com, Tereza Koutecká, freepik.com

Máte-li zájem o bezplatný odběr časopisu, napište na e-mail: redakce@csu.gov.cz.

TISK: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r. o.

VYDAVATEL: Český statistický úřad, csu.gov.cz,
 ISSN 1804-7149, ev. č. MK ČR E 1992

PODMÍNKY PRO VYUŽÍVÁNÍ A DALŠÍ ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ
 Z ČASOPISU STATISTIKA & MY:
 bit.ly/3ddicBp

KALENDÁŘ: Rychlé informace

ŘÍJEN
2026

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

1 ČT

Míry zaměstnanosti,
 nezaměstnanosti
 a ekonomické aktivity
 (8/2026)

Deficit a dluh
 vládních institucí
 (2. Q 2026)

Notifikace deficitu
 a dluhu vládních
 institucí
 (2025)

6 ÚT

Předběžný
 odhad indexu
 spotřebitelských cen
 (9/2026)

7 ST

Zahraniční obchod
 se zbožím
 (8/2026)
 Průmysl
 (8/2026)
 Stavebnictví
 (8/2026)

8 ČT

Maloobchod
 (8/2026)

12 PO

Indexy cen vývozu
 a dovozu zboží
 (8/2026)

13 ÚT

Indexy
 spotřebitelských cen
 – inflace
 (9/2026)

16 PÁ

Indexy cen výrobců
 (9/2026)

21 ST

Notifikace deficitu
 a dluhu vládních
 institucí
 2025

23 PÁ

Odhady sklizní
 (9/2026)

26 PO

Konjunkturální
 průzkumy
 (10/2026)

30 PÁ

Míry zaměstnanosti,
 nezaměstnanosti
 a ekonomické aktivity
 (9/2026)
 Předběžný odhad
 HDP
 (3. Q 2026)

ŠKOLSTVÍ

POČET ŽÁKŮ
A STUDENTŮ
VE ŠKOLNÍM
ROCE 2025/26
(tis. osob)

347,8
Mateřské
školy

1 002,9
Základní
školy

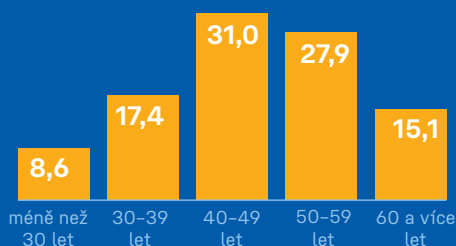
514,9
Střední
školy

334,6
Vysoké
školy

UČITELÉ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH¹⁾

(podíl dle věkových skupin, %)

76 683

učitelů základních
škol celkem¹⁾

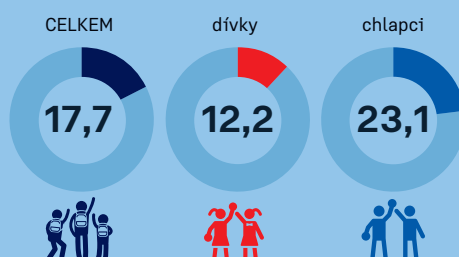
84 %

učitelů základních
škol jsou ženy¹⁾

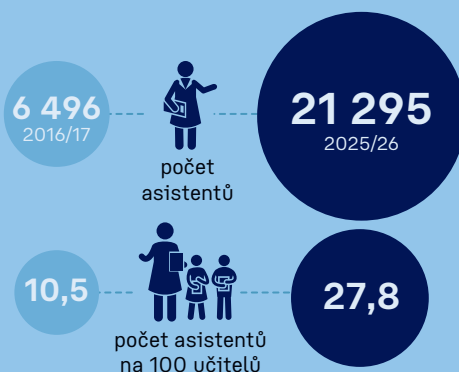
PODÍL DĚTÍ S ODKLADEM

(% 6letých)

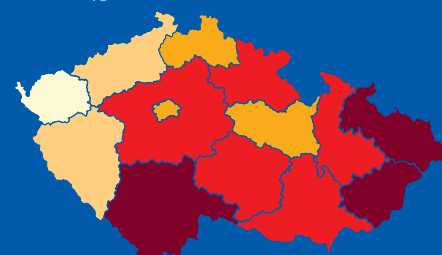
ASISTENTI PEDAGOGA¹⁾

(základní školy, 1. a 2. stupeň)

PODÍL STUDENTŮ VŠ

(% obyvatel Česka ve věku 20–29 let)

Karlovarský
kraj

14,1
min.

ČESKO
průměr

20,2

Zlínský
kraj

23,7
max.

Český
statistický
úřad

Zdroj: ČSÚ dle MŠMT
Školní rok 2025/2026

¹⁾Přepočtení na plné úvazky, k 30. 9. 2025.